

วารสาร

PAAT Journal

การจัดการภาครัฐในยุคดิจิทัล

บทบรรณาธิการ

หากย้อนกลับไปเมื่อสักสิบปีที่แล้วที่ริเริ่มรับอาสามาทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเริ่มจากการจัดเวทีวิชาการแลกเปลี่ยนกันระหว่างคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการจัดงานสิงห์แดง-สิงห์ดำ วิชาการ ให้โอกาสนักศึกษาได้มีเวทีนำเสนอผลงานวิชาการ และได้ขยายมาที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ในปีต่อมา จนกระทั่งได้ขยายเครือข่ายการทำงานและพัฒนาการทำงานให้เป็นระบบ ในรูปแบบของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยดังที่เห็นในปัจจุบันนี้ โดยบริหารด้วยระบบ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยเครือข่ายความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนที่มีการเรียนการสอนด้านรัฐประศาสนศาสตร์

ส่วนหนึ่งของความตั้งใจแต่ดั้งเดิม คือ นอกเหนือไปจากได้เปิดเวทีวิชาการให้นิสิต และนักศึกษาได้มีเวทีฝึกซ้อมการนำเสนอผลงานและยังต้องการให้พัฒนานักวิชาการรุ่นใหม่ได้โอกาสมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปรมาจารย์ในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ระดับประเทศและในเวทีระดับนานาชาติที่ได้มีการจัดเวทีวิชาการมาเป็นระยะ ๆ เป็นประจำทุกปี

เป้าหมายและความฝันของคณะกรรมการบริหารของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยที่ร่วมทำงานกันมาตลอดสิบปีนั้น คือ ต้องการให้เกิดวารสารทางวิชาการที่เปิดให้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการหรือนักปฏิบัติไม่แต่เพียงในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์แต่ยังรวมไปถึงสังคมศาสตร์และศาสตร์แขนงอื่น ที่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนต่อการพัฒนาองค์ความรู้อันเป็นสหวิทยาการ เกิดการบูรณาการข้ามศาสตร์ (วิทยาศาสตร์ ศาสตร์ทางด้านสุขภาพและสังคมศาสตร์) ให้สามารถนำมาพัฒนาทางแก้ไขปัญหาให้กับสังคมที่นับวันจะรุนแรงและซับซ้อนจนยากที่จะใช้ศาสตร์ด้านใดด้านหนึ่งมาใช้งานแก้ไขเยียวยาได้

วารสารออนไลน์ฉบับปฐมฤกษ์ฉบับนี้ จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สานต่อความปรารถนาของคณะกรรมการบริหารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยสะท้อนถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการบริหารงานภาครัฐในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ และการปฏิบัติ ซึ่งได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสามส่วนหลัก ประกอบด้วย ส่วนของบทความที่ได้คัดสรรแล้วโดย

คณะกรรมการบริหารของสมาคมฯ จากการจัดประชุมวิชาการประจำปีของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยเมื่อเดือนมีนาคม ศกนี้ ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ส่วนที่สอง คือ บทความแนะนำหนังสือที่นักบริหารรัฐกิจ/รัฐประศาสนศาสตร์สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้ และส่วนสุดท้าย คือ นานาทัศนะที่ต้องการให้ปรมาจารย์ นักปฏิบัติและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ได้มาแลกเปลี่ยนทัศนะในการทำงาน ประสบการณ์หรือมุมมองอันหลากหลายครอบคลุมทุกศาสตร์

เอกสารชิ้นนี้นับเป็นก้าวแรกและจุดเริ่มที่จะได้พัฒนานำผลงานที่มีการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยในเวทีต่าง ๆ มาเสนอและเผยแพร่แก่แวดวงวิชาการให้เป็นที่ยอมรับ ซึ่งมีโอกาสสำเร็จเป็นรูปเล่มนี้ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจอย่างไม่คาดหวังผลตอบแทนใด ๆ จากทีมงานของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.ณัฐภัทร์ รักษ์วงศ์วาน ที่ทำหน้าที่หลักของวารสารออนไลน์ PAAT JOURNAL นี้ในการจับชิ้นรูปเล่ม นำไปขึ้นจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ และดูแลให้สำเร็จออกมาสู่สายตานี้ได้ รวมไปถึงอาจารย์บริบูรณ์ ฉลองที่อยู่เบื้องหลังดูแลการเงินของสมาคมฯ นางสาวมณีชัชวาล มณีศรี ผู้ช่วยจิตอาสาทุ่มเทกับการทำงานของสมาคมฯ ตามที่ได้รับการขอร้องในทุกงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง นายสุรัชย์ คงประเสริฐที่ดูแล ออกแบบ ปรับข้อมูลเว็บไซต์ของสมาคมฯและนางานชิ้นนี้ให้ถึงมือผู้สนใจทางเว็บไซต์ได้อย่างฉบับพลัน ในนามของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยขอขอบพระคุณกรรมการทุกคน รวมถึงที่ไม่ได้เอ่ยนาม ทีมงานและแน่นอนเป็นอย่างยิ่ง เจ้าของผลงานทุกชิ้นในที่นี้ได้ให้ความไว้วางใจมอบผลงานให้เราได้รวบรวมนำมาจัดทำเป็นเรื่องราวที่อยู่ในสายตาผู้อ่านทุกท่านนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเงิน หรือในรูปแบบอื่น ๆ จิตอาสาร่วมงาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานในแบบที่แต่ละท่านถนัดเพื่อนำมาเผยแพร่และใช้ประโยชน์กับหน่วยงาน สังคมและประเทศได้

ด้วยใจรักและศรัทธา

อัมพร ชำรงลักษณ์

บรรณาธิการ

๑๘ กันยายน ๒๕๖๒

สารบัญ

สารบรรณาธิการ	1 - 2
บทความวิชาการ	
Hispanization ในสังคมฟิลิปปินส์: สีดา สอนศรี	4 -6
วิวัฒนาการธนาคารพาณิชย์ไทย: จากลูกคิดสู่บล็อกเชน: อาณัติ ลีมีคเดช	7- 21
กระบวนการยุติธรรมยุคดิจิทัล: เทคโนโลยีกับการสร้างความเสมอภาค และประสิทธิภาพ	
ในกระบวนการยุติธรรม: พิภพ อุดร	22-28
การเข้าถึงนโยบายยาต้านไวรัส HIV ในประเทศไทยจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล:	
พิเชษฐ พิณทอง และ จารุวรรณ บำรุงรักษ์	29-46
บทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศกับการบริหารงานภาครัฐ:	
อมเรศ กลิ่นบัวแก้ว สุพัฒพงศ์ แยมอิม และ ไชยวัฒน์ เผือกคง	47-62
การบริหารจัดการที่ล้ำยุคของภาครัฐ วิวัฒนาการของการบริหารภาครัฐ: โกสิทธิ์ เฟื่องสวัสดิ์	63-77
แนะนำหนังสือ	
Talking to My Daughter: A Brief History of Capitalism ของ Yanis Varoufakis ทุนนิยม	
หนี่และมนต์ดำของนายธนาคาร: อรรถสิทธิ์ สิทธิดำรง	78-82
กิจกรรมของสมาคม	83
บรรณาธิการวารสาร PAAT Journal	84 - 85

Hispanization ในสังคมฟิลิปปินส์

สีดา สอนศรี

บทความนี้ไม่ได้เป็นบทความวิชาการที่ลึกๆ อย่างที่ผู้เขียนได้เคยเขียนมา เพราะเป็นงานสาระตาม Theme ของวารสารที่เพิ่งเปิดตัว แต่เป็นความรู้สำหรับผู้ที่ต้องการรู้กลยุทธ์การบริหารประเทศของเจ้าอาณานิคมประเทศหนึ่งที่ค้นพบ และยึดครองฟิลิปปินส์ที่มีวิธีการแตกต่างจากเจ้าอาณานิคมอื่นๆ ที่ยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สเปนได้ยึดครองฟิลิปปินส์จากปี 1521 จนถึงปี 1898 คำถามที่ว่าทำไมสเปนสนใจฟิลิปปินส์ ก็เพราะประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกครอบครองและได้รับอิทธิพลจากเจ้าอาณานิคมอื่นๆ หมดแล้ว เหลืออยู่แต่ฟิลิปปินส์ที่อยู่ไกลไปในทะเลแปซิฟิกที่ยังไม่มีใครครอบครอง และมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายอีก ทั้งประชากรยังเป็นชาวพื้นเมืองที่ยังไม่ศิวิไลซ์อาศัยอยู่กันอย่างกระจัดกระจายจากเหนือจรดใต้

วิธีการอันชาญฉลาดของสเปนก็คือต้องทำให้กลุ่มคนฟิลิปปินส์เข้าถึง วัฒนธรรม สังคม การเมืองและนโยบายเศรษฐกิจของสเปนเสียก่อน นั่นก็คือ Hispanization ในสังคมฟิลิปปินส์ สเปนเข้าครอบครองอาณานิคมไม่เหมือนเจ้าอาณานิคมประเทศอื่นๆ ที่นำความขมขื่นมาให้ก่อน สเปนนำพระเจ้าอันเป็นสัญลักษณ์ของความดีเข้ามากล่อมเกลาคิดใจก่อนแล้วค่อยปกครองภายหลังดังนี้

1. Magellan ผู้ค้นสำรวจหาเมืองขึ้นของสเปนได้ยกพลขึ้นบกที่ เมืองเซบูซึ่งเป็นเมืองหนึ่งของฟิลิปปินส์ในขณะนั้น พร้อมด้วยไม้กางเขนขนาดใหญ่ พระกุมารเยซู (Santo Nino de Cebu) และภาพวาดของพระแม่มารีย์ มามอบให้ราชา Humabon พร้อมทั้งโน้มน้าวให้ทำพิธีรับศีลล้างบาป ประชาชนใน เซบู ส่วนหนึ่งรับศีลแต่ก็มีบางกลุ่มก็ต่อต้านแต่ในปี 1565

ประชาชน 90 เปอร์เซ็นต์นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก สเปนทำให้ประชาชนเชื่อว่าศาสนา คือความดี สเปนจะนำพระเจ้า (GOD) ซึ่งเป็นตัวแทนของความดีมาให้กับประชาชน และถ้าเชื่อในพระเจ้าแล้ว พระเจ้าจะประทานความเจริญมาให้ นี่ก็เป็นความสำเร็จของเจ้าอาณานิคมสเปนในขั้นแรก เป็นการกล่อมเกล่า (Socialization) ที่ได้รับความสำเร็จยิ่ง ไม้กางเขน พระกุมารเยซู และพระรูปพระแม่มารีย์ก็เก็บรักษาไว้

อย่างที่เมืองเซบูจนกระทั่งทุกวันนี้ จากการครอบครองเซบูได้สำเร็จ สเปนก็ได้เข้ายึดครองมะนิลาจาก ราชา Sulayman อย่างนุ่มนวลในปี 1565 และขยายไปเกาะมินดาเนาในเวลาต่อมา

2. เมื่อได้กล่อมเกลาสังคมฟิลิปปินส์ด้วยศาสนาแล้ว กลยุทธ์ต่อมาคือการกลมกลืนสังคมฟิลิปปินส์ กลมกลืนอย่างไร กลมกลืนโดยเอาชื่อ สกุลของสเปนหลายหมื่นชื่อมาให้ชาวฟิลิปปินส์เลือกเมื่อได้รับศีลแล้ว ชื่อเดิมจะเป็นชื่อแบบพื้นเมืองที่มาจากเผ่ามาเลย์ อินโดนีเซีย และ เผ่าพื้นเมืองเดิม ด้วยเหตุนี้ชื่อชาวฟิลิปปินส์ จึงเหมือนชื่อของสเปนและละตินอเมริกาที่สเปนยึดครองยกเว้นบราซิล การเปลี่ยนศาสนาและชื่อเท่ากับสเปน ได้กล่อมเกลากลมกลืนชาวฟิลิปปินส์ไปครึ่งหนึ่งแล้ว ที่สำคัญนอกเหนือจากนี้คือการแต่งงานระหว่างชาวฟิลิปปินส์กับชาวสเปนเพื่อให้ชาวฟิลิปปินส์ได้ซึมซับและกลมกลืนทั้งในทางสังคมและวัฒนธรรมโดยสมบูรณ์ แบบ ลูกครึ่ง ฟิลิปปินส์กับสเปนเรียกว่า Filipino Mestizo หรือ Spanish Filipinos

3. เมื่อกระบวนการกล่อมเกลากลมกลืน ของสเปนในสังคมฟิลิปปินส์ประสบผลสำเร็จ ก็นำมาซึ่งเกียรติภูมิ (Glory) ของสเปน เพราะได้ฟิลิปปินส์เป็นเมืองซึ่งอีกประเทศหนึ่งนอกเหนือจากละตินอเมริกา ก้าวต่อไปของสเปนคือหาทรัพยากรธรรมชาติและเหมืองทอง (Gold) เพื่อนำมาเลี้ยงดูอาณานิคมต่างๆและนำวัตถุดิบต่างๆไปผลิตเป็นสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก

จากการกล่าวมาข้างต้น ฟิลิปปินส์มีจุดประสงค์ 3 อย่างในการครอบครองฟิลิปปินส์ คือ GOD, GOLD และ GLORY

4. เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่น่าสงสัยเลยว่า ค่านิยมต่างๆ ของสเปนอยู่ในชีวิตจิตใจของชาวฟิลิปปินส์ ตลอดระยะเวลา 377 ปี ที่อยู่ภายใต้การครอบครองของสเปน มาจนถึงปัจจุบันและตลอดไป แม้สเปนจะปกครองแบบกดขี่เข้มแข็งก็ตามเพราะศาสนาอยู่ในจิตใจของพวกเขา แต่ต่อมาก็เกิดขบวนการชาตินิยมเนื่องจากปัญหาชนที่สเปนส่งไปเรียนในต่างประเทศได้นำแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยเข้ามาในฟิลิปปินส์

5. ขบวนการชาตินิยมเกิดจากการบริหารประเทศที่ใช้อำนาจมากกว่าฟังความคิดเห็น การกดขี่เข้มแข็งของเจ้าหน้าที่และพระสเปนต่อชาวพื้นเมือง (Indio) การเก็บส่วยจากชาวไร่ชาวนาที่ทำงานในไร่นาด้วยจำนวนเงินที่สูง การคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่สเปนที่ร่วมมือกับ พวกลูกครึ่งและชาวฟิลิปปินส์ การทำร้ายสตรี จากปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ทำให้ Jose Rizal วีระบุรุษนักรักชาติของฟิลิปปินส์ได้เขียน นวนิยาย เรื่อง Noli Me Tangere (Touch me not) ในปี 1884 เล่าถึงความประทุษร้ายและความโหดร้ายของพระและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของสเปนที่กระทำต่อชาวพื้นเมือง และการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ของรัฐบาลสเปน รวมทั้งได้เสนอแนะให้ชาวฟิลิปปินส์และพระฟิลิปปินส์ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับชาวสเปนและพระชาวสเปน ให้ชาวฟิลิปปินส์มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก แต่เขาขอให้การกระทำการเรียกร้องโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Non-Violence) ซึ่งแนวคิดนี้มีมาก่อนสมัย คานธี แนวคิดของเขากระจายไปทั่วยุโรปในขณะนั้น มีรูปแบบของเขาที่ถูกสร้างไว้เป็นที่ระลึกที่สเปน เยอรมัน เชียะเหมิน (ประเทศจีน) และสถานที่อื่นๆ อีก นอกจากนั้นเขาได้เขียน นวนิยายต่อจาก Noli Me Tangere ชื่อ Il Filibusterismo ซึ่งเอาตัวเขาเป็นตัว

แสดงและเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชาวฟิลิปปินส์โดยเฉพาะการกระทำของพระในการแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆ รวมทั้งศาสนจักรที่มีอำนาจเหนืออาณาจักร นอกจากนี้วินัยแล้วเขายังได้แต่งโครงกลอนอีกนับเป็นร้อยจุดประเด็นการรักชาติและการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรง

แม้สเปนจะสร้างความเข้มข้นให้ฟิลิปปินส์มากเพียงใดก็ตาม ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกก็ยังคงเป็นศาสนาที่ชาวฟิลิปปินส์นับถือประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ รวมทั้งวัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆที่มีอยู่ในศาสนาก็มีอิทธิพลต่อชาวฟิลิปปินส์ ทั้งนี้เป็นเพราะเขาแยกแนวคิดทางศาสนาออกจากการกระทำของสเปนที่เคยปกครองอย่างไม่เป็นธรรม ฟิลิปปินส์จึงเป็นประเทศคาทอลิก (Catholic Country) ประเทศเดียวในประชาคมอาเซียน และเป็นประเทศที่ประเทศในกลุ่มไม่ค่อยเข้าใจและไม่ค่อยคุ้นเคยมากนักเพราะความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและมีวัฒนธรรมร่วมกันน้อยมาก แต่ก็ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับประเทศใดๆ ภายในประชาคม อิทธิพลจากสเปนนอกจากค่านิยมและศาสนาแล้วคือ การรับประทานอาหารเผ็ดไม่ได้ ชอบเล่นดนตรีร้อง และมีเปียโนทุกบ้าน ดนตรีที่ไพเราะ เช่น Rondalla string music, Tejano music, Music of Catalonia, Basque music และ Flamenco เป็นต้น ผู้เขียนขอสรุปว่า Hispanization ของสเปนประสบความสำเร็จในฟิลิปปินส์ ขอบข่ายด้วยปีนี้เป็นปีครบรอบ 70 ปีแห่งความสัมพันธ์ ไทย-ฟิลิปปินส์ ทั้งสองรัฐบาลได้ออกแสตมป์เป็นที่ระลึก เป็นรูปช้างกับคาราบาว

เอกสารอ่านเพิ่มเติม

สีดา สอนศรี (2556). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของฟิลิปปินส์. แปลจาก An Economic

History of the Philippines, by O.D. Corpuz. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สีดา สอนศรี (2550). ฟิลิปปินส์: จากอดีตสู่ปัจจุบัน (1986-2006). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สีดา สอนศรี (2560). เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: หนึ่งทศวรรษก่อนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

(2550-2558). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สีดา สอนศรี. บทความต่างๆในมติชนรายวัน

วิวัฒนาการธนาคารพาณิชย์ไทย: จากลูกคิดสู่บล็อกเชน

ศ.ดร.อาณัติ ลิ้มคเดช

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

กิจการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยยุคแรกดำเนินการโดยกลุ่มชนชั้นสูงหรือชาวต่างชาติ ซึ่งมักใช้ตัวแทนอิสระที่เรียกว่า กัมประโด เป็นตัวแทนในการปล่อยกู้ เนื่องจากมีข้อมูลผู้ขอกู้มากกว่าธนาคาร จนมูลค่าธุรกิจในระบบธนาคารมีขนาดใหญ่มากขึ้น บทบาทของตัวแทนอิสระจึงลดลงกลายเป็นการจัดการลักษณะองค์กร ซึ่งใช้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดได้เต็มที่ การพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรสองช่วง ช่วงแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดระบบธนาคารบนโทรศัพท์มือถือซึ่งลดบทบาทของสาขาธนาคาร บทความนี้จะชี้ให้เห็นเทคโนโลยีปัจจุบันโดยเฉพาะบล็อกเชนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงช่วงที่สองต่อระบบธนาคาร และเสนอว่ากระบวนการบริหารธนาคารพาณิชย์จะย้ายไปสู่การพึ่งพาตัวแทนอิสระในรูป Fintech Startup อีกครั้งหนึ่งโดยผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่

1. โครงสร้างธนาคารไทยจากฟรีเมอนส์สู่องค์กรธุรกิจ

กิจการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 4 จากการที่ชาติตะวันตกเข้ามาเปิดสาขาธนาคารในไทยเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าระหว่างประเทศได้แก่ ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ของอังกฤษ (พ.ศ. 2431) ธนาคารชาร์เตอร์ของอังกฤษ (พ.ศ. 2437) และธนาคารแห่งอินโดจีนของฝรั่งเศส (พ.ศ. 2440) การประกอบกิจการธนาคารโดยการทำธุรกรรมโดยชาวต่างชาติในสมัยนั้นค่อนข้างมีความยากลำบากด้วยความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม ธนาคารต่างชาติจึงจำเป็นต้องมีตัวแทนที่เป็นคนในท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ดำเนินธุรกิจแทน เรียกว่า Comprador หรือ “กัมประโด” ซึ่งมักจะเป็นนักธุรกิจผู้กว้างขวางที่ได้รับการยอมรับในพื้นที่ กัมประโดจึงมักจะเกี่ยวข้องกับตระกูลธุรกิจขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าขายในไทยเป็นเวลานาน รู้จักและเข้าใจคนไทยรวมถึงระบบตลาดเป็นอย่างดี กัมประโดจะเป็นนายหน้าในการหลอกลักค้ามาฝากเงิน ว่าจ้างพนักงาน ทำบัญชี ตรวจสอบข้อมูลประวัติลูกค้าก่อนที่จะปล่อยกู้ คำประกันคนที่มากู้เงินธนาคาร รวมถึงตามทวงหนี้ด้วย โดยกัมประโดจะรับผลตอบแทนเป็นค่านายหน้าจากส่วนต่างเปอร์เซ็นต์ดอกเบี้ยในการปล่อยกู้ กัมประโดจึงเปรียบได้กับฟรีเมอนส์ของธนาคารต่างชาติที่มีทักษะเฉพาะด้านการเงิน มีเครือข่ายในพื้นที่ มีความน่าเชื่อถือ และมีทุนคำประกันเพียงพอที่จะคำประกันความเสี่ยงในการทำธุรกรรมด้วย นอกจากอังกฤษและฝรั่งเศสแล้ว ยังมีธนาคารจีนเข้ามาเปิดกิจการในไทยเช่นกัน เช่น ธนาคารซีไอทอง (พ.ศ. 2449) และธนาคารกวางตุ้ง (พ.ศ. 2462) แต่ท้ายที่สุดธนาคารจีนก็ทยอยปิดกิจการไป

สำหรับกิจการธนาคารพาณิชย์โดยคนไทยเกิดขึ้นครั้งแรก สมัยรัชกาลที่ 5 เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัยได้ทดลองกิจการธนาคารพาณิชย์ภายใต้ชื่อบุคคลีย์ (Book Club) ในปี พ.ศ. 2447 โดยจดทะเบียนเป็นห้องสมุดสาธารณะและดำเนินงานด้านธนาคารให้กับสมาชิกด้วยปรากฏว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในปี พ.ศ. 2449 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บริษัทแบงค์สยามกัมมาจล ทุน จำกัด (The Siam Commercial Bank Ltd.)” มีผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นเชื้อพระวงศ์และคนจีน โดยมีธนาคารเยอรมันและเดนมาร์กถือหุ้นส่วนน้อยหลังจากที่ธนาคารต่างชาติถอนหุ้นในปี พ.ศ. 2482 จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีธนาคารพาณิชย์ไทยจัดตั้งขึ้นอีกหลายแห่งเช่น ธนาคารแห่งเอเชียเพื่ออุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม (พ.ศ. 2484) ก่อตั้งโดยดร.ปรีดี พนมยงค์ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารเอเชีย และปี 2541 ธนาคารเอปียีเอ็น แอมโรเข้าซื้อกิจการก่อนที่จะขายหุ้นให้กับธนาคารยูโอบี เมื่อปี 2547) ธนาคารนครหลวงแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2484) ก่อตั้งโดยคณะรัฐบาลร่วมกับสมาชิกในราชวงศ์ (ผูกคบบรรวมกับธนาคารธนชาติ ในปี 2554) นอกจากนี้ มีธนาคารหลายแห่งที่จัดตั้งโดยชาวจีนในประเทศไทยที่ดำเนินธุรกิจจำวนโทยก๊วน ซึ่งเป็นธุรกิจการแลกเปลี่ยนเงินตราและส่งเงินออกนอกประเทศโดยเฉพาะการส่งเงิน

กลับไปยังจีนแผ่นดินใหญ่ บ้านเกิดของคนจีนที่เข้ามาตั้งรกรากในไทย ธุรกิจโพยก๊วนมีเงินหมุนเวียนมหาศาล ปี 2454 มีร้านโพยก๊วนในเขตกรุงเทพถึง 58 แห่ง ท้ายที่สุดรัฐบาลจึงได้เจรจาให้ร้านโพยก๊วนเหล่านี้จดทะเบียนเป็นธนาคารพาณิชย์ มีเพียง 6 แห่งที่ได้จดทะเบียนเป็นธนาคารพาณิชย์ โดยในปี 2476มีธนาคาร เลี้ยวเอง ธนาकरให้ชั่ว ธนาकरกวางเก๊าะหลง ธนาकरกวางซุ่นหลีและธนาकरตันฮองหลีจั้นหรือ ธนาकरหวังหลีจั้น ส่วนธนาकरตันเปงซุ่นจตทะเบียนในปี 2477 (วรุมิ จิราสมบัติ, 2546) ภายหลังธนาकर เหล่านี้เลิกกิจการเนื่องจากความเข้มงวดในการกำกับดูแลธนาकरของรัฐบาลยกเว้นธนาकरหวังหลีจั้นที่ต่อมา เปลี่ยนชื่อเป็นธนาकरนครธนก่อนที่จะถูกซื้อไปโดยธนาकरแสดนดาร์ตชาร์เตอร์ในช่วงวิกฤติต้มยำกุ้งและ ธนาकरตันเปงซุ่นของตระกูลตันที่ขายให้กับกลุ่มพลเอกกฤษณ์ ศรีวรรา ในปี 2503 แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นธนาकर ไทยพัฒนา ต่อมาปี 2520 เปลี่ยนชื่อเป็นธนาकरมหานครก่อนที่จะควบรวมกับธนาकरกรุงไทย

ในช่วงต้นของกิจการธนาकरไทยอยู่ภายใต้การบริหารของเชื้อพระวงศ์ ทหาร ข้าราชการ และชาวจีน ซึ่งหลายแห่งมีการบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพและขาดผู้เชี่ยวชาญในการบริหารงานธนาकरอย่างไรก็ตาม ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สาขาธนาकरต่างประเทศในไทยได้หยุดกิจการชั่วคราว ขณะที่ธนาकरพาณิชย์ของ ไทยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้มีธนาकरพาณิชย์ก่อตั้งเพิ่มมากขึ้น เช่น ธนาकरกรุงไทย จำกัด (พ.ศ. 2485) ธนาकरกรุงเทพฯ พาณิชยการ จำกัด (พ.ศ. 2487) ธนาकर กรุงเทพ จำกัด (พ.ศ. 2487) ธนาकरกรุงศรีอยุธยา(พ.ศ. 2488) จำกัด ธนาकरกสิกรไทย จำกัด(พ.ศ. 2488)ธนาकरที่ ดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องจนผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ มาได้ สิ่งสำคัญคือการมีผู้บริหารที่มีประสบการณ์ และมี เครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจกว้างขวาง เช่น คุณชิน โสภณพนิชที่เป็นกัมประโดธนาकरกรุงเทพหรือ ตระกูลล่าช้าที่ก่อตั้งธนาकरกสิกรไทยก็เคยบริหารงานธนาकरกวางเก๊าะหลงมาก่อน

หากพิจารณาถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานของกิจการธนาकरพาณิชย์ใน ประเทศไทย จากเดิมที่เป็นระบบตัวแทนกัมประโดในยุคแรกมาสู่การบริหารธนาकरในรูปแบบองค์กร(Firm) อย่างในปัจจุบันบทความนี้เสนอปัจจัยสำคัญ4 ปัจจัย ได้แก่

(1) Contract หรือต้นทุนการทำสัญญา Ronald H.Coase (1937) ได้ให้เหตุผลเชิงเศรษฐศาสตร์ถึงความจำเป็นของการที่จะต้องจัดตั้งบริษัท (Firm) ขึ้นก็เมื่อต้นทุนในการใช้กลไกตลาดสูงกว่าต้นทุนของบริษัท ดังนั้น การดำเนินกิจการธนาकरพาณิชย์ผ่านกัมประโดที่มีลักษณะเป็นฟรีแลนซ์ ทำให้ธนาकरมีต้นทุนการทำ สัญญาสูง เพื่อให้แน่ใจว่าธนาकरจะได้รับบริการหรือสิ่งตอบแทนที่เป็นที่พอใจจากกัมประโดจึงต้องมีการเขียน สัญญาอย่างรอบคอบ มีรายละเอียดที่ซับซ้อนและมีต้นทุนการจัดการสูง แต่หากธนาकरบริหารในรูปแบบ องค์กรแล้ว การทำสัญญารับพนักงานใหม่เพียงครั้งเดียวตอนเช้าทำงาน จะมีรายละเอียดสัญญาเรียบง่ายกว่า และทำให้ต้นทุนการทำสัญญาของธนาकरลดลงได้มาก

(2) Economy of Scale หรือการประหยัดต่อขนาด ในธุรกิจธนาคารจะต้องมีต้นทุนคงที่เช่น อาคาร เงินทุนและต้นทุนผันแปรจากการดำเนินงาน เช่น ค่าใช้จ่ายในการประเมินลูกค้า วิเคราะห์สินเชื่อแต่ละราย เมื่อจัดตั้งเป็นองค์กรแล้ว ธุรกิจธนาคารจะได้รับประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดในส่วนของต้นทุนคงที่ที่ต้องลงทุนสูง ไม่ว่าจะเป็นค่าก่อสร้างอาคาร ตึกสาขา ระบบสารสนเทศ และทุนสำรอง ซึ่งการประหยัดต่อขนาดจะช่วยให้ธนาคารมีผลกำไรเพิ่มขึ้นด้วย

(3) Trust หรือความเชื่อมั่นส่วนหนึ่งของข้อดีจากรูปแบบองค์กรธนาคารขนาดใหญ่ ทำให้เกิดการกระจายความเสี่ยง เมื่อมีเงินฝากจำนวนมากย่อมสามารถพิจารณาปล่อยกู้ได้มากขึ้น และทำให้ธนาคารมีผลตอบแทนเพิ่มขึ้นสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าและการมีสถาบันการเงินที่มีความมั่นคงเป็นตัวกลาง ทำให้ลูกค้ามั่นใจได้ว่าจะยังได้รับอัตราผลตอบแทนตามที่ตั้งไว้อยู่

(4) Accumulated Skill หรือทักษะที่สะสมมาการจัดตั้งเป็นธนาคาร และมีพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทำงานประจำในองค์กรเป็นจำนวนมากจนสามารถสั่งสมทักษะความสามารถประสบการณ์อย่างเพียงพอยอมทำให้ลูกค้ามั่นใจในการบริหารงานและความต่อเนื่องของการให้บริการได้มากกว่าการที่จะพึ่งพากลุ่มกัมประโดหรือคนเพียงไม่กี่คน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาชนมีความเข้าใจในการฝากเงินเพิ่มขึ้นและมีความต้องการใช้บริการธนาคารพาณิชย์เพื่อการเกษตรและดำเนินธุรกิจกิจการธนาคารพาณิชย์ของไทยจึงเจริญเติบโตได้รับการพัฒนาทั้งด้านการบริหารงาน การจัดการภายในองค์กร จนสามารถแข่งขันกับสาขาธนาคารต่างชาติในประเทศไทย และยังมี การตั้งธนาคารพาณิชย์ใหม่ รวมถึงขยายสาขาสู่ภูมิภาคมากยิ่งขึ้นด้วย

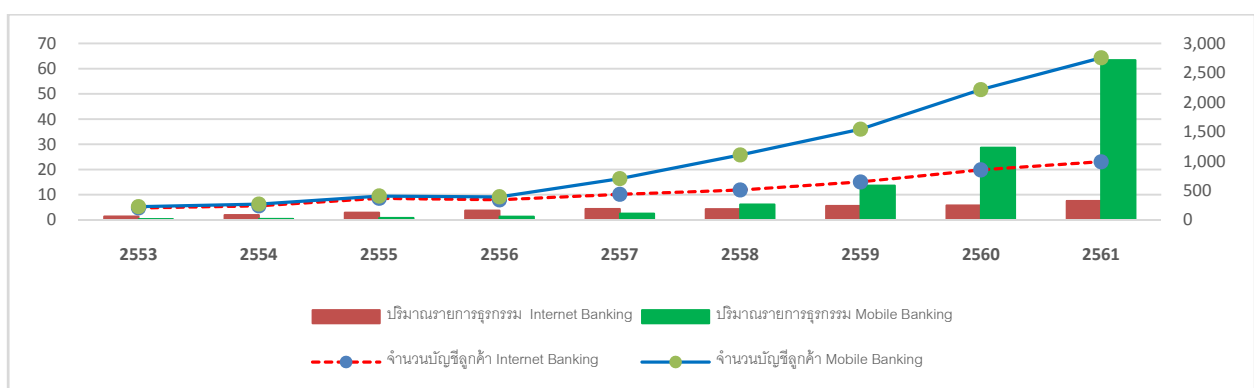
2. ธนาคารพาณิชย์ยุคอินเทอร์เน็ต

การเปลี่ยนแปลงของกิจการธนาคารพาณิชย์ในยุคต่อมา เกิดขึ้นหลังการพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยเริ่มการให้บริการเชิงพาณิชย์แก่บุคคลทั่วไป ตั้งแต่ พ.ศ. 2541ซึ่งทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยค่อย ๆ ปรับปรุงรูปแบบการบริหารองค์กรและการให้บริการเรื่อยมา ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารแห่งแรกที่มีเว็บไซต์เผยแพร่ข้อมูลธนาคารผ่านอินเทอร์เน็ตหลังจากนั้นธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายต่างพัฒนาสู่ระบบธนาคารอิเล็กทรอนิกส์(e-Banking) หรือ อินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง(Internet Banking) ซึ่งลูกค้าสามารถทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ของธนาคารแทนที่จะต้องไปติดต่อที่สาขาของธนาคารแบบดั้งเดิมในปี พ.ศ. 2543 ธนาคารเอเซีย จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารแห่งแรกที่ได้รับการอนุมัติจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้เปิดบริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งได้จนกระทั่งมีการพัฒนาโทรศัพท์ไอโฟนโดย สตีฟ จอบส์ที่ทำให้โทรศัพท์มือถือทำงานได้หลากหลายขึ้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งต่อระบบธนาคาร เกิดบริการโมบายแบงก์กิ้ง (Mobile Banking) บนโทรศัพท์มือถือเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคารได้ทุกที่ ตลอด 24 ชั่วโมง เสมือนมีธนาคารติดตัวตลอดเวลา โดยมีธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารแห่งแรกในประเทศไทยที่ให้บริการโมบายแบงก์กิ้ง ในปีพ.ศ. 2544

การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งและโมบายแบงก์กิ้งเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า จำนวนบัญชีลูกค้าที่ใช้บริการโมบายแบงก์กิ้ง ณ สิ้นปี 2561 มีทั้งสิ้น 41.18 ล้านบัญชี เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปี 2560 ส่วนปริมาณการทำธุรกรรมชำระเงินผ่านบริการโมบายแบงก์กิ้งมีทั้งสิ้น 2,718 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 121 เมื่อเทียบกับปี 2560 ขณะที่จำนวนบัญชีลูกค้าที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง ณ สิ้นปี 2561 มีจำนวน 23.1 ล้านบัญชี เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 เมื่อเทียบกับปี 2560 และมีปริมาณการทำธุรกรรมชำระเงินผ่านบริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งในปี 2561 ทั้งสิ้น 325 ล้านรายการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 31 เมื่อเทียบกับปี 2560¹ จะเห็นได้ว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ปริมาณรายการธุรกรรมในการใช้บริการโมบายแบงก์กิ้งมีการเติบโตสูงกว่าบริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าของสมาร์ทโฟน และพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่เปิดรับเทคโนโลยีและมีไลฟ์สไตล์ในการซื้อสินค้าออนไลน์เพิ่มมากขึ้น จึงต้องการความสะดวกสบายในการชำระเงิน บริการโมบายแบงก์กิ้งจึงเป็นที่นิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ล้านบัญชี

ล้านรายการ

รูปที่ 1 สถิติจำนวนบัญชีลูกค้าและปริมาณรายการธุรกรรมจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งและโมบายแบงก์กิ้ง

ที่มา: ผู้เขียน (อ้างอิงจากธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

¹ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562

(https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=688&language=TH)

ในการพัฒนาระบบสารสนเทศของธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะต้องพัฒนาให้ระบบมีความสะดวก ให้ลูกค้าใช้งานได้ง่ายแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความมั่นคงของระบบและการรักษาความปลอดภัยของระบบอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งและโมบายแบงก์กิ้งของธนาคารด้วยในส่วนของลูกค้าที่ใช้บริการจะต้องมีการพิสูจน์และยืนยันตัวตนก่อนที่จะทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ทุกครั้ง โดยหลักการยืนยันตัวตนตามมาตรฐานทั่วไปมีด้วยกัน 3 วิธี ได้แก่

หนึ่ง สิ่งที่คุณรู้ (What You Know) หมายถึง ข้อมูลที่เฉพาะผู้ให้บริการเท่านั้นที่จะทราบ เช่น UserName, Password, PIN, OTP เป็นต้น

สอง สิ่งที่คุณมี (What You Have) หมายถึง สิ่งที่คุณให้บริการเท่านั้นครอบครอง เช่น บัตรเอทีเอ็ม โทรศัพท์มือถือที่มีเลขหมายโทรศัพท์ที่กำหนดไว้ สมาร์ทการ์ด เป็นต้น

สาม สิ่งที่คุณเป็น (What You Are) หมายถึง ข้อมูลทางชีวมิติ (Biometric) ของผู้ให้บริการ เช่น ลายนิ้วมือ ใบหน้า ม่านตา เสียง เป็นต้น ทั้งนี้ วิธีการพิสูจน์ยืนยันตัวตนของแต่ละระบบจะต่างกันไป อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งเพียงอย่างเดียว เช่น การใช้ข้อมูล Username, Password ในการล็อกอินเข้าใช้งานระบบ หรืออาจใช้หลายวิธีร่วมกันเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการตรวจสอบยืนยันตัวตน

โดยทั่วไปหลักการรักษาความปลอดภัยระบบอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้งของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจะมีความคล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่น

- การใช้โปรโตคอล HTTPS (HTTP over SSL) เข้ารหัสข้อมูลในการดำเนินการผ่านเว็บเบราว์เซอร์ โดยมีการติดตั้งใบรับรองความปลอดภัย SSL Certificate กับเว็บไซต์ของธนาคาร เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริการว่ากำลังทำธุรกรรมกับธนาคารที่แท้จริง นอกจากนี้ทำให้ข้อมูลที่ส่งผ่านธนาคารมีการเข้ารหัสเพื่อเพิ่มความปลอดภัย
- การใช้งาน OTP (One Time Password) เป็นการเข้ารหัสผ่านที่ได้รับมาซึ่งจะใช้ได้เพียงครั้งเดียว และมีกำหนดระยะเวลาการใช้งาน รหัส OTP จะเปลี่ยนแปลงทุกครั้งที่มีการเข้าใช้งานระบบ ผู้บริการอาจได้รับรหัส OTP ได้หลายวิธี เช่น การส่งรหัสผ่านโทรศัพท์มือถือในรูปแบบ SMS OTP หรือการส่งทางอีเมลในรูปแบบ E-mail OTP หรือการส่งในรูปแบบ Token OTP โดยใช้อุปกรณ์เสริมเฉพาะในการสร้างและแสดงรหัสผ่าน ซึ่งผู้บริการจะได้รับอุปกรณ์นี้จากผู้ให้บริการก่อนเข้าใช้งานระบบล่วงหน้า เช่น อุปกรณ์ RSA Token ที่ลูกค้าได้รับจากธนาคาร จะมีการสร้างรหัสเป็นตัวเลขทุก 60 วินาที โดยเชื่อมต่อกับ RSA Server ของธนาคารหรือการรับรหัสจากโปรแกรม/ แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเช่น แอปพลิเคชัน Google Authenticator ซึ่งผู้ใช้งานจะต้องติดตั้งแอปพลิเคชัน ดังกล่าวบนโทรศัพท์มือถือของตน และทำการตั้งค่าใช้งานร่วมกับเว็บไซต์หรือระบบธนาคารที่ต้องการก่อน จากนั้นจะสามารถรับรหัส OTP จาก Google

Authenticator ซึ่งจะเปลี่ยนไปทุก 20 วินาที ผู้ใช้ต้องกรอกรหัสก่อนที่จะหมดอายุเพื่อยืนยันตัวตนก่อนเข้าใช้งานแอปพลิเคชันของธนาคาร

- การยืนยันตัวตนด้วยสองปัจจัย (2Factor Authentication) เป็นการควบคุมการเข้าถึงระบบให้ปลอดภัยยิ่งขึ้นโดยเพิ่มกลไกการพิสูจน์ยืนยันตัวตนเป็นสองชั้นในระบบที่ต้องการความปลอดภัยเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น การถอนเงินจากตู้เอทีเอ็ม ผู้ใช้บริการต้องมีบัตรเอทีเอ็ม (What You Have) และรหัสผ่านเพื่อทำธุรกรรม (What You Know) จึงจะสามารถถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มได้หรือในการเข้าใช้งานระบบและทำธุรกรรมทางการเงินผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันในปัจจุบัน เช่น เว็บไซต์ส่งสลิปออนไลน์ เช่น Facebook.com หรือเว็บไซต์ขายแลกเปลี่ยนคริปโตเคอเรนซี เช่น Bitkub.com ผู้ใช้งานจะต้องยืนยันตัวตนด้วยระบบ 2-Factor Authentication โดยจะต้องทำการล็อกอินเข้าระบบด้วย Username, Password เป็นขั้นที่หนึ่ง และต้องกรอกรหัส OTP เป็นขั้นที่สอง โดยอาจจะได้รับรหัสเป็น SMS จากโทรศัพท์มือถือ หรือจากแอปพลิเคชัน Google Authenticator ก็ได้

ธนาคารพาณิชย์ในยุคอินเทอร์เน็ตต้องปรับรูปแบบการให้บริการและเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะนโยบายแบงก์ก็งเพิ่มมากขึ้น ขณะที่การให้บริการผ่านสาขาของธนาคารมีปริมาณลดลง ธุรกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นที่สาขาไม่ว่าจะเป็นการฝาก ถอน โอนเงิน หรือชำระเงินสามารถดำเนินการผ่านอินเทอร์เน็ตแบงก์ก็งและนโยบายแบงก์ก็งได้ทั้งหมด ทำให้ระยะหลังเกิดภาพการปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2560 มีสาขาธนาคารพาณิชย์ลดลงถึง 232 สาขาทั่วประเทศ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2559 โดยสาขาในกรุงเทพมหานครมีจำนวนลดลงมากที่สุดจำนวน 92 แห่ง² ธนาคารส่วนใหญ่จำเป็นต้องชะลอหรือหยุดการขยายสาขาและหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบนโยบายแบงก์ก็งให้มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการได้มากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการพัฒนาพีเจอาร์ใหม่ ๆ ให้กับระบบนโยบายแบงก์ก็งอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การล็อกอินเข้าระบบด้วยการสแกนลายนิ้วมือแทนการใส่รหัส Password หรือ PIN การใช้ QR Code ในการจ่ายและรับเงิน การตั้งค่าโอนเงินล่วงหน้า การเตือนเพื่อชำระเงิน รวมไปถึงการให้บริการเกี่ยวกับการซื้อขายกองทุนรวมหรือหุ้นในปัจจุบันก็สามารถจัดการผ่านโทรศัพท์มือถือได้ทั้งสิ้น

3. บล็อกเชนเทคโนโลยีปฏิวัติธนาคารพาณิชย์

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกครั้งของระบบธนาคารพาณิชย์มาจากการเกิดแนวคิดเทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ปี ค.ศ. 2008 โดยเสนอแนวทางการตัดคนกลางในการโอนเงิน และการเกิดบิทคอยน์ (Bitcoin) ซึ่งเป็นคริปโตเคอเรนซี (Cryptocurrency) เหรียญแรกที่สร้างจากแนวคิดดังกล่าว ในเดือนมกราคมปี ค.ศ. 2009

²ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562

https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=802&language=TH

บล็อกเชนเป็นเทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลธุรกรรมที่มีโครงสร้างแบบกระจาย (Distributed Ledger) จัดเก็บข้อมูลในลักษณะบล็อก (Block) เชื่อมต่อกัน แต่ละบล็อกจะมีข้อมูลแสดงประวัติหรือบันทึก (Ledger) ของการทำธุรกรรมที่เคยเกิดขึ้น ข้อมูลเหล่านี้จะถูกเรียงต่อกันตามลำดับของธุรกรรมที่เกิดขึ้น และมีการยืนยันความถูกต้องและรับประกันความปลอดภัยของข้อมูลด้วยวิธีการรับรองโดยกลุ่มของคอมพิวเตอร์แทนที่จะเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายเพียงเครื่องเดียวเช่นในอดีตทำให้ข้อมูลมีความถูกต้องสมบูรณ์ และไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

เทคโนโลยีบล็อกเชนเกิดขึ้นครั้งแรกในรายงานวิจัยเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตชื่อ “Bitcoin: Peer to Peer Cash” โดยผู้ใช้นามแฝงว่า Satoshi Nakamoto ซึ่งได้เสนอความคิดในการสร้างเงินดิจิทัลที่สามารถส่งมอบผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์อย่างอินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากเงินดิจิทัลเปรียบเสมือนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การโอนเงินจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ต้องมีการจดบันทึกว่าขณะนี้ใครเป็นเจ้าของเงินคนล่าสุด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการนำเงินนั้นไปใช้ซ้ำ (Double Spending) ได้ ในการโอนเงินบนระบบธนาคารแบบเดิม ลูกค้ายกเงินไปใช้เงินบาทโอนเงินผ่านอินเทอร์เน็ตแบงกิ้งก็ทำให้แกผู้อื่นเป็นการส่งคำสั่งโอนเงินให้แก่ธนาคาร มิใช่การโอนตัวเงินจริง ๆ โดยธนาคารทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการบันทึกการทำธุรกรรมคำสั่งโอนเงิน ซึ่งอาจเกิดปัญหาการ Hack ข้อมูลในระบบได้เพราะข้อมูลเก็บรวบรวมที่ฐานข้อมูลของธนาคารแห่งเดียว ในขณะที่การโอนเงินดิจิทัลผ่านระบบบล็อกเชนบิตคอยน์ของ Satoshi Nakamoto สามารถแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายซ้ำได้ เนื่องจากไม่มีตัวกลางเข้ามาเกี่ยวข้องในการทำธุรกรรม ข้อมูลธุรกรรมการโอนเงินจะถูกทำสำเนาและตรวจสอบความถูกต้องด้วยเครื่องแม่ข่ายในระบบแบบ Peer-to-peer ซึ่งเครื่องทุกเครื่องในเครือข่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน ด้วยจำนวนเครื่องแม่ข่ายในระบบบล็อกเชนบิตคอยน์ที่มีกว่าล้านเครื่องทั่วโลก ทำให้การปลอมแปลงข้อมูลเป็นไปได้ยากมาก เพราะต้องทำการแก้ไขข้อมูลใหม่ให้ได้มากกว่าครึ่งของเครื่องในเครือข่ายทั้งหมดภายในเวลา 10 นาที จึงแทบเป็นไปไม่ได้ที่จะทำการ Hack ข้อมูลบนเครือข่ายบิตคอยน์ การโอนเงินดิจิทัลไปยังบัญชีต่างประเทศที่มีตลาดซื้อขายบิตคอยน์อยู่จึงมีความปลอดภัยและสามารถโอนได้เร็วสุดใช้เวลาไม่กี่นาที โดยแทบไม่มีค่าธรรมเนียมการโอนเหมือนกับการโอนเงินระหว่างประเทศผ่านระบบธนาคาร

การที่จะทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์กว่าล้านเครื่องทั่วโลกร่วมกันจัดเก็บฐานข้อมูลบล็อกเชนให้บิตคอยน์นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างแรงจูงใจ โดยระบบบิตคอยน์กำหนดวิธีการเกิดเงินใหม่ว่า ผู้ร่วมตรวจสอบธุรกรรมจะต้องทำการแก้ค่าสมการในระบบ ซึ่งโดยปรับความยากของสมการอัตโนมัติ โปรแกรมถูกประเมินด้วยแนวคิดทางสถิติว่าจะต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์อย่างน้อยหนึ่งเครื่องในระบบสามารถแก้สมการนี้ได้ภายในระยะเวลา 10 นาที ผู้ที่ตรวจสอบและยืนยันธุรกรรมได้เป็นรายแรกจะได้รับเงินบิตคอยน์เกิดใหม่ ในปัจจุบันกำหนดไว้ที่จำนวน 12.5 บิตคอยน์ ปัญหาที่อาจตามมาคือเงินบิตคอยน์ใหม่จะถูกผลิตขึ้นมาทุก 10 นาที จน

อาจเกิดสภาวะเงินเฟ้อ และทำให้เงินบิทคอยน์ไม่เป็นที่น่าเชื่อถือในตลาด ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหานี้ นอกจาก Satoshi Nakamoto จะออกแบบให้เงินบิทคอยน์จะถูกสร้างทุก ๆ 10 นาทีแล้ว ยังมีการกำหนดให้ลดจำนวนเงินออกใหม่ทุก 200,000 บล็อก ดังนั้น แม้ว่าเงินบิทคอยน์จะไม่มีทุนสำรองเช่นทองคำหรือเงินตราต่างประเทศ หนุนหลังแบบเดียวกับเงินทั่วไปที่ออกโดยรัฐบาลประเทศต่าง ๆ แต่บิทคอยน์ยังคงได้รับการยอมรับและใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เนื่องจากความหายากในตัวของมันเอง และการมีตลาดซื้อขายกับเงินสกุลท้องถิ่นในหลายประเทศ

นอกจากนี้ Blockchain รุ่นที่ 2 นำโดยเครือข่าย Ethereum ในปี ค.ศ. 2014 ได้นำแนวคิดของ Virtual Machine และ Cloud Computing เข้ามาผสม คือนอกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เข้าร่วมในเครือข่ายนี้จะตรวจสอบธุรกรรมการเงินเช่นเครือข่ายบิตคอยน์แล้ว ผู้ใช้งานสามารถส่งโปรแกรมภาษา Solidity เข้าไปรันบนระบบนี้ได้ด้วย โดยชำระค่าบริการตามจำนวนครั้งที่โปรแกรมถูกรันหรือ Pay Per Use ด้วยราคาที่เรียกว่าค่า Gas การสร้างโปรแกรมบนเครือข่ายบล็อกเชนได้ทำให้สามารถสร้างสัญญาอัจฉริยะ หรือ Smart Contract รวมทั้งการสร้างโปรแกรมประยุกต์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ระบบตรวจสอบย้อนกลับ ระบบทะเบียนเอกสารการค้า ระบบเลือกตั้ง รวมทั้งระบบการเงิน ไม่ว่าจะเป็น ระบบบันทึกการรับฝาก กู้เงิน ระบบแลกเปลี่ยนตราสารทางการเงิน ตลอดจนการสร้างเงินคริปโตเคอเรนซีสกุลใหม่ตามเงื่อนไขที่กำหนดได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการชักชวนให้มีการลงทุนในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อเข้าร่วมเครือข่าย เพราะสามารถใช้เครือข่าย Ethereum ได้ทันที

4. ธนาคารยุคบล็อกเชน

การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีบล็อกเชน ทำให้กิจการธนาคารพาณิชย์ของไทยต้องปรับตัวเข้าสู่ยุค Bank 4.0 นวัตกรรมทางการเงิน (Financial Technology) ที่พัฒนาขึ้นตลอดเวลา ทำให้เกิด FinTech Startup ที่มีความเชี่ยวชาญเทคโนโลยีทางการเงินขึ้นเป็นจำนวนมากและเข้ามามีบทบาทแทนธนาคารมากขึ้นระบบเดิมที่ธนาคารเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูลธุรกรรมของเครือข่าย (Centralized Network) กลับกลายเป็นล้าสมัยและมีค่าใช้จ่ายในการดูแลระบบสูง ทั้งค่าเครื่องแม่ข่าย การดูแลรักษาระบบบล็อกเชนทำให้การบันทึกข้อมูลธุรกรรมทางการเงินแบบกระจายศูนย์ (Decentralized Network) ทำให้บัญชีธุรกรรมที่จัดเก็บและเผยแพร่ในเครือข่ายมีความปลอดภัย โปร่งใสสามารถทำการโอนเงินหรือชำระเงินได้ทันทีด้วยต้นทุนที่ต่ำลงมาก โดยเฉพาะการโอนเงินไปยังต่างประเทศ (Remittances) แม้ว่ารายงานของธนาคารโลกในไตรมาสที่ 2 ปี ค.ศ. 2019 จะระบุว่าต้นทุนเฉลี่ยทั่วโลกของการโอนเงินไปต่างประเทศลดลงอยู่ที่ 6.84% แล้ว แต่ในบางประเทศ เช่น ประเทศในทวีปแอฟริกา ยังมีค่าบริการที่สูงกว่า 10% อยู่ (The World Bank, 2019) หากเปรียบเทียบกับบริการโอนเงินดิจิทัลผ่านบล็อกเชน เช่น โครงการนำร่อง xRapid ของบริษัท Ripple ที่มีทำการ

โอนเงินระหว่างสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก พบว่าการโอนเงินดิจิทัลผ่านระบบของ Ripple สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการโอนและการแลกเปลี่ยนเงินตราได้ถึง 40%-70% และใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีเมื่อเทียบกับวิธีการดั้งเดิมที่ใช้เวลา 2-3 วัน (Ricart et al., 2019)

นอกจากนี้ กิจการธนาคารอาจไม่จำเป็นต้องมีที่ตั้งสำนักงานอีกต่อไปดังตัวอย่างของ N26 ซึ่งเป็นฟินเทคสตาร์ทอัพของเยอรมนีที่เปิดให้บริการเมื่อปี พ.ศ. 2558 N26 พัฒนาแอปพลิเคชันธนาคารบนโทรศัพท์มือถือใช้งานร่วมกับบัตรเครดิตของมาสเตอร์การ์ดโดยไม่มีสาขาธนาคารแม้แต่แห่งเดียว ลูกค้าสามารถเปิดบัญชีใหม่ทางอินเทอร์เน็ตและโอนเงินเข้าบัญชีจากธนาคารอื่นเข้ามาได้ และจะได้รับบัตรมาสเตอร์การ์ดทางไปรษณีย์เพื่อให้ลูกค้าสามารถจ่ายเงินด้วยบัตรเครดิตหรือจะใช้แอปพลิเคชันของ N26 ชำระเงินก็ได้และยังสามารถฝาก/ถอนเงินสดได้ที่ตู้ ATM ของธนาคารอื่นๆ เนื่องจาก N26 ไม่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายเรื่องสาขาธนาคารทำให้ค่าธรรมเนียมการเปิดบัญชี การโอนเงินถูกกว่าธนาคารทั่วไปมาก (ผู้จัดการออนไลน์, 2561)

บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการเป็นผู้ระดมเงินฝากและปล่อยกู้มีอันต้องเปลี่ยนแปลงเช่นกัน การใช้งาน Smart Contract ร่วมกับระบบบล็อกเชนทำให้สามารถเพิ่มช่องทางการระดมทุนผ่านตัวกลางบนระบบอิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะคราวด์ฟันดิ้ง (Crowdfunding) ได้ การระดมทุนแบบคราวด์ฟันดิ้ง (Crowdfunding) เป็นการระดมทุนจากประชาชนผ่านเว็บไซต์ที่เป็นตัวกลาง (Funding Portal) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตโดยบริษัทจะออกหุ้นหรือหุ้นกู้ให้แก่ผู้ลงทุนเป็นสิ่งตอบแทนทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) และบริษัทสตาร์ทอัพทั้งหลาย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้มีการศึกษาแนวทางและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการระดมทุนแบบคราวด์ฟันดิ้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 แล้ว และในปี 2562 ได้ออกประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน เรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบคราวด์ฟันดิ้ง ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 สำหรับใช้เป็นแนวทางในการกำกับดูแลการระดมทุนแบบคราวด์ฟันดิ้งในประเทศไทย และคุ้มครองกลุ่มนักลงทุนไม่ให้ได้รับความเสียหายจากการระดมทุนดังกล่าวสาระสำคัญและหลักเกณฑ์การเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบคราวด์ฟันดิ้ง มีดังนี้

การระดมเงินทุนจากสาธารณะหรือการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์แบบคราวด์ฟันดิ้งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

(1) Equity-based Crowdfunding เป็นการระดมทุนโดยผู้ระดมทุนจะเสนอหุ้นของบริษัทเป็นผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน ผู้ลงทุนจะได้ถือครองหุ้นของโครงการหรือกิจการที่เลือกตามสัดส่วน และยังมีโอกาส

รับผลประโยชน์เพิ่มในอนาคตจากกิจการธุรกิจนั้น ๆ มี ก.ล.ต. เป็นผู้กำกับดูแลเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขของผู้ที่เกี่ยวข้อง

(2) Debt Crowdfunding เป็นการระดมทุนผ่านการกู้ยืมจากผู้ลงทุนสาธารณะ บริษัทให้ผลตอบแทนเป็นหุ้นกู้ มีการกำหนดระยะเวลาในการชำระเงินคืนและจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้และรับเงินทุนคืนเมื่อจบโครงการ การกำกับดูแล Debt Crowdfunding จะมี 2 หน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง หากผู้กู้เป็นบุคคลธรรมดาหรือเป็นการกู้ในลักษณะ C2C (Consumer to Consumer) จะอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) แต่หากผู้กู้เป็นนิติบุคคล หรือที่เรียกกันว่าการกู้ยืมแบบ C2B (Consumer to Business) จะอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

ผู้ให้บริการเว็บไซต์ตัวกลาง หรือ Funding Portal ที่ได้รับความเห็นชอบจาก ก.ล.ต. จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางคัดกรองบริษัทที่จะมาเสนอขายหุ้นหรือหุ้นกู้ ตรวจสอบความมีตัวตนและคุณสมบัติของผู้เสนอขายให้เป็นไปตามที่ประกาศกำหนด เปิดเผยข้อมูลการเสนอขายและให้ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงในการลงทุน Funding Portal เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนและช่วยให้นักลงทุนได้เลือกลงทุนตามความเหมาะสม ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็น Funding Portal ได้ ต้องผ่านความเห็นชอบจาก ก.ล.ต. โดยมีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้ เป็นบริษัทที่จดทะเบียนจัดตั้งในประเทศไทย มีฐานะทางการเงินที่มั่นคง มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท กรรมการของบริษัทต้องไม่มีคุณลักษณะต้องห้าม และจะต้องมีระบบงานที่พร้อมจะประกอบธุรกิจตามที่ประกาศกำหนด เช่น ระบบตรวจสอบตัวตน คุณสมบัติ ทดสอบความเข้าใจการลงทุนของสมาชิก (Knowledge Test) ระบบการจัดการเก็บรักษาเงินค่าจองซื้อ และระบบป้องกันการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอขายจากผู้อื่น เป็นต้น

ในแง่ของผู้ลงทุน ก.ล.ต. กำหนดเกณฑ์เพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนตามความสามารถในการรับความเสี่ยงและความเข้าใจในการลงทุน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) Retail Investor สามารถลงทุนได้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อ 1 บริษัท และมูลค่าเงินลงทุนรวมไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี (นับรวมทั้งหุ้นและหุ้นกู้) โดย Retail Investor ต้องทำแบบทดสอบความเข้าใจในการลงทุน (Knowledge Test) ก่อนการลงทุนด้วย ส่วนบริษัทสามารถระดมทุนจาก Retail Investor ได้ไม่เกิน 20 ล้านบาทในรอบ 12 เดือนแรก และวงเงินการระดมทุนรวมไม่เกิน 40 ล้านบาท (นับรวมทั้งหุ้นและหุ้นกู้) (2) Non-retail Investor เช่น ผู้ลงทุนสถาบัน ธนาคาร นิติบุคคลร่วมทุนจะไม่จำกัดวงเงินระดมทุน และจำนวนเงินลงทุน และไม่มีการบังคับให้ทำแบบทดสอบความเข้าใจการลงทุน

ข้อดีของระบบคราวด์ฟันดิ้ง สำหรับนักลงทุนหรือผู้ให้กู้ คือ ประชาชนทั่วไปหรือนักลงทุนรายย่อย แม้มีเงินไม่มากก็สามารถเป็นผู้ให้กู้ได้โดยจะได้รับผลตอบแทนมากขึ้นตามระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ส่วนผู้กู้ เช่น SMEs ก็มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและสะดวกขึ้นด้วยต้นทุนการกู้ยืมที่ต่ำลง ปัจจุบันมีบริษัทที่ได้รับความเห็นชอบจาก ก.ล.ต. เป็นผู้ให้บริการ Funding Portal แล้วในการระดมทุนคราวด์ฟันดิ้งแบบหุ้น หรือ Equity Based Crowdfunding จำนวน 2 บริษัท ได้แก่ บริษัท ไลฟ์ฟินคอร์ป จำกัด ที่เป็นบริษัทลูกของบริษัทหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้บริการผ่าน “LiVEแพลตฟอร์ม” (www.live-mkt.com) และ บริษัท ฟินิกซ์ จำกัด โดยใช้ชื่อแพลตฟอร์มในการประกอบธุรกิจว่าสินวัฒนา (www.sinwattana.com) ส่วนกรณี Debt Crowdfunding มีผู้เข้ามาหารือกับ ก.ล.ต. ประมาณ 10 บริษัทแล้วแต่ยังไม่มีผู้ได้รับใบอนุญาต(Bit-investment, 2562)

สภาพแวดล้อมหลายอย่างในยุคบล็อกเชนนี้ ทำให้คาดได้ว่าระบบธนาคารพาณิชย์อาจต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานเปลี่ยนไปเป็นการทำงานระบบฟรีแลนซ์เหมือนในอดีต การบริหารงานแบบองค์กรขนาดใหญ่ไม่มีความจำเป็นและอาจทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับกลุ่มบริษัท Fintech ที่เกิดขึ้นใหม่ได้ หากเราพิจารณา 4 ปัจจัยในตอนต้น (ต้นทุนการทำสัญญา การประหยัดต่อขนาด ความเชื่อมั่น และการส่งผลกระทบต่อความชำนาญ) ที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องปรับตัวจากระบบกัมประโดมาเป็นองค์กร จะพบว่าเทคโนโลยีบล็อกเชนทำให้ปัจจัยทั้ง 4 นั้นไม่มีความจำเป็นเช่นในอดีตแล้ว

(1) **Contract** การตรวจสอบตัวตนในการทำสัญญาต่าง ๆ สามารถใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อช่วยให้ต้นทุนลดลงจากเดิมได้บล็อกเชนอ้างอิงวิธีการเข้ารหัสกุญแจสาธารณะ (Public Key Cryptography) โดยเป็นระบบการเข้ารหัสข้อมูลเฉพาะของแต่ละคน ซึ่งมีการสร้าง Public Key และ Private Key คู่กันขึ้นมา ผู้ที่มีรหัสผ่านหรือกุญแจที่คู่กันเท่านั้นจึงจะเข้าถึงข้อมูลได้ ทำให้การยืนยันตัวตนบนบล็อกเชนมีความปลอดภัย และยังคงความเป็นส่วนตัวไว้ได้ นอกจากนี้ การทำงานของ Smart Contract บนบล็อกเชนช่วยให้สามารถทำสัญญา ข้อตกลงต่าง ๆ และดำเนินการผ่านระบบอัตโนมัติบนบล็อกเชนได้อย่างสะดวก ลดข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญา รวมไปถึงการทุจริตหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเพราะการทำงานทุกอย่างเป็นระบบอัตโนมัติตามที่ได้กำหนดใน Smart Contract ไว้แล้ว ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบรายละเอียดจาก Source Code ที่มีการเผยแพร่บนเครือข่ายได้

ในอดีตการจ้างฟรีแลนซ์แบบระบบกัมประโดอาจมีต้นทุนสูงและไม่ได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดเท่ากับการตั้งองค์กรเอง แต่ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างในปัจจุบันทั้งอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์ Social Media ต่าง ๆ ทำให้ปัจจุบันการจ้างฟรีแลนซ์อาจมีความเหมาะสมและคุ้มค่ามากกว่าการจ้างพนักงานประจำ เนื่องจากธนาคารสามารถเลือกฟรีแลนซ์ตามงานที่ต้องการในต้นทุนที่สามารถควบคุมได้ธนาคารสามารถตรวจสอบผลงานที่ผ่านมาของฟรีแลนซ์ได้สะดวกผ่านอินเทอร์เน็ต สามารถเปรียบเทียบ

ผลงานระหว่างฟรีแลนซ์แต่ละราย หรือดูข้อมูลประวัติ ผลงาน และความคิดเห็นของลูกค้าเก่าเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้ ตัวอย่างเช่น เว็บไซต์ Fastwork.com ที่มีบริการจากฟรีแลนซ์ให้เลือกจำนวนมาก ทั้งงานด้านออกแบบ(Graphic&Design)การทำเว็บและเขียนโปรแกรมการตลาดโฆษณา งานภาพและเสียง งานเขียนและแปลภาษา เป็นต้น โดยลูกค้าที่ใช้บริการนอกจากจะเป็นบุคคลทั่วไปแล้ว ปัจจุบันองค์กรขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต สถาบันการเงิน บริษัทค้าปลีก หน่วยงานของรัฐกลายมาเป็นลูกค้าและใช้บริการฟรีแลนซ์มากขึ้นเช่นกัน

(2) Economy of scale

หลังยุคอินเทอร์เน็ต ต้นทุนคงที่ของธนาคารไม่ใช่อาคารสาขา แต่กลายเป็นระบบคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ ตลอดจนทีมงานบุคลากรเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบ การจัดรูปแบบองค์กรจะทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด อย่างไรก็ตามธนาคารหลายแห่งในปัจจุบันเลือกใช้วิธีจ้างบริษัทภายนอกในการดำเนินการให้ โดยเฉพาะระบบโมบายแบงก์กิ้ง ทำให้อาจไม่จำเป็นต้องลงทุนในระบบสารสนเทศเช่นในอดีต

ผู้เขียนคาดว่าเครือข่ายบล็อกเชน รุ่นที่ 2 เช่น Ethereumจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในอนาคตอันใกล้ เพราะ Fintech Startup สามารถสร้างระบบสารสนเทศที่มีความมั่นคงกว่าธนาคารผ่านเครือข่ายบล็อกเชนสาธารณะโดยชำระค่าบริการแบบ Pay Per Use ซึ่งจะทำให้สามารถลดค่าธรรมเนียมธนาคารพาณิชย์ดั้งเดิมไม่สามารถแข่งขันได้ ผู้เขียนประเมินจากค่า Gas ที่ชำระในรูปสกุลเงิน Ether ในปัจจุบัน ธุรกรรมทั่วไปของธนาคาร เช่น การรับฝาก ถอน หรือโอนเงิน ระหว่างสององค์กร ที่มีการบันทึกข้อมูลบนเครือข่าย Ethereumด้วย จะมีค่า Gas โดยเฉลี่ยเพียง 10 บาทต่อธุรกรรมเท่านั้น

(3) **Trust** การระดมทุนในระบบธนาคารแบบเดิมเป็นระบบการกระจายความเสี่ยง แต่การระดมทุนภายใต้เทคโนโลยีบล็อกเชน สามารถเพิ่มความเชื่อมั่นของนักลงทุนและสามารถถ่ายโอนความเสี่ยงไปยังผู้เกี่ยวข้องที่ยอมรับได้ ตัวอย่างเช่น การระดมทุนผ่าน Crowdfunding กฎหมายกำหนดให้นักลงทุนรายย่อยสามารถปล่อยกู้สะสมได้ไม่เกินคนละ 100,000 บาท บริษัทที่ต้องการขอกู้จะระดมทุนสะสมได้ไม่เกิน 20 ล้านบาท จึงช่วยจำกัดขนาดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระดับหนึ่งส่วนนักลงทุนหรือผู้ให้กู้เป็นผู้ตัดสินใจเลือกโครงการหรือระดับความเสี่ยงที่ตนยอมรับได้ด้วยตนเองนอกจากนี้การขอกู้โดย Supplier ของบริษัทขนาดใหญ่ หรือSub-contractor ในโครงการก่อสร้าง ซึ่งมีสัญญาจ้างที่แน่นอนเป็นหลักค้าประกันยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ให้กู้ และบริษัทขนาดใหญ่หรือเจ้าของโครงการก่อสร้างที่เป็นคนภายใน (Insider) ซึ่งมีข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับโครงการอาจเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ประกันเงินกู้โดยรับค่าธรรมเนียมส่วนหนึ่ง จึงเป็นการเปลี่ยนแนวคิดการบริหารความเสี่ยงในปัจจุบันจากการกระจายความเสี่ยง (Risk Diversification) เป็นการถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Transfer) ซึ่งมีความปลอดภัยกว่า และไม่จำเป็นต้องมีการพูล (Pool) ธุรกรรมเข้าด้วยกันเช่นในปัจจุบัน

(4) **Accumulated Skill** ความเชี่ยวชาญที่สะสมมานานในระบบธนาคารแบบเดิมไม่ได้เป็นหลักประกันความมั่นคงของธนาคารได้ ดังจะเห็นจากวิกฤติธนาคารที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ในปี ค.ศ. 2008 การล่มสลายของธนาคารLehman Brothers Holding Incความมั่นคงของระบบการธนาคารการระดมทุนใน

ปัจจุบันอยู่ที่เทคโนโลยีระบบ AI (Artificial Intelligence) ที่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของคน ลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นนอกจากนี้ การระดมทุนแบบคราวด์ฟันดิ้งที่สามารถเปลี่ยนบทบาทของบริษัทที่รู้ข้อมูลวงใน หรือเป็นInsider มาเป็นผู้ให้กู้ หรือBanker เอง ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดหนี้สูญที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยกู้โดยไม่เหมาะสมได้

5. บทสรุป

บทความนี้อธิบายวิวัฒนาการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยโดยชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากการให้บริการฟรีแลนซ์ เช่นกัมปะโด มาเป็นรูปองค์กรธุรกิจในปัจจุบัน ด้วยสาเหตุหลัก 4 ปัจจัย ได้แก่ ต้นทุนการทำสัญญา การประหยัดต่อขนาด ความเชื่อมั่น และการสั่งสมและถ่ายทอดทักษะ

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีโดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ทำให้เกิดการ Disintermediation แต่ไม่ได้ทำให้บทบาทของธนาคารพาณิชย์หมดไปเช่นในธุรกิจอื่น เพียงแต่ทำให้ตัวกลางระหว่างสำนักงานใหญ่ธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการหมดบทบาท ธนาคารพาณิชย์ไม่จำเป็นต้องมีสาขาเพื่อให้บริการมาเช่นในอดีต ทำให้ลดต้นทุนการดำเนินการ แต่จำเป็นต้องเพิ่มการลงทุนในระบบสารสนเทศมากขึ้น เพื่อความมั่นคง

บทความนี้วิเคราะห์เทคโนโลยีปัจจุบันคือบล็อกเชน และใช้บทวน 4 ปัจจัยที่เคยใช้อธิบายการคงอยู่ของธนาคารพาณิชย์ในรูปแบบองค์กร และพบว่าเทคโนโลยีบล็อกเชนทำให้ปัจจัยทั้งสี่ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป ดังนั้นผู้เขียนพยากรณ์ว่าในอนาคตอันใกล้การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและกฎหมายใหม่ของการระดมทุนจากสาธารณะโดยเฉพาะในรูปแบบของหนี้จะให้เกิดการ Disintegration และทำให้ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องกระจายงานไปสู่หน่วยธุรกิจขนาดเล็กที่มีความเร็วในการปรับตัวและดำเนินการเฉพาะเรื่องคล้ายกับระบบกัมปะโดในอดีต

อ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). ธุรกิจการชำระเงินผ่านบริการ.Mobile banking และ Internet banking สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=688&language=th

ธนาคารแห่งประเทศไทย.(2562). สรุปจำนวนรวมสาขาของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ. สืบค้นจาก

https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=802&language=TH

ผู้จัดการออนไลน์.(11 ต.ค. 2561) N26 ฟินเทคจอมท้าทาย เป้าหมาย “ธนาคารมหาชนบนมือถือ 2561”.

สืบค้นจาก <https://mgronline.com/smes/detail/9610000101746>

วรภูมิ จิราสมบัติ.(2546). ต้นเป่งชุมชนธนาคารพาณิชย์รุ่นแรกของไทย: การสำรวจขั้นต้น. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์*, 43(2), 209-223.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2562) ประกาศคณะกรรมการกำกับตลาดทุน เรื่อง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเสนอขายหลักทรัพย์ผ่านระบบคราวด์ฟันดิงสืบค้นจาก <https://capital.sec.or.th/webapp/nrs/data/8152s.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2562) การระดมทุนผ่านผู้ให้บริการคราวด์ฟันดิง. สืบค้นจาก

<https://www.sec.or.th/th/pages/lawandregulations/crowdfundingregulatorysummary.aspx>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2562). การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนสำหรับภาครัฐ เวอร์ชัน 1.0 (มกราคม พ.ศ.2562) สืบค้นจาก <https://www.dga.or.th/th/profile/2128/>

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.(ม.ป.ป.) ธนาคารพาณิชย์.สืบค้นจาก

<http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=13&chap=11&page=t13-11-infodetail03.html>

Bit-investment. (25 มีนาคม 2562). ความเป็นมาของ Crowdfunding ในประเทศไทย. [เว็บไซต์]สืบค้นจาก <https://bit-investment.cc/2019/03/25/crowdfunding>

Coase, R.H. (1937). The Nature of the Firm. *Economica*, 4(16), 386–405

Ricart, R.M., Tellez, C.&Nicoli, M. (2019, March 26). Paying across borders - Can distributed ledgers bring us closer together?Retrieved from <https://blogs.worldbank.org/psd/paying-across-borders-can-distributed-ledgers-bring-us-closer-together>.

The World Bank.(2019, June). Remittance Prices Worldwide. Retrieved fromhttps://remittanceprices.worldbank.org/sites/default/files/rpw_report_june_2019.pdf

กระบวนการยุติธรรมยุคดิจิทัล:

เทคโนโลยีกับการสร้างความเสมอภาค และประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร. พิกพ อุตร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“ความยุติธรรมที่เสมอภาคต้องเป็นความยุติธรรมรายบุคคล หมายความว่า ฐานความผิด คำตัดสิน และการลงโทษมีความเหมาะสมสำหรับผู้ต้องหาแต่ละคนแต่ละคดีเป็นการเฉพาะ”³

ข้อความที่คัดมาข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งจากคำปราศรัยของอีริก โฮลเดอร์ อัยการสูงสุดของสหรัฐอเมริกา ในการประชุมระดับชาติของนักกฎหมายเมื่อปี 2014 ซึ่งสะท้อนความเชื่อที่ในระดับปรัชญาที่อาจแตกต่างกันในระบบยุติธรรม กล่าวคือการบังคับใช้กฎหมายเพื่ออ้างไว้ซึ่งความยุติธรรมนั้น¹)พึงใช้ไม่บรรทัดเดียวกับทุกคนในทุกคดี โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ หรือ²) พึงพิจารณาปัจจัยแวดล้อมต่างๆของทั้งบุคคล และคดีให้ได้ครบถ้วนมากที่สุด รวมทั้งต้องเทียบเคียงกับคดีอื่นๆที่เคยเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ทั้งในด้านความเหมือน และความต่างให้ได้มากที่สุดก่อนที่จะพิจารณาคำตัดสินคดีนั้นๆ เพื่อให้กฎหมายที่เขียนไว้กลางๆเป็นการทั่วไปถูกนำมาใช้บังคับอย่างเหมาะสมกับเหตุของคดีและผู้ต้องหาแต่ละรายอย่างแท้จริง

ความเชื่อที่โน้มเอียงมาในแนวทางที่ 2 นั้น ในอดีตแทบเป็นไปไม่ได้ด้วยเหตุข้อจำกัดของฐานข้อมูล ความรอบรู้ในข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ ของคดีที่เคยมีมาก่อนหน้า รวมทั้งความสามารถของสมองมนุษย์ในการประมวลข้อมูลทั้งหมดให้ครบถ้วนในระยะเวลาอันสั้นโดยปราศจากอคติในด้านใดด้านหนึ่ง แต่ในวันนี้โอกาสการเดินสู่ความยุติธรรมในเส้นทางที่ 2 เริ่มมีความชัดเจน และมีความเป็นไปได้ด้วยเทคโนโลยีของ Big Data และ ปัญญาประดิษฐ์(Artificial Intelligence: AI) ที่เริ่มมีการนำมาประยุกต์ใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ ในหลายแวดวงรวมทั้งในวงการยุติธรรม

³ Justice News.(2014).[Online].Available from: <https://www.justice.gov/opa/speech/attorney-general-eric-holder-speaks-national-association-criminal-defense-lawyers-57th>. (Access Date: February, 1 2019).

บทบาทของเทคโนโลยีในกระบวนการยุติธรรม

เทคโนโลยีสมัยใหม่เริ่มมีบทบาทที่ชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ในการสร้างความยุติธรรมที่เสมอภาค ทั้งในมิติการเพิ่มความโปร่งใส และการส่งเสริมความมีประสิทธิภาพในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพิจารณาไต่สวน การตัดสินคดี การกำหนดโทษ และยังสามารถย้อนไปถึงการควบคุมตัว การประกันตัว การปล่อยตัวชั่วคราว นอกจากนี้ ยังย้อนไปได้ไกลถึงต้นทางในการจัดวางกำลังของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ให้มีความเหมาะสมกับระดับความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมของแต่ละพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลาได้ด้วย

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในกระบวนการยุติธรรมที่ประเทศไทยเริ่มมีการนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม คือ การใช้ระบบประเมินความเสี่ยงแทนการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันเพื่อการปล่อยตัวชั่วคราวซึ่งไม่เพียงแต่มีการทดลองใช้ระบบดังกล่าวในศาลของไทยตั้งแต่ต้นปี 2560⁴ เท่านั้น หากแต่ยังปรากฏในแผนปฏิรูป 10 ข้อตามข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม⁵ อีกด้วย ทั้งนี้ ล่าสุดก็มีผลการศึกษาเปรียบเทียบโมเดลประเมินความเสี่ยงที่ทดลองใช้ในประเทศไทยกับระบบอื่น ๆ ที่มีการใช้กว้างขวางในต่างประเทศ โดยในบทสรุปมีข้อสังเกต และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงระบบประเมินความเสี่ยงที่ใช้ในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม⁶

เป้าหมายของการใช้ระบบประเมินความเสี่ยงแทนการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันเพื่อการปล่อยตัวชั่วคราวก็เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมอันเนื่องมาจากรายได้และฐานะของผู้ต้องหา ให้พ้นจากข้อครหา “คุณมีไว้ซึ่งคนจน” โดยเริ่มต้นจากการใช้เครื่องมือทางสถิติและคณิตศาสตร์ประกันภัย (Actuarial Science) ประมวลผลข้อมูลของผู้ต้องหาเพื่อเทียบเคียงกับฐานข้อมูลผู้ต้องหาทั้งหมดในระบบในการประเมินว่าผู้ต้องหามีโอกาสหลบหนีคดีมากน้อยเพียงใด มีโอกาสไปกระทำความผิดซ้ำ หรือก่อคดีใหม่เพิ่มเติมมากน้อยเพียงใด ในกรณีที่ความเสี่ยงต่ำก็สามารถปล่อยตัวชั่วคราวได้เลย หรือหากมีความเสี่ยงสูงขึ้นแต่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ก็สามารถใช้อุปกรณ์ติดตามตัวเพื่อให้รู้ตำแหน่งปัจจุบันของผู้ต้องหาตลอดเวลาเช่น กำไล EM (Electronic Monitoring) เพื่อลดความเสี่ยงดังกล่าวก็ได้

⁴สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพิพัฒน์ศักดิ์. (2561). คู่มือสำหรับการประสานความร่วมมือระหว่างศาลยุติธรรมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในการนำร่องปฏิรูปการปล่อยตัวชั่วคราวด้วยระบบประเมินความเสี่ยง และการกำกับดูแลในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว. ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁵ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ. (2561, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 24ก. หน้า 84 และ 92.

⁶พิภพ อุดร. (2562). การศึกษาเปรียบเทียบโมเดลประเมินความเสี่ยงเพื่อการปล่อยตัวชั่วคราว. เอกสารไม่ตีพิมพ์, วิทยาลัยการยุติธรรม, หน้า 32-39.

ประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินความเสี่ยงและติดตามตัวผู้ต้องหา ไม่เพียงแต่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาที่ต้องถือว่า ยังเป็นผู้บริสุทธิ์ได้มีโอกาสใช้ชีวิต และประกอบอาชีพได้ตามปกติ ไม่เป็นภาระของครอบครัว อีกทั้งยังช่วยลดภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายของรัฐในด้านสถานที่คุมขัง ด้านอาหาร และด้านการรักษาความปลอดภัยและอื่นๆ ซึ่งใช้งบประมาณรวมสูงในระดับหลายพันล้านบาทต่อปี

นอกเหนือจากการใช้กำไลติดตามตัวที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถในการเดินทางในเมือง/ในประเทศได้โดยอิสระแล้วเทคโนโลยีนี้เมื่อประสมกับเครื่องตรวจจับสัญญาณ(sensor receiver)ที่ติดตั้งไว้อาคาร ก็ยังสามารถจำกัดวงเคลื่อนไหวของผู้ต้องหาให้อยู่เฉพาะที่บ้าน หรือในเขตพื้นที่ที่กำหนดก็ได้ หรือหากนำมาใช้ร่วมกับระบบกล้องวงจรปิด ก็ยิ่งช่วยสร้างความลดความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราวได้มากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อกล้องวงจรปิดที่ใช้กับระบบตรวจจับใบหน้า (Facial Recognition) มีราคาที่ถูกลงกว่านี้ก็จะนำมาใช้ในการติดตามความเคลื่อนไหวของผู้ต้องหาในเส้นทางต่าง ๆ ได้กว้างขวางขึ้น และชัดเจนมากยิ่งขึ้นแน่นอน ปัญหาของเครื่องมือและระบบเทคโนโลยีย่อมเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ถูกอุปกรณ์มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ทำให้สามารถถอดทำลาย หรือตัดสายได้โดยง่ายตามที่ปรากฏเป็นข่าว⁷ ซึ่งก็เป็นปัญหาปกติที่ต้องวางแผนป้องกันและแก้ไขเมื่อมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้งาน

เทคโนโลยีช่วยระงับอาชญากรรมตั้งแต่ก่อนเกิด

ภาพยนตร์ที่โด่งดังมากเรื่องหนึ่งในปี 2002 คือ Minority Report นำแสดงโดย Tom Cruise และกำกับ การแสดงโดย Steven Spielberg นำเสนอเรื่องราวในโลกอนาคตที่ตำรวจสามารถลงมือจับกุมฆาตกรได้ก่อนที่ ฆาตกรจะลงมือ โดยใช้เทคโนโลยีที่ออกแบบมาเพื่อทำนายว่าจะเกิดการฆาตกรรมที่มีการวางแผนแบบ ไตร่ตรองไว้ก่อนกับใคร ที่ไหน และในเวลาใด ความน่าสนใจของเรื่องนี้อยู่ที่ความย้อนแย้งซึ่งซ่อนอยู่อย่าง แนบเนียนในหลายมุมของเรื่อง ตัวอย่างเช่น เทคโนโลยีสุดทันสมัยที่ใช้ในคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตกลับ ตั้งอยู่บนภาพนิมิต (premonition) จากเด็กสาว 3 คน หรือ การจับกุมฆาตกรก่อนลงมือฆ่า ซึ่งแปลว่า ผู้ถูก จับกุมก็ยังไม่ใช่ฆาตกรเพราะยังไม่ได้กระทำความผิด เป็นต้น

⁷ ผลการตรวจสอบก.ยุติธรรม “กำไล EM” ไม่ได้มาตรฐาน.(2562). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :<https://www.thaiquote.org/content/225327>. (วันที่ค้นข้อมูล :2 กันยายน 2562).

ความสามารถในการทำนายอนาคตแบบที่ภาพยนตร์นำเสนอมีโอกาสเป็นจริงสูงขึ้นได้เรื่อย ๆ แต่ไม่ใช่ด้วยภาพนิมิตที่เกิดขึ้นกับบางคน หากแต่ด้วยข้อมูล และโมเดลประเมินความเสี่ยงในรูปแบบที่เอื้อถึงข้างต้น เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำ ๆ เหตุการณ์มีรูปแบบชัดเจน และมีปริมาณข้อมูลของเหตุการณ์เหล่านั้นที่มากเพียงพอ ก็เป็นโอกาสที่สามารถนำโมเดลทางสถิติและคณิตศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประเมิน ป้องกัน และติดตามเหตุการณ์ที่สนใจได้อย่างแน่นอน

เหตุการณ์ที่เป็นอาชญากรรมก็เช่นกัน มักเกิดซ้ำ ๆ ในพื้นที่เสี่ยงอันที่มีปัจจัยคล้ายคลึงกัน เช่นจำนวนคนที่ผ่านไปมา แสงสว่าง จุดอับสายตา ความหนาแน่นของธุรกิจ ร้านค้า ระยะห่างจากสถานีตำรวจ ฯลฯ นอกจากนี้ อาชญากรแต่ละคน แต่ละกลุ่มก็มักมีรูปแบบการกระทำความผิดที่ซ้ำ ๆ อันเนื่องมาจากนิสัย และความถนัดส่วนตัวที่มักเรียกย่อ ๆ ว่า M.O.มาจากคำในภาษาลาตินว่า Modus Operandiซึ่งแปลว่าวิธีลงมือหรือวิธีปฏิบัติการ กล่าวคือ อาชญากรแต่ละกลุ่ม แต่ละราย มักก่อคดีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันซ้ำ ๆ เพราะมีความถนัด หรือมีนิสัยส่วนตัวแบบนั้น

ตัวอย่าง เช่น กรมตำรวจในมหานครนิวยอร์กใช้เวลาประมาณ 2ปีในการพัฒนาระบบ Patternizr ก่อนนำมาใช้ใน 77เขตพื้นที่ในช่วงปลายปี 2016⁸ระบบดังกล่าวใช้ฐานข้อมูลคดีฉกชิงวิ่งราว ลักทรัพย์ และ ปล้นทรัพย์ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบจำนวนหลายแสนคดี มาใช้ในพัฒนาโมเดลในการวิเคราะห์เพื่อหา รูปแบบ และปัจจัยร่วมที่เป็นเหตุแห่งคดี และใช้ข้อเสนอแนะจากระบบที่ทำให้งานป้องกัน ปรามปราม และ ติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวดเร็วขึ้น ตรงกลุ่มมากขึ้น โดยไม่ต้องมายุ่งในความมืด หรือไม่ต้องกระจายกำลังอย่างเหวี่ยงแห ดังนั้น การใช้ทรัพยากรจึงเหมาะสม มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงในแต่ละพื้นที่ทั้งการกำหนดที่ตั้งของสถานีตำรวจ การวางแผนลาดตระเวนในแต่ละช่วงเวลา รวมไปถึงการกำหนดจุดจอดรถสายตรวจ และจุดเฝ้าระวังต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ รายงานจาก กรมตำรวจนิวยอร์กเปิดเผยว่า ระบบการทำงานที่ใช้ประโยชน์เต็มที่จากเทคโนโลยี ทำให้จำนวนคดีต่าง ๆ ในปี 2018ลดลงไปอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดเป็นประวัติการณ์ของมหานครนิวยอร์ก⁹

⁸Sisak, Michael R.(2019).[Online].Available

from:<https://www.usatoday.com/story/tech/2019/03/12/nypd-uses-algorithm-analyze-crime-patterns/3138284002/>.(Access Date: September 2, 2019).

⁹NYPD Media.(2019).[Online].Available from:

<https://www1.nyc.gov/site/nypd/news/p0103a/new-york-city-achieves-record-breaking-low-crime-2018#/0>. (Access Date: September 2, 2019).

แต่การป้องกันปัญหาที่นำไปสู่คดีต่าง ๆ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่มีความเฉพาะเจาะจง หรือมีราคาแพงเท่านั้น ปัจจุบันหน่วยงานตำรวจของต่างประเทศในบางพื้นที่ก็จัดตั้งหน่วยป้องกันอาชญากรรมและการสื่อสารทางดิจิทัลขึ้น เพื่อใช้เทคโนโลยีที่ประชาชนทั่วไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่าง Facebook และ Twitter ในการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับความปลอดภัย ปัญหาอาชญากรรม การเฝ้าระวังภัยต่าง ๆ ให้กับคนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ และบางพื้นที่ก็ไปไกลถึงขั้นมีการแจ้งความคืบหน้าของการไล่ติดตามจับกุมผู้ต้องหาที่กำลังดำเนินอยู่แบบเรียลไทม์ผ่านทาง Twitter เพื่อให้ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ได้ช่วยเป็นหูเป็นตา และหลบเลี่ยงลูกหลงที่อาจเกิดขึ้นได้ในเวลาเดียวกัน

นอกจากเทคโนโลยีจะเข้ามาช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามข้างต้นแล้ว เทคโนโลยียุคดิจิทัลยังมีศักยภาพในการลดปริมาณคดีแพ่งที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลอีกด้วย โดยเฉพาะคดีที่เป็นข้อพิพาทจากการซื้อขายออนไลน์ที่มีปริมาณเติบโตขึ้นทุกปีในอัตราก้าวกระโดดทั้งนี้ หากข้อพิพาททุกกรณีกลายเป็นคดีที่ต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลซึ่งมักต้องใช้ทรัพยากรมาก และใช้เวลานานก็จะทำให้ข้อพิพาทต่าง ๆ ต้องค้างอยู่ศาลเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ธุรกิจและธุรกรรมจำนวนมากสะดุดไม่สามารถเดินหน้าได้ ดังนั้น ทางเลือกใหม่คือการคลี่คลายข้อพิพาทออนไลน์ (Online Dispute Resolution: ODR)¹⁰ ซึ่งคาดว่าจะกลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาข้อพิพาทระหว่างประชาชนทั่วไปจำนวนมากในอนาคตโดยเฉพาะในเรื่องธุรกิจอีคอมเมิร์ซ การจ้างงาน การตรวจรักษาสุขภาพ เป็นต้น ผู้เชี่ยวชาญคาดการณ์ว่า การคลี่คลายข้อพิพาทออนไลน์ นอกจากจะเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่รวดเร็ว ต้นทุนต่ำ และมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะช่วยลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลในอนาคตได้อีกด้วย

เมื่อเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องพิจารณาคดี

เมื่อโลกปัจจุบันและอนาคตกำลังถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ทำให้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติในทุกวงการก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ไปกับเทคโนโลยี ไม่เว้นแม้แต่ในห้องพิจารณาคดี ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court of Justice: ICC) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ อนุญาตให้สามารถสอบสวนพยานข้ามประเทศโดยผ่านระบบ video conference ได้ ทำให้พยานไม่จำเป็นต้องเดินทางออกนอกประเทศ ส่งผลดีทั้งด้านการประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย

¹⁰ Digital Justice.(2017).[Online].Available from:<https://www.amazon.com/Digital-Justice-Technology-Internet-Disputes/dp/0190675675>. (Access Date: September 2, 2019).

รวมถึงการรักษาความปลอดภัยให้กับยานอีกด้วย นอกจากนี้ ด้วยความคมชัดของระบบทำให้สามารถนำไฟล์บันทึกภาพและเสียงกลับมาพิจารณาตรวจสอบ ทบทวนได้ตลอดเวลา

เทคโนโลยีสมัยใหม่ยังช่วยให้สามารถบูรณาการยาน หลักฐานที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเอกสาร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีโอ ฯลฯ ให้เข้ามาร้อยเรียงเชื่อมต่อกัน ทำให้เห็นภาพ และเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายช่วยลดระยะเวลาการเตรียมพยาน หลักฐานตั้งแต่ ก่อนเข้าสู่การพิจารณาของศาล ระหว่างการพิจารณาในศาลไปจนถึงการสรุปผลการพิจารณาเพื่อตัดสินคดีในที่สุด ที่น่าสนใจ คือเทคโนโลยีเหล่านี้ ยังส่งเสริมให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ เช่นการวิเคราะห์ Micro Expression¹¹ ซึ่งหมายถึงการสังเกตอารมณ์ ความรู้สึกผ่านการแสดงออกทางใบหน้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่ได้ตั้งใจ และไม่ทันได้ควบคุมซึ่งโดยทั่วไปอารมณ์ความรู้สึกที่สามารถสังเกตและแปลความหมายได้จากการแสดงออกทางใบหน้าที่มีอยู่ 7 อารมณ์หลักๆ คือ รังเกียจ โกรธ กลัว เศร้า สุข ประหลาดใจ และตกใจทั้งนี้ การวิเคราะห์การแสดงออกทางใบหน้าที่ไม่ทันได้ควบคุมของโจทก์ จำเลย หรือพยาน เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการใช้ประกอบการประเมินว่าบุคคลเหล่านั้นให้การตามความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด ซึ่งเมื่อก่อนทำได้ไม่ถนัดนัก เนื่องจากต้องใช้บุคคลไปนั่งสังเกตใบหน้าในระยะไกล ระหว่างให้การ ซึ่งอาจเห็นไม่ชัดเจน หรืออาจเกิดข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนในระหว่างการสังเกตได้ แต่เทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันทำให้การสังเกต และวิเคราะห์ดังกล่าวทำได้โดยสะดวกและมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากสามารถการหยุดวิดีโอเพื่อดูการแสดงออกทางใบหน้าที่ ณ เวลาใด เวลาหนึ่งได้อย่างเฉพาะเจาะจงสามารถขยายภาพเพื่อให้เห็นรายละเอียดของกล้ามเนื้อบนใบหน้า และแววตาได้ชัดเจน โดยสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงในแต่ละข้อได้ด้วย ไปจนถึงการดูการแสดงออกทางใบหน้าที่เหล่านั้นซ้ำ ๆ เพื่อศึกษารูปแบบและเปรียบเทียบอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆ ก่อนที่จะสรุปผลการวิเคราะห์ด้วยความมั่นใจได้ เป็นต้น

เทคโนโลยีกับการพิจารณากำหนดโทษ

ปัญหาใหญ่ในกระบวนการยุติธรรมก็คือความไม่ยุติธรรมในการพิพากษาคดี และการกำหนดโทษซึ่งมักมีเหตุจากความแตกต่างกันในเชิงวิจารณ์ญาณ หรืออคติซึ่งของผู้พิพากษามากกว่าที่จะเป็นความแตกต่างกันด้วยเหตุปัจจัยที่เป็นลักษณะของคดี ทั้งนี้คดี หรือความโน้มเอียงที่จะตัดสินแตกต่างกันของผู้พิพากษาเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยากเนื่องจากเป็นปัจจัยด้านบุคคลที่ถูกประสมประสานและสั่งสมมาด้วยอิทธิพลของปัจจัยมากมายทั้งด้านการศึกษา ครอบครัว ประสบการณ์ทำงาน และประสบการณ์ส่วนบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกหล่อ

¹¹The Definitive Guide to Reading Microexpressions (Facial Expressions).(2019).[Online].Available from:<https://www.scienceofpeople.com/microexpressions/>.(Access Date: September 2, 2019).

หลอมให้กลายเป็นกรอบคิด และมุมมองของผู้พิพากษาแต่ละคนที่แตกต่างกัน โดยถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบยุติธรรมที่ตรวจจับได้ยาก และไม่อาจแยกออกมาได้

ดังนั้น เทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความยุติธรรมที่เสมอภาคจึงไม่ได้มุ่งไปที่การกำจัดอคติที่อาจมีอยู่ให้หายออกไปจากระบบ สิ่งที่เทคโนโลยีสามารถทำได้ คือการทำให้เกิดความตระหนัก และรับรู้ถึงโอกาสในการเกิดขึ้น หรือมีอยู่ของอคติที่อาจนำไปสู่ความไม่เสมอภาค โดยมุ่งหวังให้ความตระหนัก และรับรู้ในประเด็นเหล่านั้นจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมที่เสมอภาคได้ในที่สุด

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI และ Big Data ในการพิจารณากำหนดวงเงินประกันเพื่อการปล่อยตัวชั่วคราว การกำหนดโทษ การลดโทษ และการให้อภัยโทษในคดีต่าง ๆ ซึ่งในต่างประเทศมีนโยบายและแนวทางชัดเจนภายใต้ระบบที่เรียกว่า *การประเมินความจำเป็นและความเสี่ยง (Risk and Needs Assessment)*¹² โดยการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ แห่งคดีที่อยู่ในฐานข้อมูลทั้งหมด แล้วให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้พิพากษาในการพิจารณากำหนดโทษที่เหมาะสมโดยคำนึงบริบทที่เป็นเหตุปัจจัยแห่งคดี รวมทั้งคุณลักษณะของผู้ต้องหา/ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดี โดยเทียบเคียงกับคดีต่าง ๆ ที่ได้มีการพิจารณาคัดสินกำหนดโทษไปแล้ว

แน่นอน อำนาจในการพิจารณากำหนดโทษยังคงอยู่ในมือของผู้พิพากษาโดยสมบูรณ์ แต่ระบบดังกล่าวจะให้ข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดโทษโดยเทียบเคียงกับคดีอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งก็เป็นทั้งการสร้างตระหนัก และการเตือนให้ผู้พิพากษาได้ทบทวนอย่างรอบคอบ และรอบด้านยิ่งขึ้น ก่อนที่จะกำหนดโทษในคดีนั้น ๆ ในระบบศาลของบางพื้นที่ก็ไปถึงขั้นที่ต้องให้ผู้พิพากษาเขียนคำวินิจฉัย และเหตุผลยืนยันในกรณีที่ การพิจารณากำหนดโทษมีความแตกต่าง หรือขัดแย้งกับข้อเสนอแนะที่ออกมาจากระบบซึ่งก็ทำให้การกำหนดโทษมีแนวโน้มที่จะคงเส้นคงวาและเกิดความเสมอภาคได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังเป็นกลไกที่ทำให้ผู้พิพากษาทำงานด้วยความรับผิดชอบในระดับที่สูงมากยิ่งขึ้นไปอีก

โดยสรุป โลกยุคดิจิทัลต้องการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ และในแทบทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมซึ่งสร้างประโยชน์ทั้งในระดับบุคคล หน่วยงาน รัฐบาล และสังคม ทั้งในด้านการเพิ่มความรวดเร็ว การลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพ การสร้างประสิทธิผล การสร้างอาชีพใหม่ ฯลฯ และที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดคือการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมที่เสมอภาคให้กับทุกคน

¹² James, Nathan (2018). *Risk and Needs Assessment in the Federal Prison System*.

การเข้าถึงนโยบายยาต้านไวรัส HIV ในประเทศไทยจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล
(Policy Access to Antiretroviral Therapy in Thailand from the Past to the Digital Age)

พิเชษฐ พินทอง*และจารุวรรณ บำรุงรักษ์**

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

E-mail Address: justice_nida2549@hotmail.com, jaruwan@kreiving.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเคยเป็นประเทศที่มีการแพร่ระบาดเชื้อเอชไอวีมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปีคริสต์ศักราชที่ 1990 มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีถึง 520,000 คน แต่สถานการณ์ความรุนแรงนั้นลดลงเหลือเพียง 10,853 คน ในปีคริสต์ศักราช 2010 ปัจจัยสำคัญหนึ่งมาจากนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวี ในอดีตผู้ติดเชื้อเอชไอวีต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาที่สูงมาก ทำให้คนรายมีโอกาสรอดชีวิตมากกว่าคนยากจน ต่อมารัฐบาลไทยได้มีการจัดสรรรายจ่ายสาธารณะในเรื่องการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้คนยากจนมีโอกาเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีมากขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ทำให้อัตราการตายและการติดเชื้อรายใหม่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามพบว่า แม้ปัจจุบันจะเข้าสู่ยุคสมัยที่เรียกว่า “ยุคดิจิทัล” ที่ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย แต่ก็มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีจำนวนมากที่ยังไม่สามารถเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพัฒนาการทางด้านนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีในอดีตถึงยุคดิจิทัลของไทยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

คำสำคัญ: การเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวี, ยุคดิจิทัล, รายจ่ายสาธารณะ, นโยบาย

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

**วิทยากรอิสระ/อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย/นักบริหาร

การเข้าถึงนโยบายยาต้านไวรัส HIV ในประเทศไทยจากอดีตสู่ยุคดิจิทัล

(Policy Access to Antiretroviral Therapy in Thailand from the Past to the Digital Age)

พิเชษฐ พิณฑทอง*และจารุวรรณ บำรุงรักษ์

บทนำ

ปัญหาโรคเอดส์เป็นปัญหาสำคัญหนึ่งที่ทั่วโลกมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals :SDGs) ด้วยเช่นกัน (UNAIDS, 2018)¹ UNAIDS (2018)² ได้รายงานสถิติการติดเชื้อเอชไอวีทั่วโลก ในปี พ.ศ.2560-กรกฎาคม 2561 (2017-July 2018) พบว่า มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังมีชีวิตอยู่จำนวน 36.9 ล้านคน เสียชีวิตจากเอดส์จำนวน 940,000 คน มีผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้น 1.8 ล้านคน สามารถเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีได้เพียง 21.7 ล้านคน แต่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2559 (2016) ถึง 2.3 ล้านคน ปัญหาเรื่องของการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีจึงเป็นวิกฤติของโลกที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Christian Timmermann and Henk van den Belt, 2013: 53)³

จากปัญหาดังกล่าวทำให้องค์การสหประชาชาติมีความพยายามที่จะให้ทุกประเทศร่วมกันจัดปัญหาดังกล่าวให้ลดลงมากที่สุด หรือสามารถยุติปัญหานี้ได้ โดยในปี พ.ศ.2559 (2016) ผู้บริหารประเทศ ผู้แทนแห่งรัฐต่างๆ ทั่วโลกจึงมีมติร่วมกันในที่ประชุมระดับสูงของสหประชาชาติเมื่อเดือนมิถุนายน 2559 มีการกำหนดเป้าหมายที่จะยุติปัญหาโรคเอดส์ที่เรียกว่า “Ending AIDS” โดยกำหนดห้วงเวลาที่จะยุติการแพร่ระบาดของเอดส์ให้ได้ภายในปีพ.ศ. 2573 (2030) เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (The Sustainable

¹ UNAIDS, 2018. THE AIDS RESPONSE IN THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: JOINT WORK, SHARED GAINS. http://www.unaids.org/en/AIDS_SDGs, 4 December, 2018.

² UNAIDS. 2018. FACT SHEET-July 2018. UNAIDS. Switzerland: UNAIDS.

³ Cristian Timmermann and Henk van den Belt, 2013. Intellectual Property and Global Health: From Corporate Social Responsibility to the Access to Knowledge Movement. Liverpool Law Rev. Springer. 34, 47-73.

Development Goals) (UNAIDS, 2016: 1)⁴ โดยมติดังกล่าวเรียกว่า “ปฏิญญาการเมืองด้านเอชไอวีในการประชุมระดับสูงสหประชาชาติ (Political Declaration on HIV/AIDS 2016)” ซึ่งได้กำหนดให้ทุกประเทศร่วมกันดำเนินการอย่างเร่งด่วน (Fast-Track) ในการต่อสู้เพื่อหยุดการแพร่ระบาดของเชื้อเอชไอวีและการยุติเอดส์ให้ได้ในห้วงเวลาที่กำหนด (UNAIDS, 2016: 9)⁵ โดยมีการกำหนดเป้าหมายการยุติเอดส์ 3 เป้าหมายหลัก ประกอบไปด้วย 1) ลดผู้ติดเชื้อรายใหม่ให้เหลือน้อยกว่า 500,000 คนจากทั่วโลก 2) ลดการตายอันมีสาเหตุมาจากเอดส์ให้เหลือน้อยกว่า 500,000 คนจากทั่วโลก 3) ขจัดการตีตรา และการเลือกปฏิบัติกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี (UNAIDS, 2016: 1)⁶ โดยมีมาตรการดำเนินการอย่างเร่งด่วน (Fast-Track) ที่เรียกว่า “กลุ่มเป้าหมาย 90-90-90 (90-90-90 TARGETS)” ซึ่งทั่วโลกต้องร่วมดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายในปี 2020 ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มเป้าหมาย คือกลุ่มเป้าหมายแรกคือ ร้อยละ 90 ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังมีชีวิตอยู่ทราบสถานะตนเองว่าเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มเป้าหมายที่สอง ร้อยละ 90 ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังมีชีวิตอยู่ทราบสถานะตนเองและได้รับการดูแลรักษา/ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี และกลุ่มเป้าหมายที่สาม ร้อยละ 90 ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับการดูแลรักษา/ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวีสามารถกดไวรัสได้สำเร็จ (UNAIDS, 2017: 8⁷, กรมควบคุมโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, 2560: 14⁸)

เป้าหมายดังกล่าวข้างต้นนั้นถือว่าเป็นเป้าหมายร่วมที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันภายในประเทศของตน ให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามจำนวนและห้วงเวลาที่กำหนดให้ได้ โดยที่ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของสหประชาชาติได้นำมาสู่การปฏิบัติและส่งผลให้ประเทศไทยมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์เปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยมุ่งเน้นการดำเนินงานในระยะสั้นก็ได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินนโยบายเป็นระยะยาวมากขึ้น เรียกว่า ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการยุติปัญหาเอดส์ พ.ศ.2560-2573 หรือที่เรียกว่า นโยบายการยุติปัญหาเอดส์ (Ending AIDS Policy) และมอบหมายให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไข

⁴ UNAIDS. 2016. GLOBAL AIDS UPDATE 2016. Switzerland: UNAIDS.

⁵ UNAIDS. 2016. GLOBAL AIDS Monitoring 2017. Switzerland: UNAIDS.

⁶ UNAIDS. 2016. STATEMENT 2016 United Nations Political Declaration on Ending AIDS sets world on the Fast-Track to end the epidemic by 2030.

http://www.unaids.org/en/resources/presscentre/pressreleaseandstatementarchive/2016/june/20160608_P_S_HLM_PoliticalDeclaration 1 October, 2018.

⁷ UNAIDS, 2017. ENDING AIDS Progress Toward The 90-90-90 TARGETS. Switzerland: UNAIDS.

⁸ กรมควบคุมโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. 2560. ยุทธศาสตร์ยุติปัญหาเอดส์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2560-2573. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร.

ปัญหาเอดส์ต่อไป (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์, 2560: ความนำ)⁹ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นมานั้น จึงทำให้ผู้เขียนมีประเด็นที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงและมุมมองในทางวิชาการเกี่ยวกับนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีในประเทศไทยในบริบทต่างๆ โดยความขึ้นนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายพัฒนาการทางดำนนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีในอดีตถึงยุคดิจิทัลของไทยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาจากนี้ไป

สถานการณ์เอชไอวีและความสำคัญของยาต้านไวรัส

ประเทศไทยพบผู้ป่วยเอดส์รายแรกของไทยเมื่อปี 2527 จนมาถึงปีพ.ศ. 2558 มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์สะสม จำนวนทั้งสิ้น 1,526,028 คน โดยยังมีชีวิตอยู่ทั้งหมด 437,700 คน เป็นเพศหญิง 181,600 คน เพศชาย 256,100 คน แยกเป็นอายุ 15 ปีขึ้นไป 433,600 คน และอายุไม่เกิน 15 ปี 4,100 คน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, 2561)¹⁰ ในปีคริสต์ศักราชที่ 1990 เคยเป็นประเทศที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความชุกของ การแพร่ระบาดถึง 520,000 คน แต่สถานการณ์ความรุนแรงของผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ลดลงจาก 143,000 คน ในปีคริสต์ศักราช 1991 เหลือเพียง 10,853 คน ในปีคริสต์ศักราช 2010 โดยองค์การอนามัยโลกให้การสนับสนุนและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหของประเทศไทยด้วยการให้การช่วยเหลือทางเทคนิค ได้รับการช่วยเหลือจากสหประชาชาติและกองทุนโลก โดยเฉพาะสิ่งสำคัญคือ การรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี (World Health Organization Thailand, 2018)¹¹

ในช่วงแรกของการระบาดของโรคเอดส์นั้น เนื่องจากยังไม่มียารักษา ผู้รับเชื้อเอชไอวีจึงมีผู้ที่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์หรือโรคแทรกซ้อนจำนวนมาก ทำให้ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยมีความพยายามในการคิดค้นวิธีการรักษาโรคเอดส์ด้วยรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการรักษาด้วยการให้ยาต้านไวรัสเอชไอวี มีหลักฐานยืนยันทางวิทยาศาสตร์ว่าการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี จะทำให้ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายสามารถกลับคืนมาดี

⁹ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์, 2560. ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการยุติปัญหาเอดส์ พ.ศ.2560-257. บริษัท เอ็นซี คอนเซ็ปส์ จำกัด. กรุงเทพมหานคร.

¹⁰ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ, 2561. สถานการณ์นำห่วงใยรุ่นไทยติดเชื้อเอชไอวีสูงขึ้น. <http://www.thaihealth.or.th/Content/41145-> 12 ธันวาคม 2561.

¹¹ World Health Organization Thailand. (2018, December, 13). HIV and AIDS. Retrieved from <http://www.searo.who.int/thailand/areas/hiv aids/en/>.

ขึ้น และสามารถลดการแพร่เชื้อไปยังผู้อื่นได้ (World Health Organization, 2011: 3)¹² การรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีจะสามารถช่วยชีวิตผู้ติดเชื้อเอชไอวีและลดอัตราการเสียชีวิตจากเอดส์ได้ (Sarada, Padam, Julian, Jennifer and Edwin, 2012: 1)¹³ ยาต้านไวรัสเอชไอวีมีผลทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นเท่าอายุขัยคนปกติ หากดูแลตัวเอง ไม่รับเชื้อเพิ่ม กินยาตรงตามเวลา ซึ่งถือว่าการให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีเป็นการป้องกันที่ดีที่สุด (ประพันธ์ ภาณุภาค, ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยโรคเอดส์สภากาชาดไทย, 2555)¹⁴ การให้ยาต้านไวรัสเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการติดเชื้อ เพราะสามารถลดจำนวนไวรัสและสามารถลดอัตราการถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้ (นิตยา ภาณุภาค, ศูนย์วิจัยโรคเอดส์สภากาชาดไทย, 2555)¹⁵ จากการศึกษาวิจัยของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า “หากผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้รับยาต้านไวรัสเร็วไม่เกิน 1 เดือนหลังวินิจฉัยว่าได้รับเชื้อเอชไอวี และกินยาต้านไวรัสเอชไอวีอย่างต่อเนื่อง จะมีประสิทธิผลในการลดการติดเชื้อเอชไอวีได้สูงร้อยละ 96 จนไม่สามารถแพร่เชื้อต่อไปได้ รวมถึงสามารถที่จะลดการเสียชีวิตได้อีกด้วย” (สมศักดิ์ ชุนหรัศม์, 2557) การรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีจะสามารถยืดชีวิตให้ผู้ได้รับเชื้อเอชไอวีสามารถมีชีวิตที่ยืนยาวนานขึ้นได้และมีการรอดชีพสูงขึ้น นอกจากนี้สำหรับผู้ที่ไม่ติดเชื้อเอชไอวีก็สามารถกินยาต้านไวรัสเอชไอวีเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้ (สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2557: 1) จากการศึกษา HPTN 052 ที่มีผู้เข้าร่วมโครงการเป็นคู่ผลเลือดต่างๆ 1,763 คู่ใน 9 ประเทศ ส่วนใหญ่เป็นคู่ต่างเพศ พบว่า การรักษาฝ่ายที่มีผลเลือดบวกโดยเร็วด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีโดยไม่ต้องรอให้ระดับ CD 4 ลดต่ำลง มีประสิทธิผลถึงร้อยละ 96 ในการป้องกันการถ่ายทอดเชื้อไปยังฝ่ายที่มีผลเลือดเป็นลบ และยังคงอัตราการเจ็บป่วยโดยเฉพาะการติดเชื้อวัณโรค นอกปอดลงได้ด้วย เมื่อเทียบกับผู้เริ่มยาต้านไวรัสเมื่อระดับ CD 4 ลดต่ำแล้ว และหลักฐานจาก Observation cohorts และ mathematical models ของหลายประเทศที่สนับสนุนว่า การรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีด้วยยาต้านไวรัสมีประสิทธิภาพในการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในรายใหม่ในประเทศนั้นๆ ได้อีกด้วย การให้ยาต้าน

¹² Sarada P. Wast, Padam Simkhada, Julian Randall, Jennifer V. Freeman and Edwin van Teijlingen, 2012. Factor Influenceing Adherence to Antiretroviral Treatment in Nepal: A Mixed-Methods Study. Plos ONE. Vol, 7 issue 5, May.

¹³ World Health Organization, 2011. World Health Organization brief on Antiretroviral Treatment (ART) in and TB prevention. January, 2011. Switzerland: World Health Organization.

¹⁴ ประพันธ์ ภาณุภาค, 2555. ยาต้านไวรัสชีวิตใหม่ของผู้ติดเชื้อ HIV. <https://www.redcross.or.th/article/50961> ศูนย์วิจัยโรคเอดส์สภากาชาดไทย.

¹⁵ นิตยา ภาณุภาค, สรุปประเด็นสำคัญในการเสวนาเอดส์ ครั้งที่ 1-4 วันจันทร์ที่ 9 มกราคม 2555 ณ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข <https://www.redcross.or.th/article/15421>

ไวรัสจึงเป็นแนวทางของการรักษาเสมือนการป้องกัน (Treatment as Prevention: T as P) (สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2557)¹⁶

ราคากับปัญหาการเข้าถึง

ในระยะแรกของการระบาดของโรคเอดส์ยาต้านไวรัสที่ถูกคิดค้นขึ้นมานั้นมีราคาที่สูงมาก ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ร่ำรวยจึงมีโอกาสดำเนินการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัสสามารถยืดชีวิตให้มีชีวิตที่ยาวนานขึ้นกว่าผู้ที่มีฐานะยากจน โดยก่อนที่ประเทศไทยสามารถผลิตยาต้านไวรัสเอชไอวีได้เองโดยองค์การเภสัชกรรมและก่อนการต่อสู้เรียกร้องเรื่องของสิทธิบัตรยาหรือซีแอล (Compulsory Licensing: CL) ซึ่งเรื่องสิทธิบัตรยานั้นเป็นปัญหาหนึ่งในการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวี โดยซีแอล (Compulsory Licensing: CL) เป็นมาตรการยืดหยุ่นในข้อตกลงทางการค้าว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา (TRIPS Flexibilities) ที่อนุญาตให้ทุกประเทศสามารถป้องกันสาธารณสุขของประเทศได้และส่งเสริมการเข้าถึงยาของมวลชน โดยให้ประเทศสามารถผลิตหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาที่ติดสิทธิบัตรได้ หากเกิดความจำเป็นเร่งด่วน เกิดวิกฤติภายในประเทศ หรือเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ (โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ, 2561)¹⁷ เนื่องจากยาต้านไวรัสเอชไอวีส่วนใหญ่จะต้องนำเข้าจากต่างประเทศทำให้มีราคาที่ค่อนข้างสูง ราคาต้านไวรัสที่แพงนั้นจึงเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงการรักษา (Christian Timmermann and Henk van den Belt, 2013: 53; โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ, 2561) เช่น ยาต้านไวรัสสูตรผสมโลพินาเวียร์และรีโทนาเวียร์ จากราคาเดิม 74.23 บาท/เม็ด หลังประกาศซีแอลเหลือ 18.18 บาท/เม็ด และปี 2559 ลดลงเหลือเพียง 12.35 บาท/เม็ด, ยาต้านไวรัสเอฟฟาเวเรนซ์ มีขนาดยาต่างๆ อาทิ ขนาด 600 มิลลิกรัม จากราคา 65.78 บาท/เม็ด หลังประกาศซีแอลลดลงเหลือ 10.37 บาท/เม็ด และปี 2559 เหลือเพียง 4.578 บาท/เม็ด เป็นต้น และยาโคลพิโดเกรล จากราคา 70 บาท/เม็ด หลังประกาศซีแอลเหลือเพียง 1.08 บาท/เม็ด (อรรถพร ลิ้มปัญญาเลิศ, 2559)¹⁸ โดยเฉพาะยา Efavirenz Tablets 600 mg เป็นยาต้านไวรัสเอชไอวีรายการแรกของประเทศไทยและเป็นประเทศเดียวในกลุ่มประเทศสมาชิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับรองมาตรฐานสากล

¹⁶ สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2557. แนวทางการตรวจรักษาป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี ประจำปี 2557. กระทรวงสาธารณสุข.

¹⁷ โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ, 2561. ครั้งหนึ่งเราเคยมีประกาศใช้ CL ยา ท่ามกลางความขัดแย้งมากมาย. สืบค้นที่ <http://www.hitap.net/168376> วันที่สืบค้น 21 ตุลาคม 2561

¹⁸ อรรถพร ลิ้มปัญญาเลิศ, 2559. 10 ปี ซีแอล ช่วยประเทศประหยัดบักายากว่า 1.6 หมื่นล้านบาท ผู้ป่วยเข้าถึงยามากสืบค้นที่ <http://www.hfocus.org/content/2016/12/13089> วันที่ สืบค้น 24 พฤษภาคม 2560.

WHO Prequalification Program (WHO PQ) จากองค์การอนามัยโลก (WHO) (องค์การเภสัชกรรม, 2561)¹⁹ เมื่อองค์การเภสัชกรรมไทยสามารถผลิตได้ทำให้จากราคาเดิมกระปุกละ 1,000 บาท เหลือเพียง 180 บาท โดยมีผู้ที่ได้รับยาต้านชนิดนี้ประมาณ 80,00 คน (ไทยโพสต์, 2561)²⁰ การที่ราคายาต้านไวรัสถูกลงทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนจึงมีโอกาสดูแลการเข้าถึงบริการสาธารณสุขมากขึ้น

พัฒนาการทางนโยบายในอดีต: จากการจำกัดการเข้าถึงสู่การรักษาฟรี

ประเทศไทยได้เข้าถึงการบริการด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีครั้งแรกเมื่อปี 2535 โดยได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนโลกต่อเนื่องเรื่อยมา “สำหรับค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีในขณะนั้นมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ประมาณ 25,000-30,000 บาท/คน/เดือนซึ่งถือว่าสูงมาก” (ผู้อำนวยการองค์การเภสัชกรรม 2561)²¹ จนมาถึงปี 2543 มีการจัดทำเป็นโครงการที่เรียกว่า การพัฒนาระบบบริการ และติดตามผลการรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ปีต่อมาได้มีการกำหนดโควตาการให้ยาต้านไวรัสผู้ติดเชื้อเอชไอวีจำนวนทั้งสิ้น 3,000 คน ใน 109 โรงพยาบาล สองปีต่อมาได้มีการขยายจำนวนผู้ที่ได้รับการให้ยาต้านไวรัสเพิ่มขึ้นเป็น 13,000 คนและ 28,000 คนตามลำดับ ปี 2546 รัฐบาลได้มีนโยบายให้การครอบคลุมการรักษาด้วยยาต้านไวรัส จึงส่งผลให้รายจ่ายของรัฐจึงเน้นไปที่การดูแลรักษาร้อยละ 64.4 ปี 2547 การให้ยาต้านไวรัสกลายเป็นนโยบายระดับชาติ มีการยกเลิกการให้แบบระบบโควตา ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวจนถึงปี 2551 ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนโลกระยะที่ 1 ภายใต้โครงการการเข้าถึงระบบบริการยาต้านไวรัสระดับชาติ (NAPHA) ในปี 2548 มีการกำหนดเป้าหมายการให้ยาต้านไวรัสผู้ติดเชื้อเอชไอวีให้ได้ถึง 120,000 คน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวมีแนวโน้มเป็นหนึ่งในนโยบายหลักประกันสุขภาพ มีความชัดเจนของนโยบายการขยายการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัส จากเดิมผู้ติดเชื้อเอชไอวีต้องมีค่าภูมิคุ้มกันของร่างกายหรือค่าเม็ดเลือดขาว (CD 4) น้อยกว่า 200 เซลล์/มม. หรือเมื่อมีอาการ จึงจะสามารถเข้ารับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสได้ ซึ่งเป็น

¹⁹ องค์การเภสัชกรรม, 2561, ยาต้านไวรัสเอดส์ ขององค์การเภสัชกรรม(จีพีโอ) ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล จาก WHO รายการแรกของไทยและอาเซียน, สืบค้นที่

<https://www.gpo.or.th/Default.aspx?tabid=88&mid=446&ctl=ArticleView&articleId=1219>, 16 พฤศจิกายน 2561.

²⁰ ไทยโพสต์, 2561. ยาต้านไวรัสเอดส์ ของอภ.ได้รับรางวัลมาตรฐานสากล จากองค์การอนามัยโลก รายการแรกของอาเซียน, สืบค้นที่ <https://www.thaipost.net/main/detail/21222>, 16 พฤศจิกายน 2561.

²¹ ผู้อำนวยการองค์การเภสัชกรรม, 2561. การให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการองค์การเภสัชกรรมในรายการเดินหน้าประเทศ ไทย หัวข้อยาต้านไวรัสเอดส์, 28 ธันวาคม 2561.

เกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้แนะนำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ควรที่จะให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวี (Pascal, David, Salal and Till, 2015: 2)²² จนเมื่อสิ้นปี 2548 ประเทศไทยกลายเป็นประเทศหลักในการขับเคลื่อนการให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีแก่ประชาชนในประเทศได้มากกว่าร้อยละ 70 ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมกัน (World Health Organization, 2006: 7)²³ นับตั้งแต่รัฐบาลได้มีนโยบายผนวกยาต้านไวรัสเข้าสู่ชุดสิทธิประโยชน์ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงการรักษาตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา พบว่า ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับยาต้านไวรัสในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 98,109 รายในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 150,125 รายในปี 2554 จนกระทั่งมาถึงปี 2555 มีผู้ได้รับยาต้านไวรัสถึง 162,455 ราย ผู้ใหญ่ 156,725 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.5 และเป็นเด็กจำนวน 5,730 ราย

จนมาถึงปี 2549 มีการกำหนดการเข้าถึงบริการยาต้านไวรัสเอชไอวีให้อยู่ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สำหรับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่เป็นคนไทย และมีหมายเลข 13 หลัก) นอกจากนี้ในช่วงปี 2550-2557 มีการให้กำหนดการเข้าถึงการบริการด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีกับผู้ที่ยอยู่นอกสิทธิระบบประกันสุขภาพต่างๆ ซึ่งเป็นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลก โดยมีการขยายการสนับสนุนจากโครงการกองทุนโลก ต่อเนื่อง ระยะที่ 1 ในระหว่างปี 2552-2554 และการให้การสนับสนุนในระยะที่ 2 ในระหว่างปี 2554-2557 อีกด้วย แต่ในระหว่างปี 2553-2555 มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการให้การรักษาด้วยยาต้านไวรัสเมื่อระดับ CD 4 น้อยกว่า 350 เซลล์/มม. ซึ่งเกณฑ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการที่ WHO ได้แนะนำ เมื่อปี 2553 ให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ควรที่จะให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวี (Pascal, David, Salal and Till, 2015: 2) ส่งผลให้มีความครอบคลุมการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70

นโยบายรัฐบาลปัจจุบันในยุคดิจิทัล

นโยบายการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขของไทยด้วยการให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีและการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีรัฐบาลแต่ละชุดต่างก็ได้มีการดำเนินการแตกต่างกันออกไป แต่ก็ไม่ได้มีการยกเลิกนโยบายดังกล่าวแต่ประการใด ตรงกันข้ามกลับมีการดำเนินนโยบายกันอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนบางส่วนของนโยบายไปบ้างก็ตาม นโยบายการเข้ายาต้านไวรัสเอชไอวีก็ยังคงมีการดำเนินการเรื่อยมาจนถึงปี 2557

²² Pascal Geldsetzer, David E. Bloom, Salal Humail and Till Barnighausen, 2015. Benefit and costs of the HIV/AIDS Targets for the Post-2015 Development Agenda. Copenhagen Consensus Center. Working paper as of 11 March.

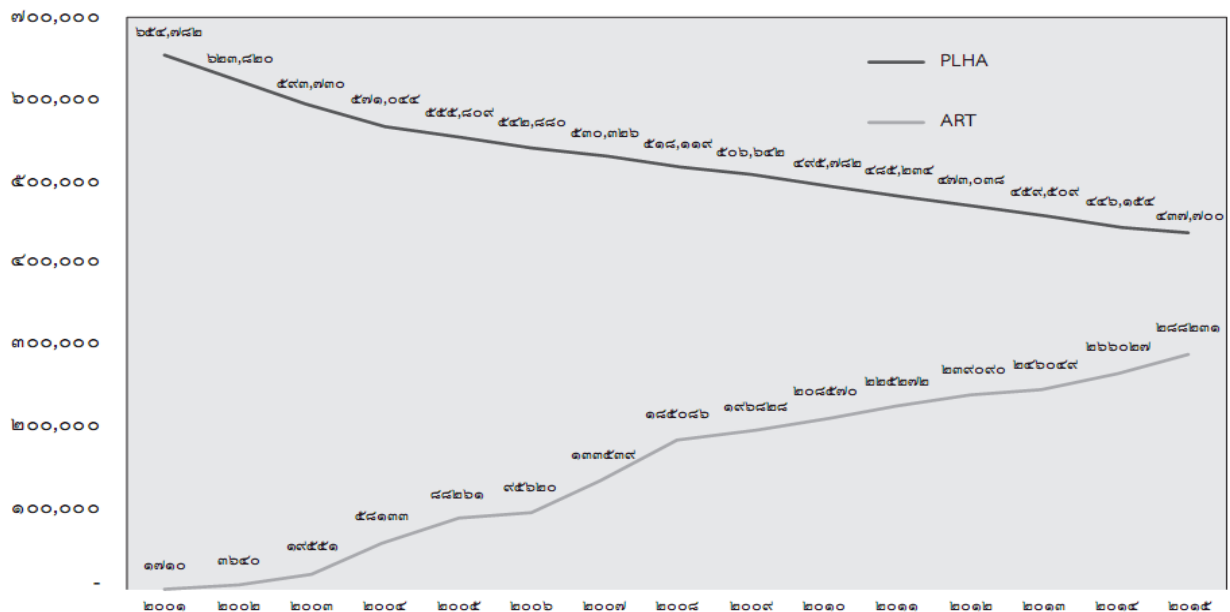
²³ World Health Organization, 2006. Progress on Global Access to HIV Antiretroviral Therapy A Report on “3 by 5” Beyond March 2006. Switzerland: World Health Organization.

รัฐบาลได้มีมติคณะรัฐมนตรีให้คนไทยทุกคนสามารถได้รับยาต้านไวรัสโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในทุกสิทธิ์การรักษา ครอบคลุมตามหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ประกอบไปด้วย สิทธิ์ประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือบัตรทอง สิทธิ์ประกันสังคม สิทธิ์ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ) โดยกำหนดให้คนไทยทุกคนสามารถตรวจเลือดได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายปีละ 2 ครั้ง ณ โรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งทั่วประเทศ ซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกที่ให้ยาต้านไวรัสแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยไม่คำนึงถึงเม็ดเงินเลือดขาวหรือภูมิคุ้มกัน (CD 4) ตั้งแต่ปี 2557 ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวด้วย ซึ่งการดำเนินนโยบายการให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีและการดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากองค์การสหประชาชาติที่มีเป้าหมายที่จะยุติปัญหาโรคเอดส์ที่เรียกว่า “Ending AIDS” ให้ได้ภายในปีค.ศ.2030 (พ.ศ.2573) โดยมีการเร่งให้เกิดขึ้นเร็วขึ้นในปี 2020 ซึ่งประเทศไทยได้นำมาสู่การปฏิบัติ เรียกว่า ยุทธศาสตร์เป้าหมาย 3 ลด ในปี 2573 คือ 1) ลดผู้ติดเชื้อรายใหม่ให้เหลือปีละไม่เกิน 1,000 คน (ประชาชนทั่วไป) 2) ลดการตายอันมีสาเหตุมาจากเอดส์ปีละไม่เกิน 4,000 คน (ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและกลายเป็นผู้ป่วยเอดส์แล้ว) 3) ลดการรังเกียจและการเลือกปฏิบัติอันเกี่ยวเนื่องจาก HIVและเพศภาวะลง ร้อยละ 90 (ผู้ติดเชื้อเอชไอวี) (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหเอดส์, 2560: ความนำ)²⁴

จากที่กล่าวข้างต้นจะพบว่า ประเทศไทยมีพัฒนาการทางนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีอย่างต่อเนื่อง จากในช่วงแรกของการเกิดนโยบายการเข้าถึงบริการสาธารณสุขด้วยการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากกองทุนโลก ราคายาต้านไวรัสมีราคาที่สูงมากเป็นอุปสรรคสำคัญหนึ่งในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างมาก จนในระยะเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีอย่างต่อเนื่อง จากที่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีนั้นถูกจำกัดการเข้าถึงบริการทางการแพทย์พัฒนามาเป็นการเปลี่ยนแปลงการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาแต่ประการใด ผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการนำนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีไปสู่การปฏิบัติจากสถิติพบว่า ทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีสามารถเข้าถึงยาต้านไวรัสได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน (ดูแผนภูมิ 1)

²⁴ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหเอดส์, 2560. ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการยุติปัญหา

แผนภูมิ 1 จำนวนผู้ติดเชื้อที่ยังมีชีวิตอยู่และเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขที่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี

ที่มา : คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ (2560: 15)

หมายเหตุ

PLHA ย่อมาจาก people living with HIV/AIDS หมายถึง ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังมีชีวิตอยู่

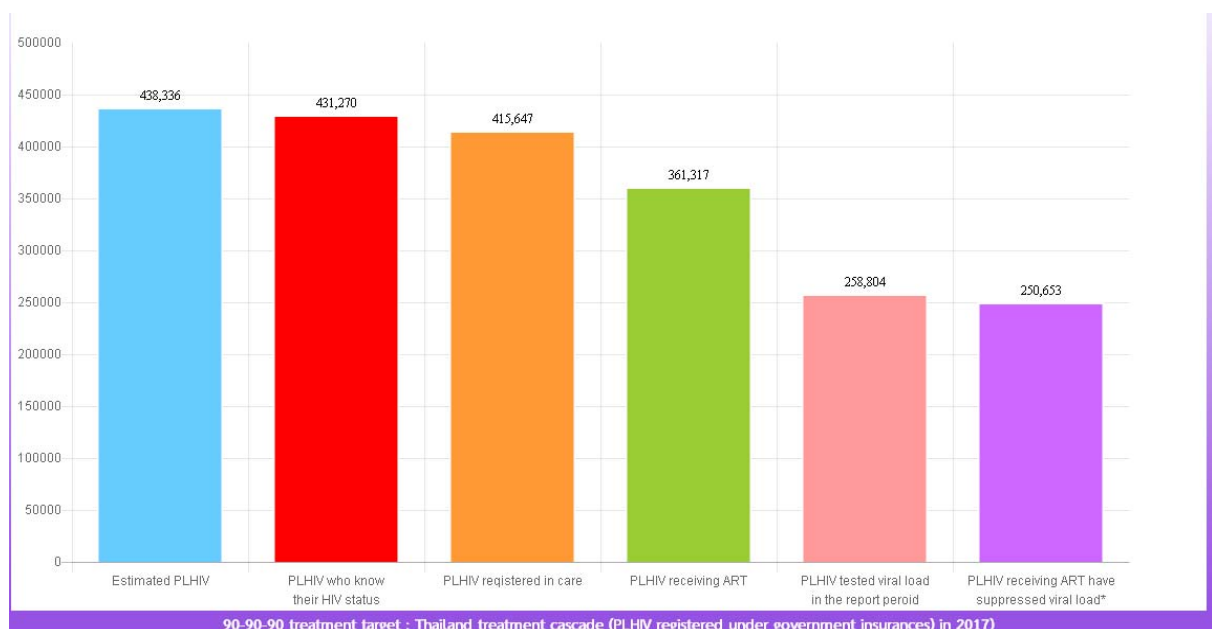
ART ย่อมาจาก Antiretroviral Therapy หมายถึง การรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีด้วยการให้ยาต้านไวรัสเอชไอวี

นอกจากนี้ข้อมูลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (2560) พบว่า ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อเอชไอวี ที่ยังมีชีวิตอยู่จากการประมาณการพบว่า น่าจะมีประมาณ 438,336 คน ทราบสถานะว่าเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี 431,270 คน ลงทะเบียนเข้าสู่ระบบการรักษา 415,647 คน แต่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวีเพียง 361,317 คน สามารถดไวรัสได้ 250,653 คน (แผนภูมิ 2) จะเห็นได้ชัดว่านโยบายการส่งเสริมการเข้าถึงบริการสาธารณสุขหรือการเข้าถึงยาต้านไวรัสของประเทศไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างต่อเนื่องซึ่งมีผลต่อจำนวนของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้มีโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ปัจจุบันจะเข้าสู่ยุคสมัยที่เรียกว่า “ยุคดิจิทัล” ที่ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย แต่ก็มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีจำนวนมากที่ยังไม่สามารถเข้าถึงยาต้านไวรัสเอชไอวีได้ หากนำตัวเลขการประเมินผู้ติดเชื้อเอชไอวีกับตัวเลขผู้ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวีพบว่า มีผู้ที่ยังไม่ได้เข้ารับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสสูงถึง 77,019 คน จึงเป็นโจทย์ที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยได้มีนโยบายการรักษาด้วยยาต้านไวรัสรวมถึงการเข้าถึงระบบบริการทางสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับเชื้อเอชไอวีหรือโรค

เอดส์ที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด ตั้งแต่การตรวจเลือดได้ฟรีปีละ 2 ครั้งในทุกโรงพยาบาลของรัฐ การติดตามการรักษา ได้แก่ การตรวจค่าภูมิคุ้มกันของร่างกาย (CD 4) การตรวจระบบการทำงานของอวัยวะภายในของร่างกาย การตรวจโรคฉวยโอกาส เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรรายจ่ายสาธารณะเฉพาะในการต้านป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์โดยเฉพาะ จึงเป็นคำถามที่รัฐบาลจะต้องหาคำตอบว่าทำไมผู้ติดเชื้อเอชไอวีอีกจำนวนมากจึงไม่เข้าสู่ระบบการรักษา แม้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแล้วเหมือนในอดีต และรัฐบาลจะมีมาตรการหรือวิธีการอย่างไรที่ทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีทุกรายได้เข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขของรัฐจะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างไรในการเพิ่มการเข้าถึงการรักษา

แผนภูมิ 2 จำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวีของประเทศไทยปี 2560

ที่มา: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, บริการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศการให้บริการผู้ติดเชื้อเอชไอวี สืบค้น <http://napdl.nhso.go.th/NAPWebReport/LoginServlet>, วันที่ 25 กันยายน 2561.²⁵

²⁵ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2560. บริการข้อมูลข่าวสารสารสนเทศการให้บริการผู้ติดเชื้อเอชไอวี สืบค้น <http://napdl.nhso.go.th/NAPWebReport/LoginServlet>, วันที่ 25 กันยายน 2561

รายจ่ายสาธารณะด้านเอชไอวี/เอดส์ในประเทศไทย

จากการดำเนินนโยบายการเข้าถึงบริการสาธารณสุขในการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ที่ประเทศไทยได้มีการแปลงไปสู่การปฏิบัติ นับตั้งแต่ปี 2535-2561 พบว่า ในช่วงแรกของการนโยบายการส่งเสริมการเข้าถึงบริการสาธารณสุขนั้น งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินนโยบายจะได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศเป็นระยะๆ และส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินจากทางรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น จำนวนงบประมาณรายจ่ายที่เกี่ยวกับด้านเอชไอวี/เอดส์ในหน่วยงานราชการของไทย ปีพ.ศ.2540-2546 (ค.ศ. 1997-2003) พบว่า งบประมาณส่วนใหญ่จะอยู่ที่กระทรวงสาธารณสุข โดยในปี 2540 (1997) หากรวมงบประมาณรายจ่ายที่เกี่ยวกับด้านเอชไอวี/เอดส์ของทุกหน่วยงานราชการของไทยจะพบว่าสูงถึง 1,982.02 ล้านบาท โดยระหว่างปี 2541-2544 จะอยู่ระหว่าง 1,400-1,500 ล้านบาท แต่พอปี 2545 เป็นต้นมางบที่ได้รับการจัดสรรก็ลดลง (ตาราง 1) จนมาถึงปี 2550 เป็นต้นมาพบว่า รายจ่ายด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์พบว่า มีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 6,605,794,147.35 บาท หรือ 200,000,000 USD เพิ่มขึ้นเป็น 9,479,314,601.45 บาท หรือ 287,000,000 USD ในปี 2556 (2013) (UNAIDS, 2018)²⁶ สำหรับงบประมาณปี 2559 ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์รัฐบาลได้จัดสรรให้ งบประมาณให้ทั้งสิ้น 6,026,523,441 บาท และปี 2560 จัดสรรให้จำนวนทั้งสิ้น 6,448,750,747 บาท ซึ่งการจัดสรรรายจ่ายสาธารณะด้านเอชไอวีหรือเอดส์มีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้มีนโยบายกำหนดให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์สามารถที่จะทำการรักษาได้ โดยรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ทำให้รายจ่ายสาธารณะด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์มีแนวโน้มที่สูงขึ้น แต่ผลที่ตามมาก็คือ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยากจนก็มีโอกาสในการเข้าถึงการรักษาได้มากขึ้นตามไปด้วย

²⁶ UNAIDS, 2018. Total HIV Expenditure (Country-reported) Global AIDS Monitoring,

search <http://aidsinfo.unaids.org/> 27 October, 2018.

ตาราง 1 จำนวนงบประมาณรายจ่ายที่เกี่ยวกับด้านเอชไอวี/เอดส์ในหน่วยงานราชการของไทย ปีพ.ศ.2540-2546

(ค.ศ. 1997-2003) หน่วยเป็นล้านบาท

Agencies	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Office of Prime Minister	27.84	32.25	29.15	27.45	17.79	0	0
Ministry of Defence	44.10	10.39	20.99	19.58	18.90	18.12	16.55
Ministry of Interior	95.78	33.64	22.33	23.67	17.85	30.10	41.65
Ministry of Justice	0.43	0.18	0.90	0.48	0	0	0
Ministry of Education	31.49	24.66	21.93	20.50	0.43	0	0
Ministry of Public Health	1,369.86	1,009.01	1,149.68	1,080.20	1,132.49	767.85	743.51
Ministry of University Affairs	233.31	181.03	168.19	174.20	166.31	154.78	114.52
Ministry of Labour and Social Welfare	90.90	108.07	100.34	88.02	83.64	6.99	5.66
Ministry of Social Development and Human Security	-	-	-	-	-	76.50	75.00
Office of Attorney General	2.32	2.32	2.73	2.53	0.95	0.45	0
National Police Bureau	-	-	-	5.46	5.48	5.94	6.34
Total	1,986.02	1,481.54	1,516.24	1,442.07	1,443.84	1,060.73	1,003.24

ที่มา: United Nations Development Programme (2017: 34)

โอกาสในการดิจิทัลเพื่อการเข้าถึงนโยบายต่อต้านไวรัสเอชไอวี

จากข้อมูลของ We Are Social ดิจิทัลเอเจนซี และ Hootsuite ผู้ให้บริการระบบจัดการ Social Media และ Marketing Solutions ได้รวบรวมสถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วโลก (2018) พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดในโลก โดยประชากร 69.11 ล้านคน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตถึง 57 ล้านคน ใช้งาน Social Media มากถึง 51 ล้านคน มีผู้ใช้งานโทรศัพท์มือถือสูงถึง 93.61 ล้านเลขหมายมากกว่าจำนวนประชากรทั้งประเทศ ในจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั้งหมด มีผู้ใช้ Social Media เป็นประจำผ่าน Smart Device 46 ล้านคน สำหรับพฤติกรรมการดูทีวีออนไลน์พบว่า ร้อยละ 57 ดูวิดีโอออนไลน์ทุกวัน ร้อยละ 27 ดูวิดีโอออนไลน์ทุกสัปดาห์ร้อยละ 96 ดูทีวีผ่านเครื่องโทรทัศน์ สำหรับแอปพลิเคชันที่มีการใช้งานสูงสุดในไทยอันดับ 1 LINE อันดับ 2 Facebook

อันดับ 3 Facebook Messenger อันดับ 4 Instagram อันดับ 5 K-Mobile Banking อันดับ 6 Joox Music
อันดับ 7 LAZADA อันดับ 8 Twitter อันดับ 9 WHOSCALL อันดับ 10 My AIS (www.brandbuffet.in.th)²⁷

การที่ประชาชนได้มีการใช้เทคโนโลยีจำนวนมากจึงถือว่าเป็นโอกาสที่รัฐบาลจะสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย เป็นเครื่องมือในการทำให้ประชาชนเข้าถึงนโยบายการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีมากขึ้น โดยรัฐบาลสามารถที่จะเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่างๆ ข้างต้นได้ในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้การที่เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนั้นถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกและผลลัพธ์ในการให้ข้อมูลข่าวสาร สนับสนุนให้ประชาชนมาตรวจเลือดนอกจากนั้นยังเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลและการรักษาให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีอยู่ในการดูแลรักษาของรัฐได้มากขึ้นอีกด้วย (The White House, 2015)²⁸

สำหรับองค์การของรัฐที่ได้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการส่งเสริมการเข้าถึงนโยบายการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวีของไทย พบว่า มีหลายหน่วยงานด้วยกัน เช่น ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย ได้มีการจัดทำกรลงทะเบียนออนไลน์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถที่จะลงทะเบียนจองลำดับในการตรวจเลือดเพื่อทราบสถานะว่าตนนั้นเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ รวมถึงตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ ซึ่งทำให้ประชาชนไม่ต้องเสียเวลาในการมานั่งรอเพื่อเข้าทำการตรวจเลือด รวมถึงโรงพยาบาลของรัฐในอีกหลายแห่งได้มีการให้ลงทะเบียนออนไลน์เช่นกัน โรงพยาบาลราชวิถี โรงพยาบาลรามา โรงพยาบาลทหาร เป็นต้น นอกจากนี้สำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สปสช.) ได้มีการบริการข้อมูลออนไลน์ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางสาธารณสุขได้หลายประเภท เช่น การตรวจสอบสิทธิในการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี พื้นที่ในการให้บริการ เป็นต้น หรืออาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่งปัจจุบันมีการใช้สื่อทางสังคมอิเล็กทรอนิกส์ (Social network) หรือ Mobile Application ในการติดต่อสื่อสารแจ้งข้อมูลข่าวสารทางสาธารณสุขต่างๆ หรือมีการติดต่อกันระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุข หรือระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุขกับหน่วยงานทางสาธารณสุข โดยใช้ชื่อ อสม.Com หรือ <http://xn--y3cri.com/>

²⁷ Brandbuffet. (2561). สถิติผู้ใช้ดิจิทัลทั่วโลก “ไทย” เสพติดเน็ตมากสุดในโลก-“กรุงเทพ” เมืองผู้ใช้ Facebook สูงสุด. สืบค้นที่ <https://www.brandbuffet.in.th/2018/02/global-and-thailand-digital-report-2018/>. 12 ธันวาคม 2561.

²⁸ The White House (2015). FACT SHEET: The National HIV/AIDS Strategy: Updated to 2020.

<https://whitehouse.archives.gov/the-press-office/fact-sheet-national-hiv-aids-strategy-updated-2020>

12 ธันวาคม 2561.

สำหรับในต่างประเทศเทคโนโลยีดิจิทัลในงานสาธารณสุขหลายประเภทที่เกี่ยวกับเอชไอวีหรือเอดส์ เช่นงานวิจัยของ Jana Daher et al., (2017: 7)²⁹ พบว่า จากการศึกษาการใช้นวัตกรรมดิจิทัล ประกอบไปด้วย การส่งข้อความผ่านมือถือ (SMS) การใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อลดต้นทุนทางสาธารณสุขในสหรัฐอเมริกาและยุโรป แอฟริกาและเอเชีย นวัตกรรมดิจิทัลมีผลต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงการติดเชื้อเอชไอวี สามารถป้องกันความเสี่ยงและติดตามการรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีให้มารับยาต้านไวรัสได้ โดยเฉพาะการที่มีการโต้ตอบกับโซเชียลมีเดียมีผลอย่างมากในการลดพฤติกรรมเสี่ยงการติดเชื้อเอชไอวี สอดคล้องกับการศึกษา Rathbone AL, Prescott J (2017)³⁰; Vodopivec-Jamsek V, de Jongh T, Gurol-Urganci I & Atun R, Car J, (2012)³¹; Shruta Rawat, et al., (2018)³² โดย Horvath T, Azman H, Kennedy GE & Rutherford GW, (2012)³³ อธิบายว่า จากการทดลองหนึ่งครั้งในการส่งข้อความมือถือรายสัปดาห์ของเจ้าหน้าที่จะมีประสิทธิภาพในการลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสเอชไอวี ผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาโครงการจัดหาเงินทุนเพื่อเสนอการส่งข้อความ SMS เป็นรายสัปดาห์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการรักษาด้วยยาต้านไวรัส รวมถึงคลินิกและโรงพยาบาลควรพิจารณาใช้โปรแกรมดังกล่าวด้วย

²⁹ Jana Daher, Rohit Vijih, Blake Linthwaita, Saily Dave, John Kim, Keertan Dheda, Trevor Peter and Nitika OPant Pai (2017). Do digital innovations for HIV and sexually transmitted infections work? Results from a systematic review (1990-2017). BMJ. doi: 10.1136/bmjopen-2017-017604.

³⁰ Rathbone AL, Prescott J (2017). The Use of Mobile Apps and SMS Messaging as Physical and Mental Health Interventions: Systematic Review. the Journal of Medical Internet Research. Aug 24;19(8):e295. doi: 10.2196/jmir.7740.

³¹ Vodopivec-Jamsek V, de Jongh T, Gurol-Urganci I, Atun R and Car J. (2012). Mobile phone messaging for preventive health care. The *Cochrane Database of Systematic Reviews*. 12;12:CD007457. doi: 10.1002/14651858.CD007457.pub2.

³² Shruta Rawat, J Michael Wilkerson, Sylvia M Lawler, Pallav Patankar, BR Simon Rosser, Kanjani Shukla, Seyram Butame, and Maria L Ekstrand. (2018). Recommendations for the Development of a Mobile HIV Prevention Intervention for Men Who Have Sex With Men and Hijras in Mumbai: Qualitative Study. *JMIR Public Health and Surveillance*. May 3. doi: [10.2196/publichealth.9088](https://doi.org/10.2196/publichealth.9088)

³³ Horvath T, Azman H, Kennedy GE & Rutherford GW. (2012). Mobile phone text messaging for promoting adherence to antiretroviral therapy in patients with HIV infection. The *Cochrane Database of Systematic Reviews*. Mar 14;(3):CD009756. doi: 10.1002/14651858.CD009756.

สรุป

แม้ประเทศไทยจะมีการเข้าถึงยาต้านไวรัสตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 แต่ถือว่าไม่ได้เป็นนโยบายของรัฐบาลเนื่องจากการให้การสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนโลกในการให้ยาต้านไวรัสผู้ติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย แม้ต่อมารัฐบาลจะมีนโยบายการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัสโดยมีการใช้งบประมาณจากภาครัฐมากขึ้นจนมีพัฒนาการทางนโยบายด้วยการกำหนดให้การรักษาค่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้าไปสู่หลักประกันสุขภาพแห่งชาติส่งผลให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้าถึงการรักษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดทั้งสิ้น ทำให้คนยากจนมีโอกาสดำเนินการเข้าถึงยาต้านไวรัสมากขึ้นซึ่งก่อนหน้านี้ยาต้านไวรัสเอชไอวีมีราคาที่สูงมากจึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการจำกัดการเข้าถึงบริการสาธารณสุขในประเทศไทยถือว่าประสบผลสำเร็จในการเรื่องการเข้าถึงยาต้านไวรัสอย่างมาก จนได้รับการรับรองจากองค์การอนามัยโลก รวมถึงเป็น 1 ใน 15 ประเทศแรกๆ โลกที่ไม่กำหนดค่าเม็ดเลือดขาวหรือค่าภูมิคุ้มกัน (CD 4) ในการให้สิทธิการได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสเอชไอวี (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์, 2560: 17) กำหนดให้คนไทยทุกคนสามารถตรวจเลือดได้ปีละ 2 ครั้ง ในสถานพยาบาลของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แม้พัฒนาการทางด้านนโยบายการเข้าถึงยาต้านไวรัสของไทยจะมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงยุคดิจิทัล แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้จะเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกรวดเร็ว แต่มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีจำนวนมากที่ยังไม่ได้เข้าสู่ระบบการรักษาทั้งที่จากการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียคนไทยใช้สื่อดังกล่าวมากที่สุดในโลก รัฐบาลจึงต้องใช้โอกาสนี้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้าถึงบริการสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1) ด้วยปัจจุบันเป็นสังคมแห่งดิจิทัลคนส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับสิ่งดังกล่าวค่อนข้างมากทั้งทางบันเทิง การเสพข้อมูลข่าวสาร หรือการติดต่อสื่อสาร ดังนั้นรัฐบาลจึงควรใช้โอกาสนี้ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการเข้าถึงการรักษาด้วยยาต้านไวรัสรวมถึงระบบการรักษาทางแพทย์ที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รวมถึงนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเอชไอวีกับเอดส์ ผ่านช่องทางหรือ Application ต่างๆ เพื่อให้ถึงประชาชนทุกช่วงวัย นำเสนอข้อดีของการตรวจเลือดเพื่อทราบสถานะว่าตนติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ เพื่อให้เข้าสู่ระบบการรักษาอย่างทันท่วงทีเพื่อไม่ให้กลายเป็นผู้ป่วยเอดส์ เนื่องจากยาต้านไวรัสเอชไอวีในปัจจุบันสามารถที่จะยับยั้งการกลายเป็นผู้ป่วยเอดส์ได้แล้ว ทั้งยังเป็นการใช้โอกาสนี้ในการเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนทั่วไปว่าการติดเชื้อเอชไอวีนั้นไม่สามารถติดต่อได้ในการชีวิตร่วมกันโดยปกติ เพื่อลดการตีตราหรือการแสดงการรังเกียจหรือเลือกปฏิบัติ รวมถึงส่ง

ข้อมูลข่าวสารถึงการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีและการปฏิบัติตัวหากเมื่อทราบว่าติดเชื้อเอชไอวีสามารถที่จะขอคำปรึกษาจากหน่วยงานใด มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร

2) รัฐบาลควรมอบหมายกระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สปสช.) ร่วมกับบริษัทขายโทรศัพท์มือถือในการจัดทำระบบเพื่อส่งข้อมูลการติดตามหรือการแจ้งเตือนให้ผู้ติดเชื้อที่มาเข้าสู่ระบบการรักษาแต่ไม่ได้รับการรักษาหรือไม่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวี เพื่อกระตุ้นหรือติดตามให้เข้ามาสู่ระบบของการรักษา รวมถึงเป็นระบบที่ใช้ในการเตือนผู้ติดเชื้อเอชไอวีทั่วไปเพื่อให้มารับการรักษาตามวัน เวลาที่กำหนด หรือการขอเลื่อนนัดการพบแพทย์ของผู้ติดเชื้อเอชไอวีเนื่องจากติดภารกิจ หรือจัดทำระบบการสื่อสารแบบทันที (Real-time) ในการสอบถามข้อสงสัยต่างๆ หรือข้อที่ควรปฏิบัติต่างๆ ในการดูแลสุขภาพตนเองและผู้อื่น รวมถึงให้มีแบบฟอร์มให้ผู้ที่มาทำการตรวจเลือดรอกข้อมูลต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อนำไปวิเคราะห์เข้ากับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ระบบข้อมูลและสารสนเทศด้วยระบบคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับตำแหน่งในเชิงพื้นที่ เช่น ที่อยู่ บ้านเลขที่ สัมพันธ์กับตำแหน่งในแผนที่ (ศูนย์วิจัยภูมิสารสนเทศเพื่อประเทศไทย, 2561)³⁴ รวมถึงการวิเคราะห์ด้วยระบบระบุตำแหน่งบนพื้นโลก (Global Positioning System: GPS) ซึ่งถูกพัฒนาให้เข้ากับโซเชียลมีเดียต่างๆ ทำให้ทราบตำแหน่งที่อยู่จริงขณะที่ใช้โทรศัพท์มือถือหรือขณะที่ใช้โซเชียลมีเดียอยู่ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถหาพิกัดของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ยังไม่ได้เข้ามาทำการรักษาในระบบได้ โดยเจ้าหน้าที่อาจส่งข้อมูลเพื่อให้ทราบรายละเอียดการรักษาต่าง อันเป็นการใช้ดิจิทัลในการทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้เข้าถึงนโยบายการรักษาด้วยยาต้านไวรัสมากยิ่งขึ้น

³⁴ ศูนย์วิจัยภูมิสารสนเทศเพื่อประเทศไทย, 2561. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์. <http://www.gisthai.org/about-gis/gis.html>. 16 ธันวาคม 2561.

<https://www.global5thailand.com/thai/gps.htm>

บทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศกับการบริหารงานภาครัฐ

ดร.อมเรศ กลิ่นบัวแก้ว ดร.สุพัฒพงศ์ แยมอิม และ ผศ.ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศซึ่งเป็นนวัตกรรมขั้นสูงมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Based) ได้อย่างเหมาะสม อันส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การลดความเหลื่อมล้ำในประเด็นต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการประหยัดทรัพยากรภาครัฐ กล่าวคือ ในการเข้าถึงพื้นที่เป้าหมาย รัฐต้องใช้ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่จริง ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงปัญหาจนถึงขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งต้องใช้เวลาและงบประมาณมาก แต่ด้วยบทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศที่อยู่ใกล้ตัวมากขึ้น เข้าถึงได้ง่ายขึ้นทำให้หน่วยงานต่างๆ ของรัฐสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาประเมินผลสำเร็จรวมถึงคาดการณ์สถานการณ์ได้อย่างชัดเจน สะดวก รวดเร็ว แม่นยำและประหยัดงบประมาณมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ เข้าใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการก้าวสู่ความเป็นไทยแลนด์ 4.0

คำสำคัญ: การบริหารภาครัฐ, เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ, นโยบาย, เครือข่ายภาครัฐ

ROLES OF SPACE AND GEO-INFORMATICS TECHNOLOGY IN PUBLIC ADMINISTRATION

Amares Kinbuakaew, Ph.D., Supatpong Yam-im, Ph.D. and Asst.Prof. Chaiwat Phuakkhong, Ph.D.

ABSTRACT

This article aims to raise applications on space and geo-informatics technology, which are advanced innovation, adapted for public administration in terms of area-based management. This technology encourages a beneficial influence on the economy, society, environment, social disparity as well as effective public resource management. In other words, government agencies have allocated a lot of budgets and time dedicated to field surveys, data collection from reliable sources, analysis, and synthesis of problem statement to policy implementation. Space and geo-informatics technology with accessible area-based information play crucial roles in supporting government agencies to analyze, evaluate, and predict situations clearly, conveniently, quickly, accurately and economically. Hence, an awareness of the technology can be a key factor towards a national ambitious strategy, Thailand 4.0.

Keyword: Public Administration, Space Technology and Geo-Informatics, Policy, Networking Governance

บทนำ

เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีที่ก้าวล้ำทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ง่าย รวดเร็วและเข้าถึงได้จากทุกแห่งของโลก และส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายของรัฐที่ต้องตอบสนองต่อความต้องการ ค่านิยมและกระแสของบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปการบริหารนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลจึงมีบทบาทในการบริหารงานภาครัฐเป็นอย่างมาก ขั้นตอนของการบริหารภาครัฐต้องใช้เทคโนโลยีและข้อมูลดิจิทัลมามีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการระบุปัญหา การออกแบบกำหนดนโยบายการดำเนินงานและการประเมินผลโดยข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจทางนโยบายนี้ได้ถูกรวบรวมเข้าไว้ด้วยกันเป็นข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และมีความหลากหลายได้ถูกนำมาเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือ“การบริหารงานภาครัฐ”เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถยกระดับการแข่งขันของประเทศได้

รัฐบาลไทยภายใต้การนำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เล็งเห็นโอกาสและความท้าทายที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้าโดยคาดการณ์ว่าจะเป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 รัฐบาลจึงกำหนดนโยบาย “ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0)” ขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น พร้อมทั้งจากความต้องการให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากถูกมองว่าเป็น “ประเทศที่ดูเหมือนทันสมัย แต่ไม่พัฒนา”(ภักดี รัตนมุขย์,2561) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่รัฐใช้ประกอบการตัดสินใจอาจประกอบด้วยข้อมูลตัวเลขสถิติประชากรศาสตร์ ความถี่ ความพึงพอใจหรือข้อมูลอื่นๆที่เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย แต่หากจะยกระดับการบริหารงานภาครัฐให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง ข้อมูลที่ได้จากเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ(Space Technology and Geo-Informatics)จึงมีความสำคัญเช่นกันโดยเฉพาะการบริหารงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงพื้นที่ (Area Based)

บทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอข้อมูลอันเป็นประโยชน์เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงของแนวคิด บทบาท หน่วยงานผู้รับผิดชอบต่อการนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ โดยอ้างอิงจากข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนบทความนี้ ผู้เขียนจึงแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- 1) จุดเริ่มต้นเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศของประเทศไทยเพื่ออธิบายความเป็นมาเหตุผลความจำเป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบและการใช้ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ

- 2) การบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้เข้าใจกระบวนการ รูปแบบดำเนินงานและภารกิจสำคัญของภาครัฐ
- 3) บทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศกับการบริหารงานภาครัฐ พร้อมตัวอย่างการนำไปใช้กับหน่วยงานภาครัฐ
- 4) บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมของบทบาทและประโยชน์จากการนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐด้านการจัดทำนโยบายระดับประเทศ เช่นการออกกฎหมายหรือข้อบังคับที่เป็นภารกิจสำคัญ ด้านนโยบายระดับหน่วยงานที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินภารกิจของหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้นๆ

จุดเริ่มต้นเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศของประเทศไทย

เมื่อกล่าวถึงเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ มักจะพบว่าบุคคลทั่วไปยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว ทำให้ขาดความตระหนักถึงประโยชน์และโอกาสที่จะได้จากการใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆเชิงพื้นที่ เพื่อการช่วงชิงความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ตัวอย่างเช่น หากต้องการเปิดร้านอาหาร ในอดีตต้องทำการสำรวจด้วยการเดินเท้าหรือขอข้อมูลการจดทะเบียนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศมีความล้ำสมัยและเข้าถึงง่ายขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลร้านอาหารคู่แข่ง จำนวนประชากรในพื้นที่ แหล่งวัตถุดิบ ท่าเลที่ตั้งยอมทำได้โดยง่ายและใช้เวลาไม่นาน โดยผ่านเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (GI) ซึ่งผู้เขียนจะขยายความในลำดับต่อไป

นี่เป็นเพียงตัวอย่างที่นำเสนอให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศสำหรับการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน แต่หากมีความรู้ความเข้าใจก็จะเป็นการสร้างโอกาสจากข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มากยิ่งขึ้นและยังสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น เมื่อภาครัฐได้เล็งเห็นโอกาสในการพัฒนาประเทศด้วยการใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ จึงได้ส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการ NASA ERTS-1 ซึ่งเป็นดาวเทียมสำรวจทรัพยากรดวงแรกของโลก เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2514 ภายใต้การดำเนินงานของโครงการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โดยทำหน้าที่ประสานงาน จัดหาข้อมูลดาวเทียม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนจัดหาทุนฝึกอบรม ทุน และการประชุม ทั้งระดับประเทศและนานาชาติ

ด้วยผลสำเร็จของโครงการ จึงได้มีการเปลี่ยนสถานภาพโครงการฯ เป็นหน่วยงานระดับกองชื้อกองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม ใน พ.ศ.2522 และใน พ.ศ.2525 ได้ดำเนินการจัดตั้งสถานีรับสัญญาณดาวเทียมขึ้นที่ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร นับเป็นสถานีรับแห่งแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ต่อมาในปี 2541 รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการเพื่อให้การทำงานคล่องตัวขึ้น จึงได้ประกาศ

ใช้พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ.2542 และด้วยความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีด้านการสำรวจข้อมูลระยะไกลและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ใน พ.ศ.2543 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่โดยรวมกองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และฝ่ายประสานงานและส่งเสริมการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2543 ในนามของ " สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) " ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ.2543

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) มีตัวย่อว่า "สทอภ." และชื่อภาษาอังกฤษ "Geo-Informatics and Space Technology Development Agency (Public Organization) - GISTDA" เป็นหน่วยงานของรัฐในรูปแบบองค์การมหาชน ซึ่งมุ่งเน้นการบริหารและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบริการข้อมูลภูมิสารสนเทศ บริการวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชน(สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), (2562, 13 กุมภาพันธ์)

เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geo-information technology : GI)

จากที่กล่าวข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับคุณลักษณะของเทคโนโลยีอวกาศและเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องกันคำจำกัดความที่น่าจะใช้ได้ครอบคลุมที่สุด คือ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geo-information technology : GI) หมายถึง “การบูรณาการความรู้และเทคโนโลยีด้านการรับรู้ระยะไกล (Remote Sensing : RS) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) และระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System : GPS)” เพื่อ

ประยุกต์ใช้งานในการกิจต่างๆให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2552)โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) เทคโนโลยีด้านการรับรู้ระยะไกล (Remote Sensing : RS) หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการถ่ายภาพทางอากาศ (Aerial Photo) ซึ่งเป็นการบินในระยความสูงต่ำและข้อมูลจากการบันทึกภาพของดาวเทียมหรือภาพถ่ายจากดาวเทียม (Satellite Image)

2) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์(Geographic Information System : GIS) หมายถึง กระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องการประมวลผลข้อมูลเชิงพื้นที่ด้วยระบบคอมพิวเตอร์และมีความสัมพันธ์กับข้อมูลตำแหน่งเชิงพื้นที่ เช่น ตำแหน่งที่อยู่ บ้านเลขที่ พิกัดทำให้สื่อความหมายกับการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับเวลาซึ่งเมื่อปรากฏบนแผนที่จะสามารถสื่อความหมายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ป่า การขยายตัวของเมือง การแพร่ระบาดของโรค สอดคล้องกับ Agnieszka Pawlowska (2012) ที่ได้กล่าวถึงระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ว่าเป็นการซ้อนทับกันของชั้นข้อมูล (Layer) บนแผนที่ดิจิทัลกับรายละเอียดข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งการแสดงผลที่ชัดเจน เช่น ชั้นข้อมูลการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning Layer) ชั้นข้อมูลสาธารณูปโภค (Utility Layer) ชั้นข้อมูลสภาพภูมิประเทศ(Topographic Layer) เป็นต้น

3) ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System: GPS) หมายถึง การระบุตำแหน่งต่างๆบนพื้นโลก ซึ่งการทำงานต้องมีความสัมพันธ์กับดาวเทียมที่โคจรอยู่ แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกัน สามารถอธิบายได้ว่า เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geo-information technology : GI)เป็นการรวมข้อมูลที่ได้จากเทคโนโลยีด้านการรับรู้ระยะไกล (Remote Sensing : RS) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS)และระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (Global Positioning System : GPS) ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานภาครัฐในมิติต่างๆ (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2552)

การบริหารงานภาครัฐ (Public Administration)

ก่อนที่จะกล่าวถึงบทบาทเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศกับการบริหารงานภาครัฐในลำดับต่อไป ผู้เขียนต้องการนำเสนอประเด็นสำคัญที่ควรทราบและทำความเข้าใจให้ตรงกัน คือกระบวนการ รูปแบบการดำเนินงานและภารกิจของภาครัฐที่ต้องทราบและทำความเข้าใจแล้ว ยังมีประเด็นของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศโดยตรงด้วย แสดงให้เห็นว่าทั้งสองเรื่อง คือ เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศกับการ

บริหารภาครัฐนั้นมีความสัมพันธ์กันในเชิงการเป็นตัวแทนของรัฐตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานอิสระของฝ่ายบริหาร (Agencification) ของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศนั้นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการบริหารงานภาครัฐอย่างไร

อุทัย เลาหิเชียร (2543) อธิบายว่า การบริหารงานภาครัฐก็คือการบริหารรัฐกิจซึ่งมีความหมายถึงการบริหารและมีสาระสำคัญ คือ ครอบคลุมถึงกิจกรรมของฝ่ายบริหารในภาครัฐ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ครอบคลุมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคน และความร่วมมือของคนในกิจกรรมของรัฐ ดังที่ อุทัย เลาหิเชียร กล่าวไว้ข้างต้นว่าการบริหารงานภาครัฐคือการกำหนดนโยบายและมอบหมายให้หน่วยงานไปดำเนินการ แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานภาครัฐต้องมีตัวแทนของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ คือ องค์การสาธารณะ (Public Organization) ซึ่งหมายถึงองค์การของรัฐที่มีภารกิจในการให้บริการสาธารณะแก่สังคม สอดคล้องกับที่ พัทธยา บวรวัฒนา (2555) ได้ให้ความหมายว่าองค์การสาธารณะเป็นหน่วยงานของรัฐ (Governmental Agencies) ทุกๆ ประเภท สำหรับประเทศไทยองค์การสาธารณะจึงได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจต่างๆ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งไม่เพียงแต่หน่วยราชการของฝ่ายบริหารเท่านั้นที่เป็นองค์การสาธารณะ และยังหมายรวมถึงหน่วยงานราชการฝ่าย นิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการด้วย

องค์การสาธารณะยังมีคำที่ความหมายใกล้เคียงกันแม้ว่าคำที่จะใช้จะความแตกต่างกัน เช่น เอกวิทย์ มณีธร (2554) ให้ความหมายคำว่า “การบริหารสาธารณะ” โดยใช้คำว่า “สาธารณะ” แทนคำว่า “ราชการ” ถ้าพิจารณาในมุมมองนี้คำว่า “การบริหารราชการ” นอกจากหมายถึงการบริหารราชการส่วนกลาง(กระทรวงทบวงกรม) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ) และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลกรุงเทพมหานครเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล) ยังรวมหมายถึงการบริหารงานขององค์การมหาชนและรัฐวิสาหกิจด้วยอย่างไรก็ตาม สันติสิทธิ์ ขวลิตรธำรง (2546) ให้ความหมายที่ต่างกันไว้ว่า “การบริหารรัฐกิจ” นอกจากจะหมายถึงการบริหารราชการแล้วยังรวมไปถึงการบริหารองค์การมหาชนและรัฐวิสาหกิจด้วย ซึ่งจะแตกต่างกับ “การบริหารราชการ” ที่หมายถึงส่วนของการบริหารงานโดยมีข้าราชการและลูกจ้างของส่วนราชการปฏิบัติงานเท่านั้น ดังนั้น ความหมายของการบริหารราชการจึงแคบกว่าการบริหารรัฐกิจหรืออาจกล่าวได้ว่าการบริหารราชการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารรัฐกิจ

พัทธยา บวรวัฒนา (2555) จำแนกประเภทองค์การสาธารณะไว้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของนโยบายที่ได้รับมอบหมายดังนี้

1) องค์การสาธารณะที่มีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะต่อประชาชนโดยตรง (Distributive Public Organization) เช่น กระทรวงสาธารณสุขให้บริการด้านสาธารณสุข กระทรวง ศึกษาธิการให้บริการด้าน การศึกษา กรมตำรวจป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการจัดระบบการจราจร เป็นต้น

2) องค์การสาธารณะที่มีภารกิจในการดูแลและควบคุมกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนในสังคม (Regulative Public Organization) เช่น การควบคุมธุรกิจการค้าต่างๆ ที่ดำเนินการโดยเอกชน การควบคุมความ ประพฤติของประชาชน โดยทั่วไปแล้วรัฐจะมีการออกกฎหมาย ระเบียบแบบแผนเพื่อควบคุมประชาชน และมอบ อำนาจให้แก่ข้าราชการมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลธุรกิจให้ดำเนินไปตามกฎหมาย

3) องค์การสาธารณะที่ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรของบุคคลและกลุ่มบุคคลในสังคม (Redistributive Organization) ซึ่งบางครั้งการดำเนินงานขององค์การสาธารณะมีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางสังคมของประเทศ เช่น สำนักงานปฏิรูปที่ดิน มีภารกิจในการจัดหาที่ดินเพื่อการจัดสรรให้แก่เกษตรกร ที่ยากจนหรือไม่มีแหล่งทำกิน หรือองค์การสาธารณะที่ให้บริการด้านสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้านครหลวง ดำเนินการเก็บค่าบริการในอัตราก้าวหน้า หมายถึง หากผู้ใดใช้มากเกินขอบเขตจากที่ทางการกำหนดไว้ต้องเสียอัตรา ต่อหน่วยเพิ่มขึ้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานภาครัฐ (Public Administration) เป็นการกำหนดวิธีการรูปแบบ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และนโยบายที่ตั้งไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์คือเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ ผ่าน กระบวนการต่างๆในการจัดทำนโยบายและการมอบหมายให้ตัวแทนซึ่งคือองค์การสาธารณะ ที่ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชนไปปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักการบริหารงานภาครัฐนั้นจะมีตัวแทนซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชน แต่สิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศพัฒนาไปได้ อย่างรวดเร็วและยั่งยืน รูปแบบการดำเนินงาน การบริหารงานภายใน ความคล่องตัวไม่ยึดกับรูปแบบการทำงาน ระบบราชการจึงเป็นสิ่งสำคัญความต้องการนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่และ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรมหาชน (Public Organization)

ทำไมภารกิจด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศต้องเป็นองค์การมหาชน

ตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นักวิชาการต่างๆได้พัฒนาแนวทางการบริหารองค์การและการบริหารงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทำให้รูปแบบการดำเนินงานมีแนวทางการบริหารองค์การเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ผ่านการสังเคราะห์ การใช้องค์ความรู้จากสาขาวิชาต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา หรือตอบสนองความต้องการของสังคม มีความชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานขององค์การภาครัฐและเอกชนมากขึ้น นอกจากนี้ นักวิชาการบางท่านยังให้ความสนใจเรื่องของนโยบายศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมือง กระบวนการกำหนดและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ และการวัดผลได้ของนโยบาย อันเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งในช่วงเวลานี้ถือว่าเป็นช่วงเวลาการเกิดขึ้นของแนวคิดการจัดตั้งองค์การมหาชน(อมเรศ กลิ่นบัวแก้ว, 2560)ตามแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM)

แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ก็ได้รับความสนใจจากประเทศในกลุ่มยุโรปกลางเอง ซึ่ง Sorin Dan (2015) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้กับประเทศเอสโตเนีย ฮังการี และโรมาเนีย ได้อธิบายรูปแบบไว้ว่า การบริหารภาครัฐแนวใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกระบวนการภายใน กิจกรรม และโครงสร้าง ที่มุ่งเน้น และให้ความสำคัญกับรูปแบบการประสานงาน ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของการให้บริการสาธารณะ

สอดคล้องกับที่ อมเรศ กลิ่นบัวแก้ว (2560) เสนอคุณลักษณะขององค์การตามแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ดังนี้

- 1) เป็นหน่วยงานที่มีสายการบังคับบัญชาชั้นได้รับงบประมาณประจำปีสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐ
- 2) การบริหารภายในสามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองมีความยืดหยุ่นด้านกฎระเบียบและวิธีการปฏิบัติ มีความคล่องตัวในการบริหารภายในองค์การ
- 3) ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ โดยเฉพาะต้องรองรับภารกิจตามความต้องการตามนโยบายของประเทศได้
- 4) กำหนดบทบาท และภารกิจที่เหมาะสมตามความชำนาญเฉพาะด้าน และเป็นภารกิจที่องค์การสาธารณะประเภทอื่นไม่สามารถดำเนินการได้
- 5) ผลการดำเนินงานมีความคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ โดยต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนและโปร่งใส

6) กำหนดระยะเวลาการคงอยู่ของหน่วยงานที่ชัดเจนในการปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และเป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งการก่อตั้งหน่วยงาน

7) ภารกิจไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐมีการให้บริการสาธารณะอย่างเสมอภาคเป็นธรรม และทั่วถึง ภารกิจหรือกิจกรรมไม่เป็นการแข่งขันกับเอกชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศไทยนำหลักแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในโดยการจัดตั้ง สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ และดำเนินการด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศของประเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารงานภาครัฐ รองรับการดำเนินงานด้านการใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในการพัฒนาประเทศ

บทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศกับการบริหารงานภาครัฐ

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศของประเทศไทยและการบริหารภาครัฐ เพื่อต้องการนำเสนอว่าทั้งสองประเด็นที่กล่าวข้างต้นมีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกันในประเด็นที่มีความเกี่ยวพัน สนับสนุนกัน ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คือ การจัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อรองรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ โดยการจัดตั้งโครงการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งต่อมาได้จัดตั้งเป็น สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ตามแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ สะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญและพร้อมที่จะลงทุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ เพื่อนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ มาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ

ประเด็นที่สอง คือเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเชิงพื้นที่ในภารกิจของรัฐต่างๆตามที่ จินตนา ไชยวัฒน์, วราภรณ์ บุญเชียง และรังสิยา นารินทร์ (2559) กล่าวว่าระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ สามารถนำมาใช้ในการจัดการข้อมูลสุขภาพ การสาธารณสุขและระบาดวิทยา ตลอดจนการกำกับ ควบคุม ติดตามและการประเมินผลเพื่อนำมาวางแผนในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบสุขภาพ โดยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ

เช่นเดียวกับ NipadaRuankaew (2005) ที่กล่าวถึง การใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ร่วมกับเทคโนโลยี การสำรวจระยะไกล (RS) มาวิเคราะห์การแพร่กระจายทางภูมิศาสตร์ของโรคต่างๆรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ที่เกี่ยวกับโรค เช่น เชื้อโรค ผู้ป่วย พาหะและแหล่งรังโรค กับสิ่งแวดล้อมต่างๆของโรคนั้น

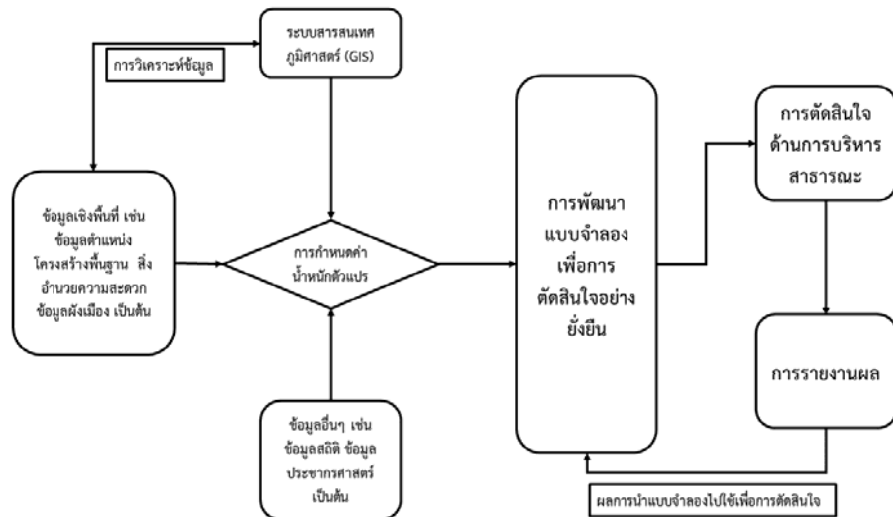
บริษัท ESRI(2019) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญด้านการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเสนอ 5 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Five Ways to Go Green with GIS) ซึ่งประกอบด้วย การแสวงหาพลังงานทางเลือก พื้นที่สีเขียวเพื่อการลดก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ การใช้แผนที่แสดงผลการคงอยู่ของทรัพยากรเพื่อสร้างความตระหนักให้กับสังคมด้านการอนุรักษ์ การวางแผนจัดการเมือง และระบบขนส่งซึ่งล้วนแล้วแต่ใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในการ ดำเนินงานทั้งสิ้น

Akhlaque Haque (2001) ได้แสดงความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า การนำระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ไปใช้ด้านนโยบายสาธารณะระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ถูกนำไปใช้ด้านการวางแผนและพัฒนาชุมชน การ ปกป้องรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การรักษาความปลอดภัยสาธารณะ การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การ วางแผน ออกแบบและประเมินการขนส่ง การค้นหาเส้นทาง การออกใบอนุญาต การบริหารการเลือกตั้ง และการ บริหารจัดการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการจัดส่งสินค้าและปัจจุบันได้ดำเนินโครงการ Regional Geographic Information System (ReGIS) เพื่อแบ่งปันองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในระดับภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสให้เมืองหรือชุมชนได้มีโอกาสเข้าถึงระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในงบประมาณที่ไม่สูงนัก โครงการ ย่อยๆที่เกิดขึ้นภายใต้ ReGIS นี้ ช่วยในการตัดสินใจเชิงธุรกิจ รวมถึงปรับปรุงการประสานงานและดำเนินงานในพื้นที่ ที่มีขอบเขตทับซ้อนกันได้ เช่น การสาธารณสุข งานโยธาธิการ เป็นต้น ดังในกรณีของ Vermont Agency of Transportation (VAOT) ที่ได้ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการส่งการไปยังเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประชากรยังสามารถค้นหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องโทรสอบถามมายัง VAOT

ตารางที่ 1 ตัวอย่างบทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในการบริหารงานภาครัฐ
(สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2562)

บทบาทของเทคโนโลยีอวกาศ และภูมิสารสนเทศ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	คุณค่า/ผลกระทบ
แอปพลิเคชันบำเพ็ญ เพื่อความปลอดภัยในการจัดตั้งไฟ ด้วยเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ	1. กระทรวงมหาดไทย 2. บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย 3. สำนักงานการบินพลเรือน 4. กระทรวงคมนาคม	1. ลดผลกระทบต่อการคมนาคมทางอากาศ 2. การออกใบอนุญาตจุดตั้งไฟ 3. การแจ้งเตือนล่วงหน้า เพื่อความปลอดภัยทางอากาศ
ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการภัยพิบัติในกรณีฉุกเฉิน	ศูนย์ปฏิบัติการนายกรัฐมนตรี (PMOC)	1. การรายงานสถานการณ์ต่างๆ ของประเทศ เช่น สถานการณ์น้ำท่วมในประเทศ การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ป่าไม้ การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจในประเทศ 2. การรายงานสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น สถานการณ์น้ำมันดิบรั่วไหลในทะเล น้ำท่วม ไฟป่า
ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม จังหวัดเชียงราย	จังหวัดเชียงราย	การแก้ไขปัญหาเกษตรกรรมที่ใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างไม่เหมาะสม
ระบบภูมิสารสนเทศด้านการบริหารจัดการขยะ	จังหวัดชลบุรี ลำปางและสระแก้ว	การวางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาติดตามและรายงานผล โดยการดูตำแหน่งที่ตั้งของจุดจัดเก็บขยะแหล่งทำลาย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าหน่วยงานภาครัฐได้นำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆผ่านตัวแทนของภาครัฐทั้งในระดับนโยบายของประเทศและระดับหน่วยงาน ซึ่งแต่ละกรณีจะมีความต้องการใช้แตกต่างกันไป ดังนั้น เพื่อความชัดเจนของบทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศกับการบริหารงานภาครัฐ ผู้เขียนจึงนำเสนอแบบจำลองความเชื่อมโยงระหว่างระบบเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geo-information technology : GI) กับการตัดสินใจเชิงนโยบาย

รูปภาพที่ 1 แสดงให้เห็นบทบาทของเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในการบริหารจัดการภาครัฐ

ที่มา : ปรับปรุงจากแบบจำลองกระบวนการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ของ Georgios N. Kouziokas (2006)

แม้ว่าในประเด็นของการนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐได้ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการที่อาจทำให้ไม่สามารถนำมาใช้งานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้เขียนเห็นพ้องกับ จินตนา อมรสงวนสิน (2007) ว่าวิทยาการด้านภูมิสารสนเทศได้คิดค้นทฤษฎี วิธีการและเครื่องมือต่างๆออกมามากมายเพื่อใช้แก้ปัญหา (ในเชิงพื้นที่) อย่างไรก็ตาม ความแพร่หลายและการยอมรับของการใช้งานในหมู่ผู้ใช้ก็มีความแตกต่างกันในแต่ละสาขา ซึ่งมีปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเลือกนำไปใช้ แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ การได้มาซึ่งข้อมูลเชิงพื้นที่ที่กระจายอยู่ทั่วไปและความหลากหลาย จึงพูดได้ว่าการนำระบบภูมิสารสนเทศสู่การปฏิบัติไม่ใช่แค่เรื่องของคุณภาพข้อมูลและประสิทธิภาพของเครื่องมือเพียงอย่างเดียว แต่ความต้องการของผู้ใช้งานก็เป็นแรงผลักดันให้เกิดการยอมรับในเทคโนโลยีนั้นผ่านการใช้งานจริงที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

ดังนั้นแล้ว นอกเหนือจากคุณภาพของข้อมูลและเครื่องมือ การให้ความสำคัญกับความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ว่าข้อมูลที่ส่งมอบไปยังผู้ใช้มีคุณค่าและตรงกับความต้องการนำไปใช้หรือไม่ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศในทุกระดับ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการที่หลากหลายและตรงประเด็น

บทสรุป

การเผยแพร่บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศซึ่งเป็นนวัตกรรมขั้นสูงมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ โดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการบริหารและจัดการเชิงพื้นที่ (Area Based) ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการตามแต่ละกรณีที่แตกต่างกันตามสถานการณ์ โดยการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศได้ดำเนินการผ่านตัวแทนของรัฐ คือ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นองค์การสาธารณะที่มีหน้าที่ให้บริการพัฒนาและส่งเสริมนวัตกรรมอวกาศและภูมิสารสนเทศ

บทความนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเทคโนโลยีอวกาศกับการบริหารงานภาครัฐในกระบวนการนโยบาย ตั้งแต่เริ่มต้นจำแนกปัญหาจนถึงการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งการใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศจะช่วยให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบาย สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีทางเลือกต่างๆ เพิ่มขึ้นและเป็นทางเลือกที่เหมาะสมอย่างไรก็ตาม แม้ว่าการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แต่ประเด็นสำคัญที่จะทำให้การนำเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม ลดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ นั้น ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ต้องมีมาตรฐาน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และเชื่อมโยงกัน ดังนั้น รัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายภาครัฐ (Networking Governance) อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นและนำมาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

บรรณานุกรม

- AGNIESZKA PAWLOWSKA. (2012). Gis as a Tool in Local Policymaking. Political Science Faculty. Maria Curie-Sklodowska University. Lublin, Poland.
- Akhlaque Haque. (2001). Supplemental Readings in GIS and Public Management GIS, Public Service and the Issue of Democratic Governance. School of Public and Nonprofit Administration. Grand Valley State University. USA.

- ESRI (2019). GIS for Green Government: Providing Sustainable Solutions. (สืบค้นจาก: <https://www.esri.com/library/brochures/pdfs/gis-for-green-government.pdf>)
- Georgios N. Kouziokas (2006). Geospatial Based Information System Development in Public Administration for Sustainable Development and Planning in Urban Environment. European Journal of Sustainable Development (2016), 5, 4, 347-352.
- NipadaRuankaew (2005). GIS and epidemiology. Journal of the Medical Association of Thailand (J Med Assoc Thai). Vol 88 No 11.
- Sorin Dan. (2015). The new public management is not that bad after all: evidence from Estonia, Hungary and Romania. Transylvanian Review of Administrative Science, 44(E/2015), pp. 57-73.
- จินตนา ไชยวัฒน์, วราภรณ์ บุญเชียง และรังสิยา นารินทร์ (2559). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านสุขภาพของแรงงานต่างด้าวในชุมชนโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. Vol 46 No 3.
- จินตนา อมรสงวนสิน (2007). ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (GIS for Sustainable Development). วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม (Journal of Environmental Management). Vol 3 No 2. คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2555). ทฤษฎีองค์การสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ : ศักติโสภาคการพิมพ์.
- ภักดี รัตนมุขย์. (2561). Thailand 4.0 ตอบโจทย์ประเทศไทย? “มันคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ก้าวข้ามกับดักประเทศไทย 3.0. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สันติทธิ์ ขวลิธำรง. (2546). หลักการบริหารรัฐกิจกับระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2552). ตำราเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2561). จิสต้า เราจะนำคุณค่าจากนวัตกรรมอวกาศและเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกใบนี้ให้คุณเห็น. กทม.

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2562, 13 กุมภาพันธ์). เกี่ยวกับ สทอภ.
(เว็บไซต์). สืบค้นจาก <https://gistda.or.th/main/th/node/66>

อมเรศ กลิ่นบัวแก้ว. (2560). แนวทางการพัฒนาองค์การมหาชน (Developmental Approaches for the Public Organization). (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.

อุทัย เลาหวิเชียร. (2543). รัฐประศาสนศาสตร์ลักษณะวิชาและมิติต่าง ๆ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์เสมอธรรม.

เอกวิทย์ มณีธร. (2554). ระบบราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชนของไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.
ที.เพรส.

การบริหารจัดการที่ล้ำยุคของภาครัฐ วิวัฒนาการของการบริหารภาครัฐ
DISRUPTIVE PUBLIC MANAGEMENT – AN EVOLUTION

โกสิทธิ์ เฟื่องสวัสดิ์*

Kosit Fuangswasdi*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของบทความหลักว่าด้วยการบริหารจัดการที่ล้ำยุคของภาครัฐ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้รับการยอมรับจากหลายประเทศในช่วงทศวรรษ ค.ศ. 1990 ทั้งนี้เพราะ การบริหารจัดการภาครัฐแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ด้วยเทคโนโลยีที่ล้ำยุคในปัจจุบัน สภาวะแวดล้อมของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ของหลายๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมในสมัยล้ำยุคนี้ได้อีกต่อไป ซ้ำยัง ก่อให้เกิดปัญหาทั้งภาคราชการ ภาคเอกชนและภาคสังคมอย่างมากมาย บทความวิชาการนี้เป็นความพยายามของผู้เขียนที่จะชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่ล้ำยุคของภาครัฐเท่านั้นที่จะสามารถจัดการกับสภาวะของโลก และความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสิ้นเชิงตลอดเวลา บทความนี้เริ่มจากการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงในอดีตของการบริหารจัดการภาครัฐ กรณีศึกษาของประเทศตัวอย่างที่เห็นการเปลี่ยนแปลง ที่ชัดเจน การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการภาครัฐของประเทศไทย และ สรุปด้วยข้อเสนอแนะว่าถึงเวลาแล้ว ที่ประเทศไทยจะต้องเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการภาครัฐที่ล้ำยุค จึงจะสามารถรับมือต่อการ เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ การบริหารจัดการที่ล้ำยุคของภาครัฐ

*นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต นานาชาติ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*Ph.D. Candidate, Public Administration International Program, Department of Political
Science,

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Email: kositf@gmail.com

ที่อยู่: 171/593 อาคารแอลเอ็น พหล-สะพานควาย ถนนประดิพัทธ์ แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ

10400

หมายเลขโทรศัพท์: 0802709227

Abstract

This paper is the first part of the Disruptive Public Management (DPM) series. The new public management (NPM) was introduced in the early 1990s as the conventional public management could not respond to the public needs. Since then, many countries including Thailand have experienced failures born by disadvantages of the NPM. Under the disruptive world environment, public management of certain countries have started to become disruptive intended to cope with the changing public demand. This paper is an attempt to quickly review the history of public management, documentary researches and case studies of selective countries including Thailand and conclude with recommendations on how Thailand should pursue with the DPM. Only the disruptive public management can respond to the need of the public in this disruptive world environment.

Keywords: Public management, new public management, disruptive public management.

Introduction

This paper is the first part of the Disruptive Public Management (DPM) series. From Old Public Management to New Public Management (NPM), the world has gone beyond predictable changes into disruption. The speed of change has revolved exponentially beyond any conventional public management theories. By the time the policy makers can evaluate their executed public policies, the original public policy agenda has gone invalid and outdated driving the outcome to be dissatisfied and unacceptable not only by the policy makers but largely to the general public.

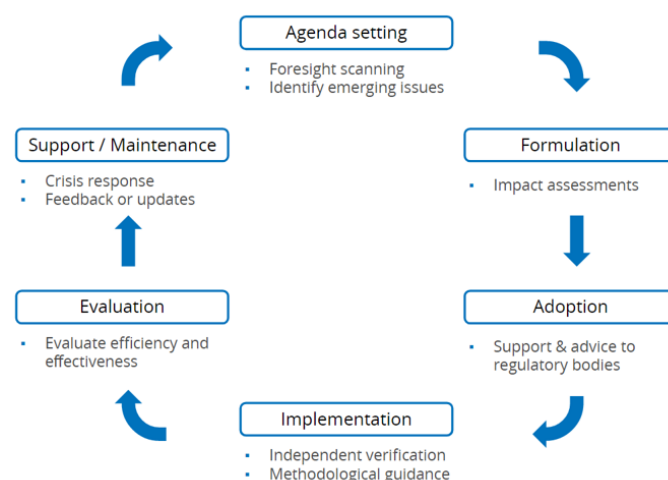

Figure 1: Public Policy Cycle

Source: GeoPolicy: Science and the policy cycle (Connors, S., 2016:1)

Not only the speed of public policy cycle needs to be revolved faster to cope with the environmental changes, but the public also demands for higher efficiency and higher effectiveness, as well as higher standard of good governance. With disruptive technologies, the public are seeking for disruptive measurements of efficiency, effectiveness and degree of governance of the administrations. The public demands for measurement of public policies and their implementations by the public, no longer by the policy makers. The measurements are expected to be real-time and not a year later. The survey for feedback from the public for policy evaluation is outdated, the public is now certainly capable to provide feedback in real-time through mobile facilities including the hand-held. The NPM has become inadequate to respond to the speed of public demands. Private industry worldwide has been struggling to survive through digital transformation purposed to adapt to the disruptive world environment, so is the public management.

Research Objectives

1. To understand the historical evolution of public management.
2. To define what the disruptive public management is.
3. To create awareness to the public and policy makers of the necessity of disruptive public management.
4. To recommend how Thailand should adopt disruptive public management.

Background

First and foremost, it is essential to clearly understand the difference between public administration and public management. Public administration focuses on producing public policies and coordinating public programs. Public administration is a field of political science that integrating planning, organizing, staffing, directing, coordinating, reporting and budgeting; known as POSDCoRB (Gulick, L. & Urwik, L., 1937:13). The government authorizes public administrators at all levels; local, regional and national, to advise policy makers based on data and observations of constituent populations and society. Public administrators coordinate civil servants to formulate public policy and achieve policy objectives. With the fact that different groups have different and competing desires, it is critical that public administrators have the skills to mitigate conflicts in policy making.

Figure 2: POSDCoRB

Source: Papers on the Science of Administration(Gulick, L. &Urwick, L., 1937:13)

Public management is a sub-discipline of public administration that involves conducting managerial activities in public organizations. Public management carries out the managerial operations of public organizations. Public management is tasked to continuously improve the quality, efficiency and effectiveness of services delivered by public organizations. Public management professionals are generally tasked in two different areas, internal and external management. Internal tasks deal mostly with risk management and change management within the respective organization. To manage these tasks successfully, societal conditions are essential for the preparation of risk mitigations. Public management professionals can therefore take preemptive measures to mitigate risks properly and prepare their workforce to adapt to the instability those adverse conditions may have on the organization. Externally, public management entails leading efforts to collaborate with private groups to support the adoption of public policy. Public management professionals must therefore work with private citizens and other public organizations to keep public programs running efficiently and effectively. Under this capacity, major tasks are coordinating public workforce to assist with projects and assisting communities to secure necessary resources to implement public programs.

The underlying difference between both fields lies in the core definitions of administration and management. Management is concerned with planning and acting, while administration relates to the application of policies that dictate how management personnel should act. The rules of public administration are instrumental to the process of developing policy, providing a measure of guidance as to how those policies should be introduced to

societies. In contrast, the rules of public management dictate how civil servants should implement those policies. Public management is a hands-on approach that focuses on the daily tasks involved with rolling out policies, whereas public administration prioritizes controlling the hierarchies, rules, and regulations that contribute to instituting public policy.

With the introduction of production engineering in public service delivery in the 1980s, many governments worldwide began to realize external forces pushing for changes in public management processes, from public management to new public management (NPM). The first practices of NPM were probably introduced by Prime Minister Margaret Thatcher of the United Kingdom. Thatcher drove changes in public management policy in many areas including organizational methods, civil service, labor relations, expenditure planning, financial management, audit, evaluation, and procurement. Thatcher coined herself as the prime minister and policy entrepreneur. New Zealand, Australia and Sweden were the first group of countries following the change led by the United Kingdom. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) established a Public Management Committee and Secretariat to pursue detailed studies of the NPM and eventually adopted the same practices. President Bill Clinton introduced NPM in the U.S. in the 1990s. With the launches of National Partnership and the Government Performance and Results Act, the United States has officially adopted the NPM (MorissonA. & Doussineau, M., 2019:101-116)).

With the introduction of at least 3 main driving factors including disruptive technologies, VUCA (volatility, uncertainty, complexity, ambiguity), and the mega-trends; public management professionals have found that NPM may no longer be the answer responding to the needs of the society and the public. The rapid of change is faster exponentially which demands a more rapid agility for the NPM and public management professionals to act both proactively and reactively.

Research Methodology

The first step of this research is a historical review of the evolution of public management. “The best way to predict the future is to study the past, or prognosticate”, quoted by Robert Kiyosaki, the famous author of “Rich Dad Poor Dad”. The second step is a documentary research on disruptive public management (DPM). This step is aimed to state a clear definition of DPM. The following step is to review actual case studies of selective countries attempting to adopt the DPM with visible results. The last step is a conclusion with recommendations that Thailand should adopt the DPM practices.

Research Findings

Historical Review: The main idea of NPM is to replace the rigid hierarchical bureaucracy with the government guided private-sector principles for higher efficiency and effectiveness. NPM promotes a shift from bureaucratic administration to business-like professional management. Since then, all countries have adopted the NPM as the solution for management of the public sector. Since then, the gap between the public and private sector has diminished resulting in higher efficiency and effectiveness of the public programs.

Christopher Hood, a professor of Public Administration and Public Policy in the University of London, described the NPM with seven different aspects from the conventional public management as follows (Christopher, H. 1991:3-19).

1. Management: The NPM, through stronger and hands-on management, allows leaders the freedom to manage freely and open-up discretion.
2. Performance standards: With explicit standards and measures of performance management, the NPM promotes clarification of goals, targets and indicators for progression.
3. Output controls: The NPM provides a shift from the use of input controls and bureaucratic procedures to rules relying on output controls measured by quantitative performance indicators. It also provides options using performance-based assessments when looking to outsource work to private companies and groups.
4. Decentralization: NPM advocates shifts from a unified management system to a decentralized system in which public management professionals gain flexibility and are not limited to agency restrictions.
5. Competition: NPM promotes competition in the public sector which could in turn lower cost, eliminate debate and possibly achieve a higher quality of progress and work through terms and contracts. Competition is more pronounced when the government offers contracts to the private sectors and the contracts are given in terms of the ability to deliver the service effectively and quality of the goods provided. Higher competition equals to higher quality and better services.
6. Private-sector management: With an adoption of NPM, the public sector shifted to modern management including development of mission statements, performance agreements, business plans and others under the same standards adopted by the private sector.

7. Cost reduction: The NPM focuses on keeping cost low and efficiency high under the concept of 'doing more with less', opposite to the conventional public management.

While the conventional public management was highly hierarchical, bureaucratic, heavily regulated and centralized; the NPM focuses on results, professionally managed, lean and flat organization, and flexibility. The NPM is under 4 main principles; good governance, managerialism, entrepreneurial governance, and post-bureaucratic organization. The good governance means visibility and transparency, accountability with professional conduct leading to stronger and peaceful society. The managerialism duplicates the private-sector modern management with enough budget, workforce and technology to generate results with efficiency, cost-effectiveness and worth the value. The entrepreneurial governance forces reduction of public roles while promotes more private roles but focuses on integration of work from all sectors to focus on results. The post-bureaucratic organization becomes lean and flexible, ready to work proactively rather than reactively.

Since its inception, the NPM has been proven to be successful in many areas. Some of which are;

1. Public satisfaction. With a customer-focused, higher satisfaction has been brought to the public and communities.
2. Perceived higher efficiency from the government agencies following the restructuring to become leaner and more flexible.
3. Transparency and auditability of the public organizations.
4. Higher public confidence in the overall executive, legislative, and judicial systems.
5. Perceived higher efficiency from the adoption of the private-like management style integrating the use of all resources for cost reduction.
6. Higher confidence from development of vision and mission statement, as well as business plans from public organizations.
7. Higher satisfaction and employment confidence from public workforce after the public organizational restructuring and adoption of performance management system, and clarity on job description and job value.
8. Higher efficiency after the adoption of continuous improvement concept.
9. Freedom of expression in the overall public organizations.

However, the NPM has been challenged more and more in many areas described by some as ‘adverse effects’ or ‘grey areas’; some of which are;

1. Lack of effective control on participation of the public-private leading to profiteering and conspiring corruption.

2. Despite the overall shift to a more integration of organizations among public agencies and between public-private agencies, true integration between all parties are very doubtful. And where the integration is effective, the remaining of the joint organizations fails to cooperate.

3. The implemented performance management has been ineffective, not effective as originally intended.

4. Tremendously much more work and work process not only to satisfy all parties, but to please everyone in all the parties which is opposite to the original intention.

5. Empowerment to certain authorities could turn backfire and promote corruption and fraud.

6. Key executives are not well trained to truly understand the use of power, but to exercise for self-interest.

7. Failure on true integration of public-private management system but turning into conniving between key executives of both parties for short-term and self-interest profiteering instead of for national interest.

Documentary research on DPM and case studies: Since the inception of sharing economy in the world market, the entire global service industry has been reshaped forever. Giant companies with enormous investments like those in automotive industry, petroleum industry, retail industry and others have become less successful than new companies in the sharing economy. Companies like Uber, Airbnb, Microsoft, Alibaba, Google, Facebook and others in the sharing economy business model have become the world’s largest and most successful companies. Uber is now the world’s largest taxi service provider company without a single taxi. Founded in 2009, the company is now worth more than US\$62 billion. The history began with Travis Kalanick and Garrett Camp, the two founders, could not find a taxi or ‘cab’ to attend the annual tech conference in Paris. The idea of UberCab was kicked off. The same public demand still exists in many parts of the world and many nations, people cannot find taxi services from point A to point B. Regulators in most countries began to respond to these demands with existing regulations including ban of Uber services and charging Uber with legal actions. Uber, as a company, failed to

succeed with regulators in some areas but won the legal battles in other areas. The main point, however, still exists and that is the high quality and timely service of mobility for the people from point A to point B. Satisfied public groups in many parts of the world claim that while Uber can provide the needed services, the regulators and public management professionals fail to satisfy the public and become troublemakers. Many countries including the U.S., some EU countries like the U.K., Spain, France, Germany used to experience trouble with Uber's taxi services. With changes of service attitude and true understanding of disruptive technologies, these countries have become successful to integrate the public demand for mobility riding and the regulation controlling mechanism. Not only Uber and conventional taxis have become integrated under a modern hand-held technology platform, the quality, cost and time of service have become significantly upgraded and continuously improved.

Originated by a single criminal case involving a couple from Hong Kong who committed murder in Taiwan, a place outside People Republic of China's territory; the Beijing administration called for a change in extradition regulation in Hong Kong. The change requires legislative approval from the parliament. The governor and administrator of Hong Kong therefore kicked off the process without a consensus from the public, a classical example of a lack of good governance. From a molehill, the Hong Kong administrator has escalated to a mountain. At the time of preparation of this article, more than half of million people continue to stage protest throughout the island with no sight to an end. The use of social media has become a great story to the success of the protest. This is done through disruptive hand-held technology and disruptive social movement. The administration of Hong Kong is certainly capable to the disruptive hand-held technology to the protestors but is certainly incapable to handle the social movement. On the other hand, the Beijing administration has increased the military force near the border of Hong Kong and delivered a signal of threat to the Hong Kong public, an act of adding fuel to the fire. This is a case study of a lack of disruptive public management, particularly on the good governance.

The United Arab Emirates is a country located in the Middle East, with 9.2 million population of which only 1.4 million are Emirati citizens and 7.8 million are expatriates (Malit, F. and Youha, A. 2013). The sovereign absolute monarchy is a federation of seven emirates consisting of Abu Dhabi; a capital, Ajman, Dubai, Fujairah, Ras Al Khaimah, Sharjah, and Umm Al Quwin. Unlike all the neighbor countries, UAE is a not an oil-and-gas resource nation. With its small size, the country has no ability to compete with much bigger

competitive neighbors. International trade and investment were picked as their national competitiveness. The UAE administrators decided to disrupt their public management and turned their desert-like geography into trade and investment heaven. With a national reform and introduction of big data and data analytics, the UAE government enforced a digital transformation both in the private and public sectors in 2016. Within two years, the country's competitiveness assessed by the International Institute for Management Development (IMD) jumped to the world's 4th place due to strengthening economic growth with large diversification. The disruptive public management demanded for total reforms in taxation and adaptability of government policies, as well as regulatory reforms for public and business practices driving for a significant jump for government efficiency, business efficiency and economic performance.

The NPM was first introduced to Thailand in the 1990s following the globalization and the liberalization of the world financial market. The concept was first realized during the Chuan Leekpai's administration in 1992 but not officiated until 1998, also during the Chuan Leekpai's administration. Two main driving forces for the change were globalization and disadvantages of the conventional public management of the public sector at the time. The globalization became overwhelming during the early 1990s forcing all the world's leading governments to move to the New Public Management. The global financial market was fully liberalized pushing toward borderless limit of liquidity flow. Many countries failed to cope with the rapid change due to outdated rules and regulations, eventually became victims of the change. Thailand was one of these countries causing economic crisis of the region with impact recognized worldwide. With financial supports from the International Monetary Fund (IMF), many principles and practices of the NPM became mandatory. This globalization effects not only applied to the public sector but more so to the private sector. Many private industries failed to cope with the changes had to pay high prices including enormous debts and bankruptcy. Disadvantages or weaknesses of the Thai government in the 1990s were another reason for the shift from conventional public management to the new public management. Deterioration of the government system had become rotten. When combines with a lack of good governance, the entire public service system became non-competitive and hindrance to the national social and economic development.

The original intention of the NPM in Thailand was therefore to strive for excellent efficiency of the government services. The idea was to deploy similar concepts

and practices adopted by the private industry which was proven to be highly competitive. These included focuses on results, professional conducts, cost-effectiveness, lean and mean organizations, participation of the private sector in working with the public sector, more liberalized market competition, and inclusions of ethical and moral principles. The main principle is to ensure high quality, efficiency and effectiveness to the serviced provided to the society and the public. Under the Thaksin Shinawatra's administration, the Government Administration Act (No. 5) B.E. 2545 was promulgated in 2002 (Royal Gazette, 2002:15). The Act was intended to focus on 5 main service principles; (1) quality service to the public, (2) decentralization administration from the central to provincial units and more administration freedom for state agencies, (3) implementation of performance management including the use of key performance indicators (KPIs) and bonuses to reward good performance at all levels of the public system, (4) creation of system supports for all public service units including personnel-related such as training, compensation and moral support, and technological supports to ensure achievement of the results against the plans, and (5) generation of thoughts on competition, between and among public sector and against the private industry. The Act also provided the establishment of the Office of the Public Sector Development Commission (OPDC) in charge of continuously improvement of the government system.

A Royal Decree on criteria and procedures of good governance was officiated a year later in 2003 (Royal Decree, 2003:16). All the public service units were instructed to strictly adhere to the following principles.

1. Maximum benefits to the public.
2. Effective results to the government.
3. Efficiency and worthiness to the government work processes.
4. No unnecessary work.
5. Updated government missions I response to the changing environment.
6. Convenience to the public on getting services.
7. Continuous performance management and improvement.

Also, during the Thaksin Shinawatra's administration, a 5-year strategic plan for the public sector development was announced for the sanction during 2003-2007. The announcement was made with 4 specific targets; (1) service quality improvement for the public, (2) restructuring missions, roles and sizes of public sector to meet the changing environment, (3) upgrading capabilities of the public sector services to meet international

standards, and (4) supporting the democratic system. The administration also provided 7 strategies as guiding principles. They are;

1. 9 measures to improve and adapt the work processes
2. 4 measures to restructure the government organization
3. 8 measures to reorganize the fiscal and budgetary systems
4. 7 measures to redevelop civil workforces and compensation systems
5. 4 measures to redefine existing paradigm, work culture and core value of the public sector
6. 4 measures to modernize the government system
7. 6 measures to drive for public-private participation

The New Public Management under the Public Sector Strategic Plans (B.E. 2556-2561) was officiated in 2013 to the 5-year period ended in 2018 (OPDC, 2013:92). This NPM principle was driven by 7 main strategies and sub-strategies as follows.

Strategy 1: Service excellence. With a people-centric concept, 11 measures to be integrated including; (1) no wrong door meaning people can seek for public service at any public offices, (2) one stop service, (3) e-Service, (4) government web portal connecting all public units and databases for better services, (5) service quality toward national competitiveness, (6) establishment of service level agreement as a commitment to the people on public service, (7) use of personal ID-smart card, (8) redefine public service culture and attitude, (9) setting up an institute for citizen-centered service excellence, (10) promoting the use of public information system and complaint system, and (11) providing channels for the public to call for helps from natural disasters and damages caused by the public programs.

Strategy 2: Development of public organizations with highly capable professionals with 15 measures including (1) restructuring public servicing units with capability to cope with changing environment, (2) knowledge exchange among public agencies, (3) upgrading public management services to the international standards, (4) development of e-Government, (5) establishment of government virtual office with uses of modern technologies, (6) development of government website standard, (7) setting up government information network (GIN) and government cloud service (G-Cloud), (8) development of e-Government Interoperability Framework (TH e-GIF), (9) connecting all public units with PMOC (Prime Minister operation center), (10) installation of government business continuity plan, (11) establishment of strategic workforce plan and professional

career path for civil servants, (12) development of succession plan and talent mobility, (13) driving for productivity, (14) promotion of shared services, and (15) focusing on social responsibility.

Strategy 3: Optimization of public assets, through the applications of enterprise resource planning, asset productivity, and asset utilization.

Strategy 4: Integrated public work processes among central, local and regional public units through cross functional management system, special taskforce, shared joint targets, and area-based approached management.

Strategy 5: Promotion of public-private partnership through public-private-partnership (PPP) mechanism, contestability mechanism (public serviced by private industry), compact mechanism (public serviced by communities), and networked governance.

Strategy 6: Improvement of transparency and creation of trust and confidence in the public management system through public scrutiny and independent assessor, and good governance information system.

Strategy 7: Preparation of Thai public management for ASEAN Community.

All the above strategies and subsequent actions guided by the Government Administration Act, the Royal Decree of Criteria and Procedures for Good Governance and the strategic plan for the public sector development had been executed with a timeframe ended in 2018. This paper attempts to take a quick review of what has happened and what is the outcome of all these measures from a public management perspective. Beginning with what Professor Hood cited as potential flaws of the NPM, the following is probably what the Thai public management can be concluded.

1. The lack of effective control on the public-private partnership has turned to profiteering and conspiring corruption. Nearly all the mega-projects especially on infrastructure development have been widely known for conspiracy among public administrators including politicians and state officials, and private investors.

2. Cooperation among and between public administration units, private industry and the communities fails to deliver what stipulated in the objectives. Nearly all development projects in Thailand have run into oppositions from nearly all project partners and stakeholders.

3. A lack of effective performance management in the public sector has become a burden not only to the success of public services provided to the people, but more so to the government and civil service communities.

4. Despite the original intention of the NPM to integrate contributions from all parties, the Thai mechanism tends to please everyone in the parties which is opposite to the original intention.

5. Empowerment to certain authorities including politicians and senior civil servants has turned to backfire and promote nationwide corruption and malpractices against the good governance, leading to social differences and social rifts.

6. Key political and civil service executives are certainly not well trained to truly understand the use of power, but to exercise for their self-interest.

Conclusions & Recommendations

The world has become disruptive. Disruptive technologies have generated disruptive demands from the public the world has never seen before. VUCA has become a new norm to the new world environment. The global community has directly experienced volatility, uncertainty, complexity and ambiguity in all activities. The public demands have also become volatile, uncertain, complex and ambiguous. With disruptive technologies, the public management can become disruptive. The public demand on quality, cost-effective and timely responses from the public management has never been this high. The public demands for self-measurement of the public management, and certainly not by policy makers. The demand for highest possible efficiency, effectiveness and good governance is real-time and the public is always ready and not in hesitant to provide real-time feedback. Without satisfied public management responses in a disruptive manner, the public is also ready for any forms of social movement and the outcome is beyond anyone's imagination. The social movements have become unpredictable. The ongoing protest in Hong Kong is still unpredictable. Certain countries including Venezuela and Zimbabwe may not exist in the near future. The world is now in a disruptive environment, only a disruptive public management can handle this disruptive environment. The new public management (NPM) was introduced in the early 1990s because the conventional public management could not respond to the needs of the public on efficiency and effectiveness of the public management and public policies and programs. With present day disruptive environment, the world demands not only for efficiency and effectiveness of the public management, but also good governance. The world also demands a significant shift on the participation of the public and behaviors of the public administrators. The public demands for self-measurement of the efficiency, effectiveness and good governance of the public programs,

and not by policy makers. The public is capable to provide real-time feedback and therefore demands for real-time responses. Only the disruptive public management can manage the disruptive public environment. DPM is an evolution, it is real. The disruptive public management needs agility, an ability to change rapidly to cope with continuous changes in the society.

References

- Connors, S. (2016). **GeoPolicy: Science and the policy cycle**. European Geoscience Union Blogs: GeoPolicy, Outreach, Policy, Science Communication. Retrieved August 9, 2019 from <https://www.egu.eu/policy/basics/cycle/>
- Gulick, L. & Urwick, L. (1937). Papers on the Science of Administration: Notes of the Theory of Organization. Institute of Public Administration. **Journal of the American Academy of Political & Social Science**, Vol. 7, 13-15.
- Hood, C. (1991). A Public Management for All Seasons? **Royal Institute of Public Administration**, Vol. 69, Spring 1991, 3-19.
- Malit, F. T. & Youha, A. (2013) **Labor Migration in the United Arab Emirates: Challenges and Responses**. UAE Migration Policy Institute. Retrieved December 9, 2018 from <https://www.migrationpolicy.org/article/labor-migration-united-arab-emirates-challenges-and-responses>
- Morisson, A. & Doussineau, M. (2019). Regional Innovation Governance and Place-based Policies: Design, Implementation and Implications. **Regional Studies, Regional Science**, Vol. 6, Issue 1, 101-116.
- OPDC. (2013). **Strategic Plan for the Public Sector Development B.E. 2556-2561**. Office of the Public Sector Development Commission. Bangkok: Vision Print and Media, 24-58.
- The Royal Gazette. (2003). Criteria and Procedures for Good Governance B.E. 2546. The Royal Gazette Vol. 120, Sec. 100 Gor, 1-16.
- The Royal Gazette. (2002). Government Administration Act (No. 5) B.E. 2545. The Royal Gazette Vol. 119, Sec. 99 Gor, 1-15.

ทุนนิยม หนี้และมรดกของนายธนาคาร

:แนะนำหนังสือเรื่อง Talking to My Daughter: A Brief History of Capitalism ของ Yanis Varoufakis

อรรถสิทธิ์ สิทธิดำรง *

ข้อมูลหนังสือ

Yanis Varoufakis, Talking to My Daughter: A Brief History of Capitalism (London: Vintage, 2019)

หนังสือเล่มนี้ ถือเป็นหนึ่งในหนังสือที่อ่านสนุกเหมาะสำหรับผู้อ่านที่ต้องการฝึกฝนภาษาอังกฤษ และเรียนรู้ทำความเข้าใจประวัติศาสตร์การกำเนิดของระบบทุนนิยมในโลกร่วมสมัยได้อย่างดีเยี่ยม ชื่อของหนังสือเล่มนี้คือ Talking to My Daughter: A Brief History of Capitalism หรืออาจแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “เมื่อข้าพเจ้าสอนลูก: ว่าด้วยประวัติศาสตร์อย่างย่อของทุนนิยม” ซึ่งแน่นอนว่าหากพิจารณาไปแค่ที่ชื่อต้นก็อาจชวนให้หลงคิดไปว่าหนังสือเล่มนี้คงมีเนื้อหาประมาณหนังสือชุด “พ่อรวยสอนลูก” อันเคยเป็นที่นิยมกันในบ้านเรา แต่เอาเข้าจริง เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้กลับตรงกันข้าม เพราะดังที่ชื่อรองของหนังสือได้ชี้ให้เห็นว่าแกนหลักของหนังสือเล่มนี้จะพูดถึงกลไกและที่มาที่ไปของระบบทุนนิยมที่กำกับการใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบันได้อย่างกระชับ รัดกุมโดยผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ก็คือยานิส วารูฟากิส ศาสตราจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ชื่อดังผู้เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสมัยสั้นๆ ให้กับรัฐบาลฝ่ายซ้ายของประเทศกรีซ³⁵

ส่วนเหตุผลที่เขียนในตอนต้นว่าเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้อ่านสนุกมากนั้น เพราะแม้จะเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และระบบเศรษฐกิจ แต่วิธีที่วารูฟากิสเขียนหนังสือเล่มนี้กลับเป็นวิธีที่ชวนให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่นักเรียนเศรษฐศาสตร์สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากตัวเขาจะเขียนหนังสือเล่มนี้ในรูปของแบบเรียน โดยมีเป้าหมายหลักคือให้ลูกสาวของตนอ่าน จึงไม่ค่อยเจอคำศัพท์ทางเทคนิคที่ชวนให้สงสัยหรือไม่เข้าใจทั้งยังเต็มไปด้วยตัวอย่างจากวรรณกรรมและภาพยนตร์ที่คนอ่านน่าจะคุ้นเคย ไม่ว่าจะเป็น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ สำนักวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก สาขาทฤษฎีการเมือง ณ. Department of Government, University of Essex, ประเทศอังกฤษ สามารถติดต่อผู้เขียนได้ที่ attasit.si@wu.ac.th หรือ att_online1@hotmail.com

³⁵ ผู้สนใจสามารถอ่านเรื่องราวบันทึกของวารูฟากิสที่บอกเล่าประสบการณ์สมัยที่ตัวเขาเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ซึ่งต้องนำอนาคตทางการเงินของประเทศกรีซเข้าไปต่อรอง/สู้รบกับเหล่าชนชั้นนำ-นายธนาคารแห่งสหภาพยุโรป คล้ายคลึงวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศได้ใน Yanis Varoufakis, *Adults in the Room: My Battle With Europe's Deep Establishment* (London: Vintage, 2018)

วรรณกรรมอย่าง มหาภาพย์ “โอดิปุส” ของโฮเมอร์ นิยายเรื่อง “เฟาสท์” และ “แฟรงค์เก้นสไตน์” ตลอดจน ภาพยนตร์อย่าง “เมทริกซ์” และ “เบลตรันเนอร์” ฯลฯ เป็นต้น

กระนั้นหากหันไปจากวิธีการเล่าเรื่องที่มีเสน่ห์แล้ว เนื้อหาและวิธีการพิจารณาทุนนิยมของวาร์ฟูกิสเองก็น่าสนใจไม่แพ้กัน โดยเฉพาะการพิจารณาทุนนิยม (ซึ่งเจ้าตัวเรียกว่า “สังคมการตลาด” หรือ market society) ว่าคือระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยรูปแบบใหม่ของหนี้ (debt) หรือถ้าพูดให้ถึงที่สุดก็คือเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้น เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนตัวเองผ่านการหมุนเวียนของหนี้ โดยวาร์ฟูกิสได้อธิบายประเด็นดังกล่าวด้วยการชี้ให้เห็นถึงการผกผันของคุณค่าแลกเปลี่ยน(exchange value) ตั้งแต่ศตวรรษที่สิบแปดเป็นต้นมา ที่ได้เข้ามาเบียดขับความหมายของการใช้สิ่งของต่างๆ(ซึ่งวาร์ฟูกิสเรียกว่า คุณค่าทางประสบการณ์ หรือ experience value) ให้กลายเป็นเพียงแค่ราคาที่ถูกกำกับผ่านกลไกตลาดเมื่อสิ่งของเหล่านั้นสามารถถูกตีเป็นสินค้าได้เสมอ³⁶ ความน่าสนใจก็คือ เมื่อคุณค่าที่เข้ามากำกับการใช้ชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องของมูลค่าแลกเปลี่ยน (เหนือความหมายในเชิงประสบการณ์) กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงลำดับชั้นเช่นกันจากที่แต่เดิม มนุษย์จะให้ความสำคัญกับกิจกรรมการผลิตเพื่อบริโภคใช้สอยกันเองก่อนที่จะแบ่งปันส่วนออกมาเพื่อทำการแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายจ่ายแจกก็จะกลายมาเป็นให้ความสำคัญกับการคำนวณผลกำไรต่างๆจากการแลกเปลี่ยน/จำหน่ายสิ่งของที่ตนจะผลิตเหนือการครุ่นคิดถึงการบริโภคสิ่งที่ถูกผลิตนั้น กล่าวแบบง่ายๆก็คือในสังคมก่อนหน้าทุนนิยมนั้นการผลิตหรือproduction จะมาก่อนการจัดจำหน่ายหรือdistribution แต่ในสังคมทุนนิยม การจัดจำหน่ายกลับเป็นสิ่งที่มาก่อนการผลิตเพราะการจัดจำหน่ายคือเรื่องของการคิดคำนวณผลกำไร รายได้ล่วงหน้าจากการแปลงสิ่งที่จะถูกผลิตให้กลายเป็นสินค้าตั้งแต่ต้น

³⁶แน่นอน สำหรับผู้ที่สนใจทฤษฎีการเมืองสายมาร์กซิสต์มาบ้าง คงทราบกันดีว่าคำอธิบายถึงการขยายตัวของทุนนิยมผ่านการขยายตัวของคุณค่าแลกเปลี่ยนนี้หาใช่สิ่งที่แปลกใหม่แต่อย่างใด เพราะคำอธิบายดังกล่าวเป็นสิ่งที่คาร์ล มาร์กส์นำเสนอผ่านแนวคิดเรื่องมนตราของทุนนิยมหรือ Fetishism ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงกระบวนการที่คุณค่าแลกเปลี่ยนได้เข้ามาแทนที่คุณค่าแบบอื่นๆในกิจกรรมทางสังคม ผู้สนใจสามารถดูบทความภาษาไทยที่นำเสนอประเด็นดังกล่าวได้อย่างกระชับรัดกุมใน วัชรพล พุทธรักษา, “สินค้า มูลค่า และสภาวะแปลกแยกในหนังสือว่าด้วยทุนของคาร์ล มาร์กส์”, ใน *ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่*, วัชรพล พุทธรักษาและวัชรพล ศุภจักรวัฒนา (พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2559) กระนั้น ควรทราบว่าแม้การมุ่งเน้นเนื้อหาไปที่การผกผันของคุณค่าแลกเปลี่ยนดังกล่าว อาจบ่งชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของมาร์กส์ที่มีต่อวาร์ฟูกิส แต่การกล่าวถึงคุณค่าเชิงประสบการณ์ในฐานะคุณค่าที่ถูกทำให้หายไปผ่านการขยายตัวของคุณค่าแลกเปลี่ยนนั้น ก็เป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะ “ไปไกล” กว่ามาร์ก เพราะสำหรับมาร์กแล้วคุณค่าที่จะถูกแทนที่ดังกล่าวนี้คือคุณค่าที่ตัวเขาเรียกว่า “คุณค่าใช้สอย” หรือ use value มากกว่า โดยคำว่า use หรือใช้สอยสำหรับมาร์กนั้นจะเป็นค่าที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะทางวัตถุของผลผลิตมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของ “ความรู้สึก” และประสบการณ์ เหมือนกับที่วาร์ฟูกิสใช้เมื่อตัวเขากล่าวถึงคุณค่าเชิงประสบการณ์ผู้สนใจสามารถดูเพิ่มเติมในประเด็นนี้ได้ใน Etienne Balibar, *The Philosophy of Marx*, Chris Turner(Translated)(New York: Verso, 2017), ch.3

และเนื่องจากกิจกรรมการผลิตเป็นกิจกรรมที่ถูกกำกับภายใต้เป้าหมายของการสร้างผลกำไรดังที่ได้ อธิบายไปข้างต้น หัวใจสำคัญที่สุดในกิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นอย่างอื่นไปเสียมิได้นอกจากการลดต้นทุนให้ ได้มากที่สุด ซึ่งกลวิธีหลักในการลดต้นทุนตรงนี้ก็คือการผลิตสินค้าออกมาเป็นจำนวนมากเพื่อทำให้ต้นทุนต่อ หน่วยสินค้ามีมูลค่าต่ำมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แต่ปัญหาก็คือภายใต้กลวิธีดังกล่าว ผู้ผลิตจำเป็นต้องลงทุนไป ก่อนซึ่งในหลายๆครั้งตัวผู้ผลิตเองก็ไม่ได้มีต้นทุนมากพอที่จะลงทุนไปก่อนได้ตั้งแต่ต้น ถึงตรงนี้ การกู้หนี้ยืมสิน จึงปรากฏเข้ามาในฐานะเงื่อนไขที่ช่วยให้ผู้ผลิตมีต้นทุนในมือมากพอที่จะลงทุนผลิตสิ่งต่างๆเป็นจำนวนมากได้ หนี้จึงเป็นหัวใจต่อการขยายตัวของระบบทุนนิยม เพราะหนี้คือกลไกที่ทำให้ผู้ผลิตมีต้นทุนในมือเพียงพอ สำหรับผลิตสินค้าจำนวนมากภายใต้การกำกับของคุณค่าแลกเปลี่ยน หนี้คือสิ่งที่ทำให้ทุนนิยมเป็นไปได้ หากไม่ มีหนี้ผู้ผลิตก็ย่อมไม่สามารถหาต้นทุนมาทำการผลิตภายใต้การสนองเป้าหมายอย่างผลกำไรจากการจำหน่าย อันย่อมส่งผลต่อการขยายตัวของทุนนิยมไปด้วยเช่นกันในแง่นี้ พร้อมๆไปกับการขยายตัวของคุณค่า แลกเปลี่ยน ตลอดจนการประมาณการณ์ในเชิงของการจัดจำหน่าย(ที่มาก่อนการผลิต) หนี้ก็ได้ผุดขึ้นมาเป็น เชื้อเพลิงสำคัญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ถ้าสังคมการเมืองปัจจุบันคือสังคมการตลาดแบบทุนนิยม สังคมดังกล่าวถึงที่สุดแล้วก็คือสังคมที่ขับเคลื่อนตนเองผ่านการดำรงอยู่ของหนี้

อย่างไรก็ตามแม้จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหนี้ที่มีต่อการขยายตัวของทุนนิยม แต่วาร์รูฟากิสก็ไม่ได้ ลืมที่จะชี้ให้เห็นว่าพร้อมๆไปกับการขยายตัวของทุนนิยมดังกล่าว ตัวหนี้เองก็แปรเปลี่ยนสภาพและรูปแบบไปด้วย เช่นกัน โดยวาร์รูฟากิสได้ชี้ให้เห็นว่า เดิมทีการดำรงอยู่ของหนี้นั้นจะเป็นการดำรงอยู่ในฐานะของพันธะที่ผูกพัน ปัจเจกบุคคลเข้ากับชุมชนหรือสภาพสังคมที่แวดล้อมภายใต้สายสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน (reciprocal) ที่แต่ ละฝ่ายต่างก็คอยช่วยเหลืออีกฝ่าย เช่นวันนี้ นาย ก.ช่วยเหลือนาย ข.ในการทำกิจกรรมอย่างหนึ่ง ก็แปลได้ว่า ในอนาคตหากนาย ก.ต้องการความช่วยเหลือ นาย ข.ก็จะถูกผูกมัดด้วยพันธะทางใจให้ต้องมาช่วยนาย ก. ซึ่ง การช่วยเหลือกันดังกล่าวนี้เอง ที่คือกลไกสำคัญต่อการผูกสัมพันธ์และสร้างความเป็นพวกพ้องให้เกิดขึ้นภายใน ชุมชน

กระนั้น ดังที่วาร์รูฟากิสได้ชี้ให้เห็น ว่าเมื่อทุนนิยมขยายตัวพร้อมๆกับความต้องการเงินทุนเพื่อผลิต สิ่งของในจำนวนมาก รูปแบบของหนี้ดังที่กล่าวมานี้ก็จะเปลี่ยนไป จากการเป็นพันธะผูกพันตัวปัจเจกแต่ละคน เข้ากับชุมชนที่ตนอาศัยก็จะกลายเป็นเงื่อนไขที่สร้างความมั่งคั่งให้กับตัวปัจเจกแต่ละบุคคลเอง เนื่องจากหนี้ใน รูปแบบใหม่นี้จะมาพร้อมกับสิ่งที่เรียกว่าดอกเบี้ยในฐานะราคา(หรือคุณค่าแลกเปลี่ยน)ของตัวหนี้ ทำให้เจ้าหนี้ สามารถสร้างความมั่งคั่งให้กับตนเองผ่านการเก็บและสะสมดอกเบี้ยจากเงินต้นที่ตนให้ลูกหนี้ยืมได้ หนี้ในแบบ ใหม่จึงไม่ใช่หนี้ที่มุ่งสานสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกด้วยกัน (ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับชุมชนที่ตน อาศัย) หากแต่เป็นเงื่อนไขที่ยิ่งทำให้ปัจเจกแยกขาดจากชุมชนและคนอื่นทั้งยังบ่มเพาะความเห็นแก่ประโยชน์

ส่วนคนที่มุ่งสร้างความมั่งคั่งเฉพาะแก่ตนเอง(บนการขูดรีดส่วนต่างรายได้ของลูกหนี้ที่ก็เป็นเพื่อนร่วมชุมชนเดียวกันกับตน) นั้นจึงไม่แปลกที่วารูฟากิสจะชี้ให้เห็นต่อมาว่าสุดท้ายแล้วสังคมที่อยู่ภายใต้กำกับของทุนนิยมที่ขยายตัวนั้นจะเป็นสังคมแบบพันธะสัญญาที่มุ่งเน้นการแข่งขันระหว่างปัจเจกแต่ละบุคคลผู้ต่างก็ประจันหน้าห้ำหั่นกันภายใต้เป้าหมายสูงสุดคือความมั่งคั่งส่วนบุคคลเท่านั้น

ถึงตรงนี้ วารูฟากิสก็ได้ชี้ให้เห็นถึงการทำงานของสถาบันการเงินที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นั่นก็คือธนาคาร เนื่องจากภายใต้สภาพแวดล้อมที่พันธะทางสังคมได้ถูกแทนที่ด้วยพันธะสัญญาและการแข่งขันห้ำหั่นระหว่างสมาชิกในสังคมนั้น ได้ทำให้การกู้ยืมกลายเป็นกิจกรรมที่ไม่ขึ้นกับความสัมพันธ์ส่วนตัวเหมือนในอดีต จนนำมาสู่การเกิดขึ้นขององค์กรอย่างธนาคารที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถกู้เงินหรือรับสินเชื่อได้โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักหรือมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับตัวองค์กรมาก่อนตั้งแต่ต้นแน่นอนว่าการปล่อยสินเชื่อของตัวธนาคารนั้น หากพิจารณาจากความเข้าใจโดยทั่วไปแล้วก็คือการปล่อยเงินกู้ให้ผู้กู้โดยเงินที่ถูกปล่อยกูดังกล่าวจะมาจากเงินฝากของลูกค้าผู้เข้ามาฝากเงินกับตัวธนาคารนั้นๆ อันนำไปสู่ข้อสรุปแบบง่ายๆที่ว่า การกู้เงินผ่านธนาคารคือการกู้เงินที่ผู้กู้เป็นลูกหนี้ของลูกค้าผู้เป็นเจ้าของเงินที่ฝากให้กับธนาคารทว่าวารูฟากิสกลับปฏิเสธคำอธิบายตรงนี้พร้อมกับชี้ให้เห็นถึงกลไกที่แท้จริงในการทำงานของธนาคารว่าในทางปฏิบัติแล้ว เวลาปล่อยสินเชื่อ ธนาคารจะไม่ได้เริ่มต้นด้วยการประเมินเม็ดเงินฝากที่ตนถือครองและประมาณการณ์ความสามารถในการให้สินเชื่อของตน เพราะสิ่งที่ธนาคารปฏิบัติจริงๆ ก็คือการพิจารณาความเสี่ยงและผลกำไรจากการทำธุรกิจของผู้มากู้ว่าจะสามารถใช้หนี้คืนธนาคารได้แค่ไหนต่างหาก

ดังนั้น จำนวนเงินหรือสินเชื่อที่ธนาคารปล่อยกู้จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเม็ดเงินฝากจริงๆที่ตัวธนาคารถือครอง แต่กลับขึ้นอยู่กับเม็ดเงิน/ผลกำไรที่ผู้กู้จะได้ในอนาคต ในแง่นี้ ที่มาของเงินที่ธนาคารใช้ปล่อยสินเชื่อจริงๆจึงไม่ได้มาจากเม็ดเงินฝากของลูกค้าที่เข้ามาฝากเงินกับธนาคาร แต่กลับมาจากเงินหรือรายได้ในอนาคตของผู้กู้แต่ละรายต่างหากสิ่งที่นายธนาคารกระทำเวลาปล่อยสินเชื่อสำหรับวารูฟากิสจึงแทบไม่ต่างไปจากพ่อมดผู้ใช้มนต์ดำในการยื่นมือเข้าไปในอนาคตของผู้มาขอกู้เงินแต่ละรายเพื่อหยิบฉวยส่วนหนึ่งในรายได้ของพวกเขา ก่อนจะนำมามอบให้กับผู้กู้ในปัจจุบัน นายธนาคารจึงไม่ใช่อะไรเลยนอกจากพ่อมด เพราะนอกจากจะสามารถเสกให้เช็คที่ว่างเปล่าไร้มูลค่ากลายเป็นเม็ดเงินมหาศาล(เพียงแค่กรอกตัวเลขพร้อมลายเซ็นลงไป)แล้ว นายธนาคารยังสามารถท่องเที่ยวไปในอนาคตพร้อมทั้งฉวยเอาเงินในอนาคตมามอบให้กับผู้กู้ในปัจจุบันได้อีกด้วยวินาที่ที่นายธนาคารกรอกจำนวนเงินพร้อมลายเซ็นลงไปในเช็ค คือวินาที่ที่เขาใช้เวทมนต์เสกให้เศษกระดาษกลายเป็นตัวเงิน ซึ่งย่อมยืนยันถึงความสามารถของเขาในการแทรกเข้าไปในอนาคตเพื่อหยิบฉวยเงินส่วนหนึ่งของผู้กู้แต่ละรายมามอบให้กับตัวผู้กู้ในปัจจุบัน

คำอธิบายถึงกลไกการปล่อยสินเชื่อของธนาคารครั้งนี้ นับว่าเหมาะสมเข้ากับใจความหลักในการพูดถึงหนี้ในระบบทุนนิยมของวาร์ฟูกิสได้อย่างพอดี กล่าวคือ ถ้าหนี้ในระบบทุนนิยมคือสิ่งที่ทำให้ผู้คนเป็นปัจเจกมากขึ้น การขอสินเชื่อกับธนาคารในฐานะสถาบันการเงินหลักของระบบทุนนิยมก็ไม่ใช่อะไรเลยนอกการที่ปัจเจกเอาตนเองไปเป็นหนี้ให้กับอนาคตของตนเอง เพราะถ้าสิ่งที่นายธนาคารทำคือการนำเอาเงินในอนาคตของผู้กู้มาให้เจ้าตัวในปัจจุบันใช้ นั่นก็ย่อมหมายความว่าเจ้าหนี้ของผู้กู้ที่แท้จริงก็ไม่ใช่ใครเลยนอกจากอนาคตของตัวเอง โดยผ่านการกู้เงินกับทางธนาคารผู้กู้ได้เปลี่ยนสถานะของตนเองไปเป็นลูกหนี้ให้กับอนาคตของตนเอง หรือพูดในอีกนัยหนึ่งก็คือผู้กู้ได้เปลี่ยนให้อนาคตกลายเป็นสิ่งที่ถูกคาดการณ์จากปัจจุบัน หากผู้กู้ดำเนินธุรกิจล้มเหลว ไม่เพียงแต่ตัวเขาจะสูญเสียความมั่งคั่งในปัจจุบัน หากแต่อนาคตทั้งหมดของเขาก็จะพังทลาย ล่มสลายลงไปด้วย สังคมทุนนิยมจึงเป็นสังคมที่ไร้อนาคตในความหมายที่ว่าอนาคตได้ถูกแทรกแซงและลดทอนให้กลายเป็นสิ่งที่ขึ้นกับการดำเนินการในปัจจุบัน ไม่มีอนาคตที่แท้จริงในความหมายของสิ่งที่ไม่แน่นอนหรือมาไม่ถึง เพราะอนาคตได้ปรากฏผ่านปัจจุบันของตัวลูกหนี้แล้ว สังคมทุนนิยมคือสังคมที่อนาคตพร่องหาย คือสังคมที่ปัจจุบันกลายเป็นอนาคตขณะที่อนาคตก็ไม่ใช่อะไรเลยนอกจากภาพสะท้อนของปัจจุบัน

อันที่จริง นอกจากประเด็นที่เขียนสรุปมาในที่นี้แล้ว ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ก็สนุกน่าคิด/น่าทึ่งไม่แพ้กัน โดยเฉพาะคำอธิบายเรื่องวิกฤติของระบบทุนนิยมผ่านตัวอย่างจากวรรณกรรมเรื่องโอดิสซีย์ หรือการพูดถึงระบบเศรษฐกิจในอนาคตที่เน้นแรงงานหุ่นยนต์โดยใช้เนื้อหาในภาพยนตร์ยอดนิยายอย่างเมทริกซ์และเบลตรันเนอร์มาเป็นตัวอย่างเล่าเรื่อง แนะนำรับหนังสือเล่มนี้ อย่างที่สาธยายไปในตอนต้นว่าเป็นหนังสือที่เหมาะสมทั้งกับคนที่อยากเข้าใจระบบทุนนิยม และ/หรือคนที่ชอบอ่านวรรณกรรม/ดูภาพยนตร์ถือได้ว่าเป็นหนังสือไม่ก็เล่มที่พูดได้เต็มปากว่า “วางไม่ลง” จริงๆ

กิจกรรมของสมาคม

ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์ นายกสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย จัดการประชุมคณะกรรมการบริหารสมาคม ครั้งที่ 2/2562 เพื่อวางแผนจัดกิจกรรมทางวิชาการและให้บริการสาธารณะของสมาคมฯ โดยมี รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี อุปนายกสมาคมฯ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ อุปนายกสมาคมฯ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี เลขาธิการสมาคมฯ และกรรมการสมาคมฯ ร่วมประชุม ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ใน วันที่ 17 พฤษภาคม 2562

ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์ นายกสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี เลขาธิการสมาคมฯ และกรรมการสมาคมฯ ร่วมบันทึกเทปโทรทัศน์ถวายพระพรเนื่องในโอกาส วันมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 28 กรกฎาคม 2562 ณ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 ใน วันที่ 21 มิถุนายน 2562

คณะกรรมการวารสาร PAAT Journal

บรรณาธิการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ติน ประยูรพฤทธิ
3. รองศาสตราจารย์ สีดดา สอนศรี

บรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ ดร. อัมพร ธารงลักษณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองบรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ มานิต ศุทธสกุล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
5. รองศาสตราจารย์ ดร. ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
7. อาจารย์ ดร. ถวิลวดี บุรีกุล สถาบันพระปกเกล้า
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เลียงจินดาถาวร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. อาจารย์ ดร.อุดมโชค อาษาวิมลกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานูภาพ รักษ์สุวรรณ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
12. อาจารย์สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
13. รองศาสตราจารย์ ดร.นภเรณู สัจจรักษ์ จีระจิตติมหาวิทยาลัยมหิดล

14. อาจารย์ ดร.ณัฐภัทร์ รังวงศ์วาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
15. อาจารย์สุรชัย คงประเสริฐ	นักวิชาการอิสระ
16. อาจารย์นิติพัฒน์ ธีรธนกุล	นักวิชาการอิสระ
17. อาจารย์บริบูรณ์ ฉลอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
18. อาจารย์มณีชัชวาล มณีศรี	สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม
แห่งชาติ

วารสาร PAAT Journal ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานและทัศนะทางวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ การบริหารกิจการสาธารณะ รัฐศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเป็นการพัฒนาสาขารัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้วารสารยังเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย กับสมาชิกของสมาคมฯ และสังคมอีกด้วย

โดยวารสารมีวารในการตีพิมพ์ 2 ครั้งต่อปี (ปีละ 2 ฉบับ) คือ

1. ฉบับประจำเดือนมิถุนายน
2. ฉบับประจำเดือนธันวาคม

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) และคณะบรรณาธิการในสาขาวิชานั้น ๆ โดยเป็นการประเมินแบบ blinded review

อนึ่งทัศนะที่เกิดขึ้นจากบทความที่เผยแพร่ในวารสาร PAAT Journal ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นทัศนะและข้อคิดเห็นของผู้เขียนบทความเท่านั้น ผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความนั้น

ทะเบียนเลขที่ จ.๑๓๔๐/๒๕๖๒

ส.ค.๖

**ใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนการแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งชุด
หรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการของสมาคม**

ใบสำคัญฉบับนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ เลขที่ ๒ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์) ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีการแต่งตั้งกรรมการของสมาคมขึ้นใหม่ทั้งชุดและนายทะเบียนสมาคมกรุงเทพมหานคร ได้รับจดทะเบียนการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ทั้งชุดของสมาคมตามมาตรา ๘๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ดังต่อไปนี้

๑. นางอัมพร	อำนวยการ	นายกสมาคม
๒. นางสาว	สอนศรี	อุปนายกคนที่ ๑
๓. นางสาวบุษบง	ชัยเจริญวัฒนะ	อุปนายกคนที่ ๒
๔. นายจิระ	ประทีป	อุปนายกคนที่ ๓
๕. นางสาววัฒนากร	วงศ์ธนวิ	กรรมการ
๖. นายมานิต	ศุภธสกุล	กรรมการ
๗. นายธัญวัฒน์	รัตนศักดิ์	กรรมการ
๘. นางถวิลวดี	บุรียกุล	กรรมการ
๙. นางอรทัย	เลียงจินดาถาวร	กรรมการ
๑๐. นายไตรรัตน์	โกศลพลากรณ์	กรรมการ
๑๑. นายอุดมโชค	อาษาวิมลกิจ	กรรมการ
๑๒. นายอานุกา	รักษสุวรรณ	กรรมการ
๑๓. นายสมศักดิ์	วานิชยาภรณ์	กรรมการ
๑๔. นายณัฐภัทร์	รักษวงศ์วาน	กรรมการและสาราณียกร
๑๕. นายสุรัชชัย	คงประเสริฐ	กรรมการและนายทะเบียน
๑๖. นายนิติพัฒน์	ธีรธนกุล	กรรมการและประชาสัมพันธ์
๑๗. นางนภเรณู สัจจรักษ์	ธีระวุฒิ	กรรมการและปฏิคม
๑๘. นายบริบูรณ์	ฉลอง	กรรมการและเหรัญญิก
๑๙. นางศิริภัสสร	วงศ์ทองดี	กรรมการและเลขานุการ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒

Signature

(นายรัชกฤต พยัคฆ์)

นิติกรชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการส่วนการรักษากฎหมายสงบเรียบร้อย ๒ ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมการปกครอง

นายทะเบียนสมาคมกรุงเทพมหานคร

PAAT Journal

วารสาร PAAT journal ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย
มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานและทัศนะทางวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ การบริหารกิจการสาธารณะ รัฐศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเป็นการพัฒนาสาขารัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้วารสารยังเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย กับสมาชิกของสมาคมฯ และสังคมอีกด้วย

อนึ่งทัศนะที่เกิดขึ้นจากบทความที่เผยแพร่ในวารสาร PAAT Journal ของสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นทัศนะและข้อคิดเห็นของผู้เขียนบทความเท่านั้น ผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากบทความนั้น